

De twaalfde-eeuwse zenmeester Hongzhi geeft in dit boek op poëtische wijze uitdrukking aan meditatieve concentratie en wijsheid. De krachtige leringen van zijn werk komen het beste tot hun recht als men ze leest als een gedicht. De auteur legt namelijk in elke paragraaf zijn gehele onderricht neer; het is het proeven van en luisteren naar een wijsheid die van alle tijden is en tastbaar in elke zinsnede.

Hongzhi's geschriften zijn niet alleen literair beeldend, maar bevatten tevens directe aanwijzingen voor meditatiebeoefening. De teksten zijn oefeninstructies om je bewust te worden van de verlichtende levensbron in ons allen, en daarbij helpen zij ons betrokken te zijn bij het maatschappelijk leven.

Hongzhi was de eerste meester die een duidelijke omschrijving gaf van 'stille verlichting', een vorm van non-dualistische meditatie waarin het wezen van de boeddhistische waarheid wordt ervaren.

Deze uitgave van *Vruchtbare leegte* omvat de volledige vertaling van de oefeninstructies en van de religieuze verzen, een inleiding tot en achtergrondschets van leven en werk van Hongzhi.

*De ware gedaante wordt prachtig verlicht door flonkerend vuur.
De stem van onderricht: gave stilte te midden van galmende windgongen.*

In de oude pijnboom hangt de maan, koel valt de nacht.

De rillende kraanvogel in zijn wolkennest is nog niet gewekt uit zijn dromen.

Hongzhi

www.stiltij.nl

Altamira-Becht

ISBN 90 6963 544 5

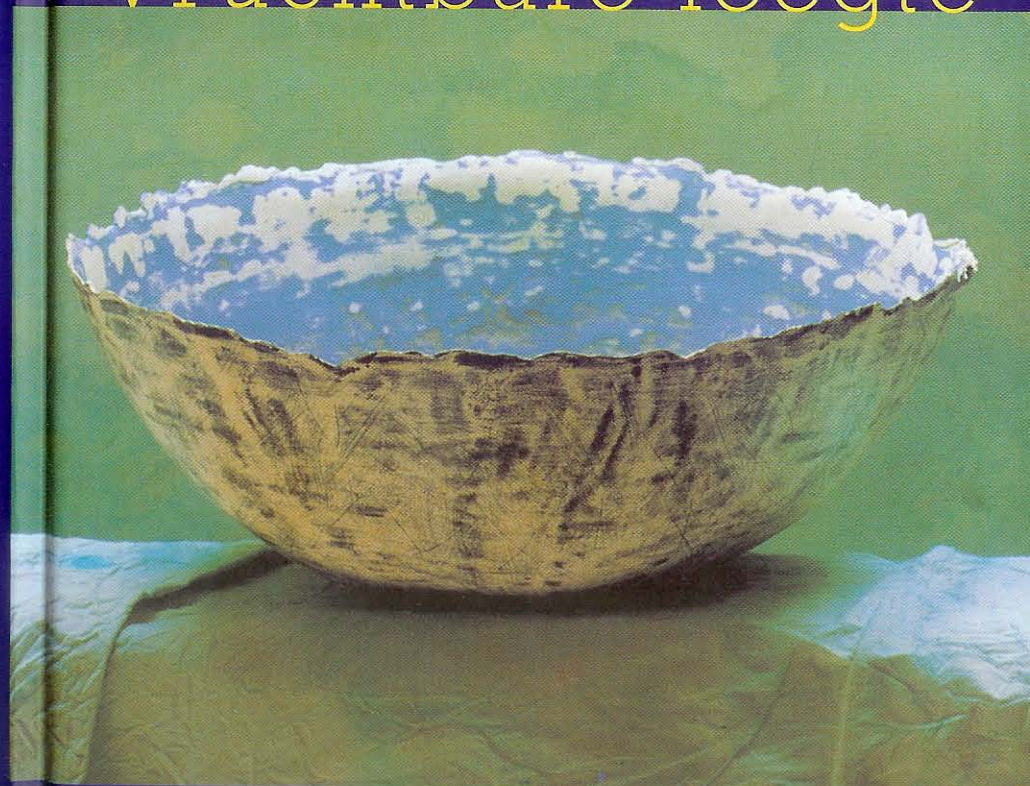
9 789069 635446

Vruchtbare leegte Taigen Dan Leighton

Taigen Dan Leighton

Vruchtbare leegte

De stille verlichting van zenmeester Hongzhi

Altamira-Becht

© 1991, 2001 Taigen Daniël Leighton

Oorspronkelijke titel: *Cultivating the Empty Field. The Silent Illumination of Zen Master Hongzhi*

Oorspronkelijke uitgever: Tuttle, Boston

Voor het Nederlandse taalgebied:

© 2002 Uitgeverij Altamira-Becht BV, Postbus 160, 2060 AD Bloemendaal

(e-mailadres: post@gottmer.nl)

Uitgeverij Altamira-Becht BV is onderdeel van de Gottmer Uitgevers Groep BV

Vertaling: Ad van Dun

Omslagontwerp en opmaak binnenwerk: Ivar Hamelink, Haarlem

Druk en afwerking: Koninklijke Wöhrmann, Zutphen

ISBN 90 6963 544 5 / NUR 723, 739

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b j het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dienen de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te worden voldaan aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen).

Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Voor meer informatie over de boeken van Altamira-Becht:

www.altamira-becht.nl

De ware gedaante wordt prachtig verlicht door flonkerend vuur.

De stem van het onderricht: gave stilte te midden van de galmende windgongen.

In de oude pijnboom hangt de maan, koel valt de nacht.

De rillende kraanvogel in zijn wolkennest is nog niet gewekt uit zijn dromen.

HONGZHI. Gedenkteken ter Ere van de Vierde Stamhouder

Een mens die de Weg volgt, houdt er in wezen nergens een vaste verblijfplaats op na. De witte wolken worden geboeid door de solide basis van het groene gebergte. De heldere maan geniet ervan meegevoerd te worden door het stromende water. Het wolkendek breekt open, en de berg verschijnt. De maan rijst, en het water is koel. In ieder deeltje herfst vindt er een uitgestrekt en grenzeloos proces van onderling doordringen plaats.

HONGZHI, Oefeninstructies

VRUCHTBARE LEEGTE

Zen-meester Hongzhi's Stille Verlichting

Vertaling door Ad van Dun van

Taigen Dan Leighton

Cultivating the Empty Field
The Silent Illumination of Zen Master Hongzhi

Tuttle Publishing, 2000

*De ware gedaante wordt prachtig verlicht door flonkerend vuur.
De stem van het onderricht: gave stilte temidden van de galmende windgongen.
In de oude pijnboom hangt de maan, koel valt de nacht.
De rillende kraanvogel in zijn wolkennest is nog niet gewekt uit zijn dromen.*

HONGZHI, Gedenkteken ter Ere van de Vierde Stamhouder

*Een mens die de Weg volgt, houdt er in wezen nergens een vaste verblijfplaats op na.
De witte wolken worden geboeid door de solide basis van het groene gebergte. De
heldere maan geniet ervan meegevoerd te worden door het stromende water. Het
wolkendek breekt open, en de berg verschijnt. De maan rijst, en het water is koel. In
ieder deeltje herfst vindt er een uitgestrekt en grenzeloos proces van onderling
doordringen plaats.*

HONGZHI, Oefen-instructies

INHOUD

VOORWOORD	v
VOORAF	vi
INLEIDING	viii
<i>Hongzhi's Leven</i>	ix
<i>De Sôtô-context</i>	xi
<i>Is Stille Verlichting Quiëtistisch?</i>	xiv
<i>De Relatie tussen Hongzhi en Dôgen</i>	xvii
<i>Het Lege Veld van de Boeddha-natuur</i>	xxi
OEFEN-INSTRUCTIES	1
Het Heldere, Grenzeloze Veld	2
De Beoefening van Ware Werkelijkheid	3
Treed Alles Tegemoet, Laat Los en Verwerf Standvastigheid	4
Bezinning op het Tienduizendjarig Bestaan	5
Het Boeddha-werk Verrichten	6
Je Niet Bekommeren om Verdienste Is Vervulling	7
De Basis die Geen Wijze Kan Overdragen	8
Zwerf en Speel Vol Vertrouwen in Samâdhi	9
De Valleigeest en de Windmeester	10
Werp Gewoon Alles van Je Af	11
De Oude Veerboot in het Heldere Maanlicht	12
Het Fonkelen van de Poorten bij de Bron	13
Leven en Sterven in Onbegrip	14
Zelf en Ander Zijn Hetzelfde	15
Miljarden Verlichting Schenkende Geesten	16
Zitten Zonder Wereldse Onrust	17
Je Bezinnen op Boeddha	18
Keer Terug naar de Bron en Dien de Stamhouders	19
Totale Vestiging in Oorspronkelijke Helderheid	20
Indrukwekkend Schouwspel van Wolken en Draken	21
Boeddha-bloemen, Bladeren, Wortels en Stof	22
De Achterwaartse Stap en de Rechtstaande Kookpot	23
Schitter door Alle Weemoed heen	24
Het Geestgrond-Dharmaveld en het Ene Zaadje	25
De Wolken worden Geboeid en de Maan Geniet	26
Waaien door de Wereld	27
Het Wonder Bevestigd en Vervuld	28
Alle Wezens Zijn Jouw Stamhouders	29
Afsluiten of Aanbieden	30
Werp Je Huid Af, Aanvaard Je Functie	31
Het Veld Behelst Iedereen	32
Het Derde Oog en De Gebogen Elleboog	33
Voorbij de Diverse Soorten	34
Geen Bemoeienis met de Kwestie van Eenheid	35
Het Gedrag van Maan en Wolken	36
Het Rusten der Stroom en Getijden	37
Dertig jaar Leegte en Leven	38
Het Draaien van De Parel	39
Het Erfgoed van een Monnik en de Vervagende Wolken	40
Het Oorspronkelijk Tehuis	41
Een Landbouwer op het Schitterend Veld	42
Nâga-meditatie	43
Het Wonder Leren Kennen	44
Stap van de Rand van de Steile Rots	45
Het Wentelend Wiel en de Geur van Sereniteit	46
Het Familiebedrijf	47
De Verbijsterende Schepselen	48
Het Volmaakte Zwerven	49
De Eenzame Baken en het Unieke Pad	50
Positieve en Passende Werking	51
Een Klacht over Bodhidharma's Komst uit het Westen	52
Diepe Verlichting van de Zesde Stamhouder	53
De Authentieke Visie van Bevrijdende Aandacht	54

Wees Vriendelijk en Deel Jezelf	55
Het Ware Veld	56
Je Ontdoen van Elke Dualiteit	57
RELIGIEUZE VERZEN.....	58
<i>Gedichten over de Bodhisattva's in de Soetra van Volledige Verlichting.....</i>	<i>59</i>
Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Manjushri.....	59
Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Samantabhadra.....	60
Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Universele Visie	61
Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Maitreya	62
Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Pure Wijsheid	63
Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Vorstelijke Deugd en Gemak	64
Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Klankwaarnemer	65
Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Universele Verlichting	66
Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Volledige Verlichting.....	67
<i>De Acupunctuurnaald van Zazen.....</i>	<i>68</i>
<i>De Vijf Posities.....</i>	<i>69</i>
<i>De Vier Huisheren en Gasten</i>	<i>70</i>
<i>Het Waarheidslichaam.....</i>	<i>71</i>
<i>Het Reactielichaam.....</i>	<i>72</i>
<i>Het Lichaam dat uit de Poort Tevoorschijn Treedt.....</i>	<i>73</i>
<i>De Poort die uit het Lichaam Tevoorschijn Treedt.....</i>	<i>74</i>
<i>Gedenkteken ter Ere van de Derde Stamhouder, Chan-meester Zhijian.....</i>	<i>75</i>
<i>Gedenkteken ter Ere van de Vierde Stamhouder, Chan-meester Dayi</i>	<i>76</i>
<i>Gedenkteken ter Ere van de Vijfde Stamhouder, Chan-meester Daman.....</i>	<i>77</i>
<i>Gedenkteken ter Ere van Chan-meester Touzi Qing</i>	<i>78</i>
<i>Lofzang op Meester Furong, een Ware Stamhouder.....</i>	<i>79</i>
<i>Richtlijn voor Stille Verlichting.....</i>	<i>80</i>
<i>Richtlijn voor de Zaal van Pure Vervulling</i>	<i>81</i>
BIJLAGEN	82
<i>A. Basisteksten van de Chinese Sôtô-Zen-traditie.....</i>	<i>83</i>
Lied van de Strodak Hut, door Shitou.....	84
Harmonie van Eenheid en Onderscheid, door Shitou	85
Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi, door Dongshan.....	86
<i>B. Sôtô-stamboom: van Bodhidharma tot Dôgen.....</i>	<i>88</i>
<i>C. Wade-Giles transcripties van Chinese namen</i>	<i>90</i>
GESELECTEERDE LITERATUUR	91
DE VERTALERS	94
NOTEN	95

VOORWOORD

Hulde aan Shâkyamuni Boeddha.

Hulde aan de reeks van Indische grondleggers en pioniers van de Zen-weg tot op de dag van vandaag.

Hulde aan Tiantong Hongzhi, de schrijver van dit boek.

Hongzhi heeft gezegd: "Leeg en verlangenloos, koel en iel, eenvoudig en echt: zo worden de resterende gewoontes van vele levens her geveld en verwijderd. Wanneer de smetten der oude gewoontes hun werking verliezen, verschijnt het oorspronkelijke licht: het zet jouw schedel in lichterlaaie en laat geen ruimte voor andere zaken. Uitgestrekt en weids, zoals lucht en water zich mengen in het herfstgetij, zoals sneeuw en maan dezelfde tint delen - zo is dit veld zonder begrenzing, zonder richting: één indrukwekkende entiteit, zonder rand of naad. Dan, wanneer je je naar binnen keert en alles volledig laat vallen, vindt verwerkelijking plaats. Precies op dat moment van het totale wegvallen zijn overwegingen en gesprekken duizend, nee tienduizend kilometers ver verwijderd. Toch valt er geen principe te onderscheiden; waar kun je dan de vinger op leggen, welke uitleg zou je kunnen geven? Mensen die de bodem van de emmer hebben verloren vinden meteen één en al vertrouwen. Daarom raadt men ons aan om eenvoudigweg onderlinge samenhang te realiseren, vertrouwd te raken met onderlinge samenhang, en daarna ommekeer te maken en de wereld te betreden. Zwerf spelenderwijs in *samâdhi*. Elk detail is jou duidelijk. Klank en vorm, echo en schaduw, alles vindt onbemiddeld plaats en laat geen sporen na."

Dit onderricht spreekt voor zich. Daar hoeft ik niets aan toe te voegen. Ik wil alleen maar zeggen dat ik er diep door geraakt word en dankbaar ben voor deze sublieme aanmoedigingen.

Dankzij dit boek is een groot deel van het *Uitgebreid Verslag* van de grote leraar Hongzhi voortaan beschikbaar in onze taal. Nu kunnen wij westerlingen de zegen ervaren van deze levende oefentraditie van boeddha's en Zen-grondleggers. Stap voor stap wordt onze taal een instrument waarin het onderricht van Boeddha tot uitdrukking gebracht kan worden. Deze vertaling biedt een wezenlijke verrijking van onze literaire bronnen op een belangrijk studie- en oefengebied, namelijk stille verlichting. Misschien kunnen hierdoor enkele gangbare misverstanden over stille verlichting in Zen worden weggenomen. Moge het lezen van Hongzhi's woorden u veel vreugde schenken.

Eerwaarde Taigen Dan Leighton en professor Yi Wu hebben met veel energie en toewijding lang en hard gewerkt om deze vertaling tot stand te brengen. Het resultaat van hun werk stemt me trots en oprecht dankbaar. Ook wil ik mijn erkentelijkheid en dankbaarheid betuigen aan North Point Press voor de gestage toewijding in het publiceren van de basisteksten uit de Zen-traditie.

Ik verheug me erop dat generaties westerse Zen-studenten de gelegenheid krijgen om dit prachtige boek te bestuderen. Het sterkt me en maakt me blij te weten dat deze tekst beschikbaar is voor hen die de weg van Zen toegewijd tot leven brengen. Iedereen - niemand uitgezonderd - die echt verbonden is met een authentieke traditie van boeddha's en Zen-volgelingen, zal onherroepelijk bevrijd worden. Moge dit onderricht ten goede komen aan alle schepselen, waar zij zich ook mogen bevinden.

Tenshin Anderson, Abt
Green Dragon Temple
Green Gulch Farm

VOORAF

De geschriften van de twaalfde eeuwse Chan-meester Hongzhi Zhengjue geven op een poëtische wijze uitdrukking aan meditatieve concentratie en wijsheid, en aan de werking van ontwaakt bewustzijn. Deze rijke, krachtige leringen komen wellicht het beste tot hun recht wanneer men ze leest zoals je een gedicht leest. Hongzhi gebruikt een holografische stijl die verschilt van de rationele manier waarop men in het Westen gedachten uiteenzet; in elk van zijn paragrafen is het hele onderricht vervat. Dit materiaal is zowel spirituele literatuur als meditatie-instructie dat erom vraagt zorgvuldig te worden geproefd, verwerkt en opgenomen.

Hongzhi's geschriften zijn niet alleen literair beeldend, zij bevatten ook aanwijzingen voor meditatie-beoefening ten dienste van studenten die de Zen(Chan)-waarheid willen realiseren. Het kan ons helpen bij de toepassing en concretisering van spiritueel leven. Zijn manier van presenteren laat heilzame houdingen en inzichten door onze oude, geconditioneerde meningen sijpelen, waardoor het proces van reïntegratie met onze inherente, heldere, ware aard wordt versterkt. Deze oefen-instructies vormen een leidraad: enerzijds om gewaar te zijn vanuit de ene verlichtende levensbron, en anderzijds om je passend, open en betrokken te bewegen in de menselijke wereld van wensen en verwarring.

Hongzhi was de eerste meester die een duidelijke omschrijving gaf van stille verlichting, een vorm van non-dualistische objectloze meditatie waarin het wezen van de Boeddhistische waarheid wordt ervaren. Deze oefenvorm, die in het Japans "enkel zitten" wordt genoemd, vertoont opvallende overeenkomsten met de Tibetaanse *Mahâmudrâ* en *Dzogchen*, eveneens voorbeelden van non-dualistisch meditatie-onderricht in de Boeddhistische traditie. Tijdens het vertalen van Hongzhi's Oefen-instructies had ik de gelegenheid om een trainingsweekend over *Dzogchen* te volgen bij Zijne Heiligheid de Dalai Lama. De voorbereidingen en het devotionele instrumentarium waren weliswaar anders, maar toen de Dalai Lama sprak over de feitelijke meditatieve ervaring van *Dzogchen* had ik het gevoel dat ik dezelfde woorden hoorde die ik de avond tevoren nog vertaald had.

Hongzhi speelt een uiterst belangrijke rol in de geschiedenis van de ontwikkeling van Chan/Zen-meditatie, met name als belangrijkste voorloper van de befaamde Japanse Zen-pionier Dôgen. Hongzhi liet een uitgebreide verzameling geschriften na, die in hoog aanzien staan vanwege hun verfijnd taalgebruik. Deze teksten - door zijn leerlingen bijeengebracht in het *Uitgebreid Verslag van Chan-meester Hongzhi* - zijn ingedeeld in negen boeken en bestaan uit gedichten, toespraken, informele gesprekken, instructies aan individuele leerlingen en verzamelingen van oude, leerzame verhalen. De onderhavige uitgave bevat een volledige vertaling van boek zes, de Oefen-instructies, en van de Religieuze Verzen van boek acht. De inleiding biedt enkele ingangen tot Hongzhi's onderricht en geeft een achtergrond voor zijn leven en werken.

Tot nu toe waren Hongzhi's geschriften met hun inspirerende visie op de essentie en potentie van het universeel bewustzijn slechts beperkt en fragmentarisch beschikbaar in het Engels. Ik hoop dat dit boek een complete en betrouwbare inleiding tot Hongzhi zal vormen voor geïnteresseerde westerlingen.

De Oefen-instructies zijn verdeeld in zesenvijftig paragrafen, net als het Chinese origineel. Voor elke paragraaf heb ik uit de betreffende tekst een titel gekozen. De titels en onderschriften van de Religieuze Verzen echter zijn alle van Hongzhi zelf. Deze geselecteerde gedichten verschijnen in dezelfde volgorde als in boek acht van Hongzhi's *Uitgebreid Verslag*. Tekstgedeelten tussen vierkante haakjes bevatten toevoegingen die noodzakelijk leken voor een goed begrip, bijvoorbeeld in gevallen waar het onderwerp niet werd vermeld.

De spelling van alle Chinese termen en namen in de tekst volgt het huidige Pinyin transcriptiesysteem, behalve bij titels van Engelstalige werken die het oudere Wade-Giles systeem hanteren. Afgezien van enkele uitzonderingen wordt de Pinyin transcriptie bij benadering uitgesproken zoals het geschreven wordt. Alle samengestelde klinkers zijn tweeklanken. “C” wordt uitgesproken als “ts” (als in “tsetse-vlieg”); “q” als “tsch” (Eng. “chicken”); “x” als “sh” (Eng. “shame”); “zh” als “dg” (Eng. “judge”). De Wade-Giles versie van de Chinese namen is opgenomen in bijlage C.

Ik wil graag mijn diepe waardering uiten voor Yi Wu, professor in de Chinese Taal aan het California Institute of Integral Studies te San Francisco. Hij controleerde met mij het eerste stadium van de vertaling om onduidelijkheden in woordgebruik en grammatica te verhelderen en nauwkeurigheid te waarborgen. Yi Wu verrijkte de vertaling niet alleen met zijn taalkundige kennis, maar ook met zijn expertise op het gebied van klassieke Chinese wijsheid en literatuur.

Ik dank Mark Tatz, Rina Sircar, en Jim Mitchell voor het nauwgezet doornemen van de tekst en voor hun suggesties, en Rosalind Leighton voor de deskundige redactionele bijstand. Onontbeerlijke hulp en inspiratie ontving ik op verschillende manieren van Paul Schwartz, Marty Wolfe, Lou and Blanche Hartman, Kazuaki Tanahashi, Linda Hess, Stephen Colgan, and Jack Earley. Dank aan Bhikksu Heng Shen van Gold Mountain Monastery in San Francisco, die de tekening van Hongzhi leverde. Dank ook aan Gary Snyder vanwege de aanmoediging om dit boek te publiceren, en aan Jack Shoemaker, Barbara Ras, en de mensen van North Point Press voor hun bijdrage aan de eerste publicatie.

Ik draag dit werk in het bijzonder op aan Eerwaarde Kando Nakajima, die mij stevig op het spoor zette van enkel zitten, aan Tenshin Reb Anderson, voor zijn onuitputtelijke geduld en begeleiding gedurende vele jaren, en aan Thomas Cleary, aan wie alle Engelstalige studenten in oost-aziatische wijsheid eeuwige dank verschuldigd zijn.

Deze herziene en aangevulde versie, uitgegeven als groet aan het nieuwe millennium door Charles E. Tuttle Company, bevat kleine verbeteringen in de Inleiding, in de Noten en in de Religieuze Verzen; verder zijn negen nieuw vertaalde Religieuze Verzen toegevoegd, werden de Bijlagen uitgebreid met extra materiaal en is het onderdeel Geselecteerde Literatuur bijgewerkt. Ik ben Tuttle oprecht dankbaar dat Hongzhi's geschriften op deze wijze beschikbaar kunnen blijven, en mijn dank gaat vooral naar Jan Johnson van Tuttle, en naar mijn agent, Victoria Shoemaker. Dank aan Shohaku Okumura, John McRae, and Kazuaki Tanahashi voor hun waardevolle inbreng bij enkele vragen aangaande de nieuw vertaalde verzen.

In zijn voorwoord verontschuldigt Hongzhi's leerling Puqung, samensteller van het zesde boek van het *Uitgebreid Verslag*, zich voor zijn poging om Hongzhi's toespraken vast te leggen, beseffend dat zijn eigen verwerkelijking oppervlakkig is in vergelijking met zijn meester. Hoeveel te meer moet een moderne vertaler zich dan niet verontschuldigen, want tussen hem en Hongzhi ligt niet alleen de kloof van verwerkelijking en van achtehalve eeuw, maar ook het verschil tussen Chinees en Engels! Ofschoon zo'n vertaling - al kan die nóg zo goed zijn - onvermijdelijk gebreken vertoont, wordt deze poging aangeboden in het vertrouwen dat Hongzhi's expressie van helder, stralend bewustzijn er doorheen zal schijnen en in staat zal zijn om spirituele beoefenaars te gidsen en te inspireren bij het verwezenlijken van hun eigen, alomtegenwoordige verlichtende geest.

Taigen Dan Leighton

INLEIDING

De stille verlichting die Zen-meester Hongzhi verkondigt, is zowel een vorm van meditatie-beoefening als een oriëntatie op spiritueel leven. Zijn meditatie-instructies bevatten geen specifieke yogische houdingen of rituelen zoals zijn leerlingen die gekend zullen hebben van de procedures in de tempel waar hij onderrichtte. In plaats daarvan komen in zijn geschriften de vele aspecten aan bod van de universeel beschikbare ervaring van non-dualistische, objectloze meditatie en van de eindeloze verfijning en precisering die leven vanuit dit gewaarzijn met zich meebrengt.

In de meeste traditionele meditatievormen, zowel Boeddhistische als niet-Boeddhistische, werkt men met concentratie op specifieke objecten zoals afbeeldingen, visualisaties, geluiden, ademhaling, concepten, verhalen of godheden, om zodoende hogere staten van geconcentreerd bewustzijn te ontwikkelen, *samâdhi* genaamd. Stille verlichting echter houdt in: een je onttrekken aan de exclusieve gerichtheid op een specifiek zintuiglijk of mentaal waarneembaar object, waardoor het mogelijk wordt om alle verschijnselen diepgaand te zien als één totale samenhang. Deze objectloze meditatie gaat uit van een radicaal verfijnd non-dualisme dat zich niet hecht aan een van de vele uiterst subtiele betekenissen - een mechanisme waarmee de gebruikelijke werking van onze geest behept is, waardoor wij vervreemd raken van onze beleving. Zo'n tweedeling in subject en object wordt beschouwd als kunstmatig, als een constructie.

Stille verlichting is ook objectloos in de zin van niet zoekend naar specifieke begrensde doelen. De uiteindelijke bedoeling van spirituele oefening, namelijk universeel ontwaakt hartsbewustzijn, kan niet losgemaakt worden van ons eigen inherent bestaan en van ons directe ogenblikkelijke gewaarzijn. Hongzhi benadrukt dat alle oefenen berust op het - aan ervaring getoetste - vertrouwen dat wij van meet af aan al beschikken over het veld van grenzeloze helderheid. Inzet en toewijding helpen de beoefenaar consequent te leven vanuit deze fundamentele waarheid, tot in alle facetten van het dagelijks bestaan. Zo wordt stille verlichting volledig ervaren in meditatieve contemplatie, en dan vanzelf tot uitdrukking gebracht in oprecht mededogend handelen in de wereld.

Hongzhi's formulering van stille verlichting vormt het hoogtepunt van een ver ontwikkelde Zen-Boeddhistische onderrichtstraditie, die haar bezielende impuls ontving van de grondleggers van de Chinese Caodong-school (spreek uit: "tsow-dong"), welke later in Japan Sôtô werd genoemd. (Al was Hongzhi een Chinees, toch zullen we omwille van de duidelijkheid in dit werk over het algemeen Japanse termen als "Zen" en "Sôtô" gebruiken, aangezien deze in het Westen meer ingeburgerd zijn.) Deze Chinese Sôtô-traditie ontwikkelde haar visie via de dialectiek van inzicht in de universele waarheid en de interactie ervan met de details van de fenomenale wereld. Parallel daaraan kwam er een oefenmodel tot stand via de dialectiek van meditatieve introspectie en een daaruit voortvloeiend passend handelen in het dagelijks leven. In Hongzhi's Oefen-instructies komt de bloei van deze traditie tot uitdrukking op een uitnodigende, subtiele wijze. Zijn werk werd later in Japan verder ontwikkeld door Zen-meester Dôgen en de Sôtô-traditie die op hem voortbouwde.

Hongzhi's stille verlichting is van grote betekenis voor de hedendaagse spirituele zoekers. Zijn leringen zijn van belang als primaire bron voor Dôgen, wiens werk een invloedrijke factor blijft in Zen-beoefening. Maar los van elke specifieke traditie is Hongzhi vooral waardevol voor ons als lucide gids naar de verfijning van spiritueel gewaarzijn en de beleving ervan in de wereld.

Hongzhi's weids en lichtend boeddha-veld is het veld van de boeddha-natuur, onze onvervreembare wijsheidskwaliteit. Hongzhi maakt ons duidelijk dat dit heldere, lege veld, dat zich immanent in ieder van ons uitstrekt, op geen enkele manier kan

worden ontwikkeld of kunstmatig kan worden veredeld. We hoeven het slechts te erkennen en ervoor te zorgen dat onze drukke, plaagzieke gedachten en conditioneringen zich niet langer mengen met onze eigen, stralende zuiverheid.

Hongzhi's Leven

Hongzhi Zhengjue (1091-1157) werd geboren in Xizhou in de huidige provincie Shanxi als lid van de familie Li.¹ Ofschoon de naam Hongzhi, of “Weidse Wijsheid”, postuum verleend werd door de keizer, wordt hij hier gebruikt omwille van de duidelijkheid en consistentie. Gedurende zijn leven zou men hem Zhengjue noemen, en later Tiantong Zhengjue; Zhengjue, “Juist (of Waarachtig) Ontwaken”, was zijn monniksnaam, en Tiantong was de berg waar zijn tempel stond. In het Japans kent men Hongzhi als Wanshi Shôgaku, de Japanse uitspraak van de Chinese ideogrammen voor Hongzhi Zhengjue.

Hongzhi was een heel intelligent kind dat nog voordat het zeven jaar oud was al enkele duizenden ideogrammen kon onthouden. Zijn vader, Congdao, was een lekenleerling van Desun, die op zijn beurt leerling was van Huanhlong Huinan (gest. 1069), een grondlegger van een van de twee hoofdtakken van Linji Chan.² Desun had een hoge dunk van Chongdao's zoon en voorspelde dat hij een Dharma-vat zou worden, iemand die het waarheidsonderricht verwerkelijkt en overdraagt.

Met elf jaar verliet Hongzhi de ouderlijke woning om monnik te worden. Op zijn achttiende ging hij naar Ruzhou in de huidige provincie Honan om er te studeren bij de Sôtô-zenmeester Kumu Faqeng (1071-1128). De zit-meditatie die Kumu beoefende was zo onbeweeglijk, dat zijn lichaam vergeleken werd met een dorre stronk, hetgeen ook zijn naam verklaart: “Droog Hout Volledige Dharma”. Deze beoefening van roerloos zitten zou voor Hongzhi gedurende zijn hele loopbaan model blijven staan. Zulk zitten in de lotushouding met gekruiste benen is de basisoefening voor de Sôtô-traditie; het vormt de impliciete fysieke context van alle meditatie-instructies die Hongzhi geeft.

Na enkele jaren reisde Hongzhi naar andere tempels. In de Xiangshan (Wierook Berg) Tempel hoorde Hongzhi hoe een monnik de volgende regel uit de *Bloesem Sier Soetra* reciteerde: “De ogen die onze ouders ons schenken, kunnen drieduizend werelden aanschouwen.” Daarop ervoer Hongzhi een ontwaken.³

Toen Hongzhi zijn ervaring meedeelde aan meester Xiangshan (zoals vaak werd de abt aangeduid met de naam van de tempel), wees Xiangshan naar een doos met wierook en vroeg: “Wat bevindt zich daarin?” Hongzhi zei: “Wat doet bewustzijn?” Xiangshan vroeg: “Waar komt jouw verlichting vandaan?” Hongzhi tekende met zijn hand een cirkel in de lucht en wierp die achter zich. Xiangshan zei: “Jij bent iemand die chaos veroorzaakt. Wat is jouw kwaliteit?” Hongzhi zei: “Fout.” Xiangshan zei: “Toon het niet aan anderen,” en Hongzhi antwoordde: “Ja, ja.”

Zulke dialogen bezitten hun eigen logica en functioneren het efficiëntst met zo min mogelijk uitleg. Hongzhi's antwoord op Xiangshan's vraag naar de wierookdoos geeft blijk van zijn inzicht in de onvoorwaardelijke onderlinge samenhang van bewustzijn en verschijningsvormen. Later zou Hongzhi nog doorklinken in Dôgen's woorden, toen deze zijn eigen leven “één doorlopende vergissing” noemde.

Hongzhi verliet Xiangshan en arriveerde als drieëntwintigjarige bij de tempel van Danxia Zichun (1054-1119). Danxia vroeg hem: “Wat is jouw zelf van vóór de lege kalpa?”⁴ Hongzhi zei: “Een kikker in een waterbron verslindt de maan; bij middernacht leen ik geen lantaarn.” Danxia zei: “Nog niet.” Op het moment dat Hongzhi hem wilde antwoorden, sloeg Danxia hem met zijn abtskwast, en vroeg toen: “Zeg je nog steeds dat je niets leent?” Hongzhi ervoer een inzicht en boog. Danxia zei: “Waarom zeg je niets?” Hongzhi zei: “Vandaag raakte ik geld kwijt en werd gestraft.” Danxia zei: “Ik heb geen tijd om jou een pak rammel te geven.”

Hongzhi's antwoord over het bij middernacht geen lantaarn lenen kan beschouwd worden als uitdrukking van het Sôtô-besef dat licht en donker onderling verenigd zijn. Midden in het duister van versmelting met leegte verschijnt vanzelf het licht van differentiatie. En in het via introspectie onthechten aan zintuiglijke verschijnselen, verschijnt je eigen innerlijke verlichting. Hongzhi's antwoord doet ook denken aan het verhaal van een monnik die midden in de nacht afscheid nam van zijn leraar. De leraar overhandigde de leerling een lantaarn, maar toen de leerling de duisternis in wilde lopen blies de leraar de vlam uit, waarop de leerling ontwaakte. Danxia echter accepteerde Hongzhi's eerste antwoord niet en greep het woord "lenen" aan om de relatie tussen leraar en leerling te benadrukken en de noodzaak om de waarheid onloochenbaar te ervaren.

Danxia Zichun was een Dharma-broeder van Hongzhi's vorige leraar Kumu, beiden leerlingen van de vermaarde meester Furong Daokai (1043-1118). Toen de Sôtô-zen overdracht bijna was uitgestorven, was het Furong die enkele generaties later de school weer nieuw leven inblies en duurzame normen vaststelde voor de kloostergemeenschap. Furong weigerde hoge onderscheidingen van de keizer te aanvaarden omdat hij zoiets niet passend vond voor een monnik; dat had tot gevolg dat hij een aantal jaren verbannen werd. Dit voorbeeld van integriteit maakte grote indruk op Hongzhi, zoals mag blijken uit zijn lofdicht op Furong (zie Religieuze Verzen).

Hongzhi studeerde verscheidene jaren bij Danxia Zichun. Hij volgde hem toen deze verhuisde van zijn tempel op de Danxia Berg in Henan naar de Daqeng Berg, en later naar de Dehong Berg in Hubei. Op beide plekken bekleedde hij de positie van "eerste zetel" als Danxia's assistent in het onderricht. Voordat Danxia stierf in 1119, ontving Hongzhi zijn zegel van overdracht, als bevestiging van inzicht en geschiktheid om de Dharma te onderwijzen.

Hongzhi leefde daarop in verschillende tempels, en bezocht onder andere het klooster Chenju Juyuan op de Yunju Berg in Jiangxi, waar Yuanwu Kechin (1063-1135) les gaf. Yuanwu's beroemde verzameling van honderd becommentarieerde verhalen, *Het Verslag van de Blauwe Rots*, is een van de meest gebruikte bronnen voor meditatieve studie van de dialogen en verhalen van de oude Zen-meesters; in het Chinees heten deze dialogen en verhalen kung-an, en in het Japans koan (letterlijk "openbare kwesties").⁵ Hongzhi's studie bij Yuanwu stelde hem waarschijnlijk in staat om enigszins vertrouwd te raken met de formele koan-beoefening zoals die in de Rinzai-school van die tijd gangbaar was. Later stelde Hongzhi zijn eigen verzamelingen van oude koans samen; één daarvan werd de basis voor het populaire *Boek van Sereniteit*.

In 1129 aanvaardde Hongzhi een uitnodiging om te onderrichten in het Jingde (Heldere Deugd) Klooster op de Tiantong Berg in de provincie Ming in het huidige Zhejiang. Toen Hongzhi aankwam, was het Jingde Klooster klein en het verkeerde in een verwaarloosde staat. Onder Hongzhi's supervisie werd de tempel gerenoveerd; uiteindelijk vonden er twaalfhonderd monniken onderdak. In de enorme meditatiehal konden alle monniken terecht die werden aangetrokken door zijn boeiend onderricht. Het schijnt dat Hongzhi onverstoorbaar bleef onder de moeilijkheden die deze uitbreiding met zich meebracht. De Japanse Sôtô-nakomeling Dôgen (1200-1253) vertelt over de keer dat Hongzhi's klooster voorzieningen had getroffen voor een duizendtal monniken, toen er zo'n vijftien- of zestienhonderd kwamen. Een tempelfunctionaris smeekte Hongzhi om de extra monniken weg te sturen. Hongzhi antwoordde resoluut: "Elk van hen heeft zijn eigen mond. Het is niet jouw zorg. Maak je niet druk."⁶ Dôgen beschouwt Hongzhi's lovenswaardige vertrouwen in oprechte oefening als een heel wezenlijke spirituele kwaliteit.

China kende in deze periode veel politieke en sociale onrust, vaak verbonden met een ontwrichte landbouwcultuur en wijd verspreide hongersnood. Hoewel het niet

langer gebruikelijk was in Zen-tempels, at Hongzhi na het middaguur geen voedsel. Bij diverse gelegenheden schonk hij voedsel uit de tempelvoorraad aan naburige dorpingen, en redde daarmee menig leven.

Sinds het moment van aankomst in 1129 bleef Hongzhi op de Tiantong Berg en wees alle uitnodigingen om elders te komen af. Hij bezat een brede kennis, was thuis in het Confucianistische en overige Chinese cultuurgoed, en maakte gebruik van zijn welbespraaktheid ten behoeve van het Zen-onderricht. Zijn instructies betreffende stille verlichting brachten de meditatiepraktijk van de Sôtô-traditie helder onder woorden; hij formuleerde de richtlijnen voor meditatie in deze traditie - zoals Furong dat had gedaan ten aanzien van het monastiek gemeenschapsleven.

In de herfst van 1157 verliet Hongzhi de berg voor het eerst in bijna dertig jaar. Hij bracht een bezoek aan lokale militaire en burgerlijke ambtenaren en aan lekenbegunstigers van zijn tempel om afscheid te nemen en hen te danken voor hun steun. Op 10 november keerde hij terug in de Jingde Tempel en de volgende ochtend nam hij een bad, trok schone kleding aan, en ging naar de Dharma-zaal (ruimte voor de toespraken), waar hij een afscheidsrede hield voor zijn monniken. Hij vroeg zijn assistent om een penseel, en schreef een brief aan zijn collega en criticus bij tijd en wijlen, de Zen-leraar Dahui Zonggao (1089-1163),⁷ om hem te vragen de leiding van de tempel op zich te nemen. Vervolgens schreef Hongzhi:

*Droombeelden, bloemenwaan -
Zevenenzestig jaren.
Een witte vogel verdwijnt in de mist,
Herfstvocht versmelt met de hemel.*⁸

Daarop overleed hij, gezeten in meditatie. Zijn lichaam, zegt men, vertoonde zeven dagen lang geen teken van ontbinding op de lijkbaar.

Zes maanden later verleende de zuidelijke Song-keizer Gaocong hem de postume titel Hongzhi Chanshi, "Weidse Wijsheid Chan Meester." Via zijn talrijke opvolgers bleef Hongzhi rechtstreeks invloed uitoefenen; acht van hen verdienden hun eigen biografie in de *Vijf Lampen Verzonken in de Bron*, een dertiende-eeuwse ingekorte versie van vijf belangrijke teksten over de Zen-geschiedenis.⁹

De Sôtô-context

Hongzhi's beoefening van stille verlichting kent een impliciet devotionele component: eerbied. In zijn geschriften komt dat tot uiting via zijn grote waardering voor de natuur, en via de dankbaarheid die blijkt uit zijn respect voor de stamlijn van leraren die de oefening hebben voortgezet. Hij heeft vooral veel eerbied voor de grote stamhouders, de grondleggers van de school door wier toedoen de traditie werd gevestigd of verrijkt, en aan wie Hongzhi enkele van zijn verzen heeft opgedragen. Hongzhi's persoonlijke houding van "dienstbaarheid aan de stamhouders" komt in Zen-tempels concreet tot leven door middel van een dagelijkse rituele recitatie van alle namen in de stamlijn die teruggaat tot Shâkyamuni Boeddha.

Hongzhi's Oefen-instructies winnen aan waarde naarmate duidelijk is hoezeer zij een weerklank en synthese vormen van het basisonderricht van de Caodong/Sôtô-lijn. Voor een juist begrip van Hongzhi's filosofie en terminologie zijn vooral de werken van Shitou en Dongshan belangrijk, met name hun leringen over de interactie van het universele en het specifieke, zoals Dongshan dat formuleerde in de vijf posities.

De Sôtô-lijn stamt van de beroemde Zesde Stamhouder van Zen, Dajian Huineng (638-713), via zijn opvolger in de tweede generatie, Shitou Xiqian (700-790). Shitou en Mazu Dao-i (709-788), een andere nakomeling van Huineng in de tweede generatie,

waren de twee grote meesters van die periode in China; alle latere Zen stamt af van hen.¹⁰

Hongzhi refereert vaak aan het onderricht van Shitou, wiens naam “Boven de rots” betekent, afgeleid van een hut die hij bouwde op een grote steen bij zijn tempel en die hem tot verblijf diende. Shitou werd verlicht toen hij een passage las van Sengzhao (374-414)¹¹: “De wezenlijke mens is leeg en hol; hij heeft geen vorm, maar van de ontelbare dingen is er niet één dat hij niet zelf maakt. Wie kan de ontelbare dingen zien als zichzelf? Dat kan alleen een wijze.”¹² Op grond van dit inzicht in de leegte en in onderlinge verwevenheid formuleerde Shitou in zijn klassieke dichtung *Harmonie van Eenheid en Onderscheid* de basisprincipes van wat later de Sôtô-traditie zou worden.¹³

Harmonie van Eenheid en Onderscheid omschrijft de dialectische interactie tussen het universele of absolute, en het specifieke of zintuiglijke. Het gedicht vormt weliswaar een uitdrukking van Shitou's persoonlijk inzicht, maar de filosofische categorieën die hij gebruikt zijn afkomstig uit de inheemse Chinese yin-yang dialectiek van het Taoïsme en in belangrijke mate uit het dialectisch systeem van het Chinese Huayen-Boeddhisme dat is ontleend aan de Huayen, de *Bloesem Sier Soetra*. Deze soetra, die door Shâkyamuni Boeddha verkondigd schijnt te zijn naar aanleiding van zijn verlichting, was tijdens diens leven nog niet te vatten voor zijn leerlingen. Later werd dit werk in Oost-Azië algemeen beschouwd als de meest imposante expressie van de Boeddhistische levensvisie. De soetra zelf is een uiterst visionaire en meeslepende schildering van de universele onderlinge verwevenheid, en van de grootsheid, de kracht en de ontplooiing van de bodhisattva-functie (bodhisattva's zijn verlichtingswezens die zich wijden aan algeheel ontwaken). De Chinese commentatoren hebben uit deze soetra vele theoretische systemen afgeleid om stadia en aspecten van verlichtend bewustzijn en onderricht te rangschikken. Modellen als de viervoudige *dharmadhatu* (werkelijkheidsdomein) onderzochten de relatie tussen wezen en verschijningsvorm, en zij boden een basis voor deze Sôtô-theorieën.

De interactie tussen wezen en verschijningsvorm maakt min of meer expliciet deel uit van alle daaropvolgende Sôtô-lering (inclusief Hongzhi's onderricht), waarbij de terminologie zoveel mogelijk wordt aangepast aan de behoeften van het moment. In *Harmonie van Eenheid en Onderscheid* vergelijkt Shitou het absolute of universele met donkerte (soms ook het principe genoemd, of eenheid, ondeelbare gelijkheid, of wat Shitou noemt “de spirituele bron”). Daartegenover verzinnebeeldt het licht de wereld van condities, d.w.z. het licht dat verschijnselen onderscheidt, de “tienduizend” ge-objectiveerde dingen in het domein van zintuiglijk verlangen. Naast de termen universeel en specifiek, gebruikte men ook: werkelijk en schijnbaar, noumenaal en fenomenaal, volledig en gedeeltelijk, eerlijk en partijdig, recht en krom, gemeenschappelijk en verschillend, of leeg en gevormd. Zij zijn analoog aan de relatie tussen verwerkelijking van de waarheid en het functioneren ervan. Het universele en het specifieke zijn ook benoemd in termen van relatie tussen huisheer en gast, baas en dienaar, zwart en wit, subject en object, en yang en yin.

De volledige uitwerking van de relatie tussen het universele en het specifieke is uiteengezet in de leer van de vijf posities (of graden) van Dongshan Liangjie (807-869), Shitou's opvolger in de derde generatie, in zijn gedicht *Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi* en in twee delen commentaar in versvorm.¹⁴ De latere naam Caodong (Sôtô) school is genoemd naar Dongshan, gecombineerd met de naam Caoqi, de plek waar de Zesde Stamhouder Huineng onderwees, of mogelijk ook (volgens sommige bronnen) de naam van Caoshan Benji (840-901), een van Dongshan's belangrijkste leerlingen die de theoretische kant van de leer der vijf posities uitvoerig heeft behandeld.

In zijn Oefen-instructies heeft Hongzhi het éénmaal expliciet over de vijf posities, wanneer hij het heeft over onderricht via “vijf niveau's van verwezenlijking”; zijn commentaar in versvorm op de vijf posities is opgenomen in de *Religieuze Verzen*. De

relatie tussen de verwerkelijking van het absolute en de uitdrukking ervan temidden van verschijnselen - grondtoon van alle formuleringen van de vijf posities - is duidelijk een centraal thema in in Hongzhi's onderricht. Hij speelt met dit thema door het gebruik van poëtische natuurmetaforen en door zijn toehoorders te stimuleren en aan te moedigen; veelvuldig beschrijft hij het proces en resultaat van deze integratie van absoluut en specifiek. Bijvoorbeeld:

Waar de leegte leeg is, bevat het alle bestaansvormen; waar het bestaan bestaat, deelt het in de ene leegte... Het versmelten van gelijkheid en onderscheid baart moederlijk de hele schepping. Deze ruimte brengt de energie van alle duizenden levensvormen tot uitdrukking.

De vijf posities zijn als conceptuele achtergrond verankerd in de handelingen en de beeldtaal van de Sôtô-praktijk; zij zullen dus betrokken moeten worden bij elke bespreking van Hongzhi. Bovendien zijn van elk der vijf posities overal voorbeelden te vinden in Hongzhi's Oefen-instructies. De vijf posities zijn: ten eerste “verschijnselen in de werkelijkheid”, het zien van condities tegen de achtergrond van wezenlijke leegte; ten tweede “werkelijkheid in de verschijnselen”, het zien van fundamentele absoluutheid in willekeurig welke specifieke manifestatie; ten derde “komen vanuit de werkelijkheid”, stil en stralend tevoorschijn treden uit de empirische staat van eenheid met het absolute; ten vierde “gaan binnen verschijnselen en werkelijkheid”, vertrouwd omgaan met zowel het specifieke als het universele; en ten vijfde “betreden van beide tezamen”, vrijelijk gebruik maken van het waarneembare of van de woordloze werkelijkheid zonder aan een van beide te hechten en zonder ze als gescheiden te zien. Deze vijf posities vertegenwoordigen niet zozeer stadia van spirituele ontwikkeling maar ontologische aspecten van ontwaakt bewustzijn.

Dongshan schiep ook een tweede, parallel systeem dat hij de vijf graden van deugdzaam voltooien noemde. Hierin worden de volgende ontwikkelingsniveau's van verwerkelijking weerspiegeld: bekering of intentie (bewuste betrokkenheid); dienstbaarheid (de beoefening gewillig uitvoeren); verwerving (opgaan in belangeloosheid); collectieve verwerving (hervatten van zorgzame interactie met schepselen); en vervulde verwerving (eender omgaan met individuele wezens en hun universeel verweven zijn).

Hoewel de vijf posities in filosofisch opzicht altijd relevant zijn, heeft men er binnen de traditie wisselend gebruik van gemaakt. Figuren als Dôgen, die de vijf posities bagatelliseerde omdat hij vond dat zij aanleiding gaven tot fixatie op overdreven formule-denken, verzekerden dat de prioriteit lag bij feitelijke oefening. En het is inderdaad een feit dat de bestaande Sôtô-lijn afstamt van Dongshan's leerling Yunju Daoying (gest. 902) die de nadruk legde op oefening, en niet van Caoshan Benji die het onderricht van de vijf posities een warm hart toedroeg. Desalniettemin zijn Sôtô-monniken zich steeds weer blijven spiegelen aan deze leringen, gebruik makend van de diverse opeenvolgende formuleringen die Caoshan aanreikte. In het hedendaagse gefaseerde koansysteem van de Rinzai-scholen in Japan worden de vijf posities beschouwd als het op één na hoogste niveau van koans, direct volgend op de voorschriften.¹⁵

Dergelijke fenomenologische systemen binnen het Boeddhisme lijken misschien abstract en esoterisch, maar Dongshan ontwierp de vijf posities als studiemiddel in dienst van het oefenen. Hongzhi is niet alleen beïnvloed door Shitou's inzichten in absoluutheid en voorwaardelijkheid, maar ook door diens lering ten aanzien van oefening. De traditionele Boeddhistische oefenpraktijk behelst het overschrijden van onze gehechtheid aan objecten van verlangen, een gehechtheid die voortkomt uit de illusie dat verschijnselen een inherent eigen bestaan leiden, gescheiden en

afgezonderd. Dit hechten wordt beschouwd als de oorzaak van lijden. Maar Shitou's oefening beoogt ook de gehechtheid te overschrijden aan onze verwerkelijgingservaring van het absolute. In zijn woorden: "Opgaen in eenheid is nog geen verlicht zijn."¹⁶ Het doel van Shitou's - en Hongzhi's - oefening is het volledig integreren van diep doorleefd absoluut bronbewustzijn met ons specifieke functioneren temidden van wereldse verschijningsvormen, ook wel bekend als het zijn in de wereld, maar niet ván de wereld.

Een oefenmodel dat tot deze integratie leidt wordt door Shitou beschreven in een ander lang leerdicht, *Lied van de Strodak Hut* (zie bijlage A). Hierin verwoordt Shitou de vestiging van een meditatie-oefening/levenshouding die het mogelijk maakt naar binnen te gaan om de absolute bron te vinden en dan terug te keren naar de wereld: "Ontspan volledig; open je handen en wandel, onbevangen." Shitou koppelt de ontologische dialectiek van het integreren van universeel en specifiek aan de oefen-dialectiek zoals die wordt samengevat in de regel "Richt het licht naar binnen en laat het schijnen, keer dan gewoon weer terug." Dit oscilleren tussen verwerkelijking van het absolute (vaak tot stand gebracht via meditatie en stimuli van een monastieke omgeving) en het verantwoord functioneren in de wereld (vaak uitgedrukt in het bodhisattva-model) wordt het paradigma voor de Sôtô-praktijk. Het is een patroon dat Hongzhi voortdurend zichtbaar maakt in zijn Oefen-instructies.

Sinds Dongshan heeft de Sôtô-traditie zijn eigen "familie-bries" (stijl) ontwikkeld die doelmatige oefenmethodieken kent, en heden ten dage in diverse uitingsvormen voortleeft in China, Japan en het Westen. Een belangrijke Sôtô-oefenmethode komt naar voren in Hongzhi's herhaaldelijk advies, dat beoefenaars alle onderricht op een zelfstandige manier moeten belichamen en verlichting volledig op eigen kracht moeten verwezenlijken. Het besef dat er niemand is die de waarheid kan ervaren voor een ander, leidde tot de karakteristieke Sôtô-stijl waarin gewoonlijk geen expliciete aanwijzingen worden gegeven; leerlingen moeten hun eigen fundamentele aard persoonlijk realiseren. Het centrale belang van deze methode wordt goed geïllustreerd door een verhaal over Dongshan. Toen hij een herdenkingsdienst hield voor zijn leraar Yunyan Tansheng (781-841) vroeg een monnik hem waarom hij zoveel eer gaf aan de relatief onbekende Yunyan en waarom niet aan andere, beroemdere leraren bij wie Dongshan had gestudeerd, zoals Nanquan Puyuan (748-834) of Guishan Lingyou (771-853).¹⁷ Dongshan antwoordde dat dit alleen maar te danken was aan het feit dat Yunyan hem nooit rechtstreeks iets had uitgelegd.

Door alle verhalen van Dongshan en zijn opvolgers straalt de diepe waardering voor het persoonlijk ervaren van de immanente aanwezigheid van zodanigheid, en voor een radicaal overschrijden van alle dualistische visies, hoe subtiel ze ook mogen zijn. Toen Dongshan op het punt stond Yunyan te verlaten, vroeg hij hoe hij Yunyan's werkelijkheid moest beschrijven. Yunyan zei: "Dit is het gewoon." Na een korte pauze voegde Yunyan eraan toe: "Jij bent verantwoordelijk voor deze grote kwestie; wees uiterst grondig." Toen Dongshan na zijn vertrek een stroom overstak, zag hij zichzelf in het water weerspiegeld. Hij ervoer diepe verlichting, en schreef dit vers:

*Stop met zoeken bij anderen, zo vervreemd je van het Zelf.
Ik ga nu alleen verder; overal kom ik Het tegen:
Het is nu mij; ik ben nu niet Het.
Dit inzicht is vereist om te versmelten in zodanigheid.*¹⁸

Overal in zijn Oefen-instructies benadrukt Hongzhi een praktische, op ervaring gebaseerde uitvoering van dit onderricht van non-dualistisch gewaarzijn.

Is Stille Verlichting Quiëtistisch?

Ondanks de uitzonderlijke literaire kwaliteit waarmee Hongzhi uitdrukking geeft aan de Dharma, wordt hij in veel historische overzichten van Zen vooral genoemd vanwege een vermeend dispuut met de prominente Rinzai Zen-leraar Dahui Zonggao. Dahui verwijt stille-verlichting-meditatie dat het leidt tot bovenmatig quiëtisme waardoor verlichting wordt verloochend. Maar Hongzhi en Dahui waren in werkelijkheid vrienden die samenwerkten als collega's in het onderricht. Af en toe bezocht Dahui Hongzhi zelfs en stuurde leerlingen naar hem toe. Dahui's kritiek was dan ook niet gericht op Hongzhi persoonlijk, maar op sommige volgelingen van hem. Hongzhi op zijn beurt onthield zich van elk commentaar op Dahui's kritiek op zijn meditatie-onderricht, en hij zond voedsel om Dahui's tempel te helpen bij het bestrijden van tekorten. Zoals eerder al vermeld, schreef Hongzhi vlak voor zijn dood een testament waarin hij Dahui verzocht om zijn zaken te behartigen.

Latere aanhangers van de Rinzai- (of Linji, genoemd naar de in 867 overleden grote, dynamische meester Linji Yixuan) en Sôtô-scholen, en ook schrijvers over de geschiedenis van Zen, hebben soms veel energie gestoken in de veronderstelde onenigheid tussen Dahui en Hongzhi.¹⁹ Maar ondanks verschillen in onderwijsstijl en oefenaccenten, hebben Sôtô- en Rinzai-leraren van oudsher samengewerkt in het begeleiden van leerlingen, zoals dat ook door hun vroege voorlopers Shitou en Mazu werd gedaan. Het is zelfs zo dat een Rinzai-meester de Chinese Sôtô-lijn heeft behoeft voor een mogelijk einde (zie noot in bijlage B). Eihei Dôgen, die beschouwd wordt als de grondlegger van de Sôtô-school in Japan, voltooide de Rinzai-scholing in Japan alvorens hij zijn Sôtô-meester vond in China; later weigerde hij zelfs zich te identificeren met zoiets als een "Zen-school", laat staan met Sôtô of Rinzai.

Maar ook al is de bedoeling van Dahui's kritiek niet juist weergegeven, toch zijn de vragen die hij stelde over stille verlichting heel bruikbaar om te onderzoeken in hoeverre Hongzhi's onderricht relevant en toepasbaar is en om mogelijk misbruik te onderkennen. De aanleidingen en uitwassen die Dahui zorgen baarden, leven nog steeds in de hedendaagse Zen-praktijk - zoals zij ook te vinden zijn in mogelijke onevenwichtigheden binnen alle andere spirituele tradities.

In plaats van stille verlichting pleitte Dahui voor de beoefening van meditatie met behulp van koans. Dahui's pleidooi voor diepe bezinning via koans, gericht op dramatische openingservaringen, was voor een groot deel terug te voeren op het feit dat hij zelf niet alleen toegewijd werkte met monniken maar ook met leken, onder andere met maatschappelijke en politieke leiders. Dahui stimuleerde leken om zich te wijden aan een spirituele oefening die persoonlijke transformatie tot doel heeft, in plaats van zich te beperken tot het subsidiëren van monastieke instellingen. Vanwege de druk van de politieke en sociale onrust waarmee zijn leerlingen geconfronteerd werden, meende hij dat zij zich eerder konden vinden in het dynamisch proces van formele koan-beoefening dan in de minder dramatische, traditionele zit-meditatie dat het kader vormt voor stille verlichting. Hij geloofde ook dat koans doeltreffender waren met het oog op bevrijdingservaringen, waaraan hij meer waarde lijkt te hebben toegekend dan aan het permanent verdiepen en rijpen van inherente bevrijding, waarop stille verlichting de nadruk legt.

Het gebruik van oude onderrichtsverhalen (koans) door Zen-leerlingen werd weliswaar door Dahui opnieuw gestimuleerd, maar gaat terug tot tenminste de achtste eeuw en werd op verschillende manieren en in uiteenlopende perioden gebruikt binnen alle takken van Zen. Hoewel men koans meestal associeert met de Rinzai-traditie werden ze ook regelmatig besproken door Sôtô-leraren. Zoals voorheen al is opgemerkt studeerde Hongzhi gedurende korte tijd bij Dahui's meester, Yuanwu Keqin, samensteller van het standaardwerk *Verslag van de Blauwe Rots [Blue Cliff Record]*. Hongzhi verwijst naar koans in zijn Oefen-instructies; ook compileerde hij twee bekende verzamelingen van honderd koans, één voorzien van zijn eigen commentaar in

versvorm, en één met commentaar in proza. Een Chinese Sôtô-meester, Wansong Xingxiu (1166-1246), gebruikte later deze verzamelingen van Hongzhi, voegde er uitgebreide verklaringen aan toe, en schreef zo het *Boek van Sereniteit [Book of Serenity]* en het *Verslag van Verder Onderzoek [Record of Further Inquiry]*. Zo had ook Hongzhi's leraar Danxia Zichun een honderdtal kwesties gebundeld en zijn verzen eraan toegevoegd; dit werd de basis voor een andere koanverzameling, de *Keuze van de Lege Zaal [Vacant Hall Collection]*. Ook Eihei Dôgen wijdt een groot deel van zijn meesterwerk *Shôbôgenzô* (Schatkamer van het Ware Dharma Oog) aan commentaar op de oude verhalen.

Dahui's kritiek op stille verlichting heeft te maken met het verschil in effect van koans en zit-meditatie op het oefenen, niet zozeer met een algeheel verwerpen van de ene of de andere werkwijze. Via Dôgen weten we dat Dahui zelf zich toegewijd bezighield met zit-meditatie; Dôgen prijst namelijk Dahui's vastbeslotenheid om die meditatie niet te onderbreken op een moment dat hij ernstig ziek was.²⁰ Dahui was ook gevoelig voor een al te zeer benadrukken van koan-beoefening ten nadele van persoonlijke ervaring, omdat dit soms leidde tot een overdreven intellectuele en fanatieke literaire bestudering van de oude verhalen. (Deze bezorgdheid was zelfs zo groot, dat Dahui de houten matrijzen vernietigde van het door zijn eigen leraar samengestelde *Verslag van de Blauwe Rots*. Gelukkig zijn kopieën van dit werk bewaard gebleven.)²¹

Waar het specifiek om stille verlichting ging, was Dahui's argument dat degenen die dat propageerden “mensen alleen maar leren om te stoppen, om uit te rusten en te doen alsof je dood bent”; zij “zitten woordeloos met de ogen dicht aan de voet van de zwarte berg...[en] streven niet naar subtiele wonderlijke verlichting.”²² Het is waar dat een onjuiste toepassing en foutieve opvatting van stille verlichting soms heeft geleid tot zelfgenoegzame, doffe, visieloze en onverantwoordelijke beoefenaars. Omgekeerd neigt sterk gesystematiseerde koan-beoefening, zoals die met name voorkomt binnen de Rinzai-traditie, er soms toe om leerlingen aan te moedigen opeenvolgende koans “te behalen” door middel van een formeel, doelgericht programma, in plaats van het verhaal en het onderricht “te worden”. In beide gevallen is het de taak van een leraar om zulke afwijkingen te corrigeren en evenwichtige oefening te bevorderen.

Dahui beweert dat stille verlichting leidt tot verslaving aan kalmte doordat concentratie wordt bevorderd ten koste van inzicht. Maar Hongzhi's eigen onderricht, zoals dat in de Oefen-instructies naar voren komt, brengt deze twee kwaliteiten in evenwicht. En in zijn belangrijke gedicht *Richtlijn voor Stille Verlichting* benadrukt Hongzhi duidelijk dat zowel sereniteit (of kalmte) als verlichting (of inzicht) onontbeerlijk zijn en dat zij onderling samenhangen: “Als verlichting sereniteit verwaarloost, verschijnt agressie... als sereniteit verlichting verwaarloost, leidt vaagheid tot verspilde Dharma [nutteloos onderricht].”

Een mogelijk onjuiste interpretatie door sommige volgelingen doet niets af aan het feit dat Hongzhi's onderricht een actief functioneren bevordert dat overeenstemt met de dagelijkse wereld van verschijnselen. Het evenwichtig omgaan met sereniteit en verlichting is analoog aan evenwichtig omgaan met besef van absoluut en zintuiglijk, zoals dat beschreven wordt in de vijf posities. Het uiteindelijke doel van spirituele oefening is het realiseren van zowel verlichtend wijsheidszicht als het juist functioneren ervan in de normale wereld van schepselen: bodhisattva's beantwoorden (aan de waarheid) en verantwoorden (naar de wereld). Hongzhi schildert dit proces van meditatieve verwerking aldus:

Stevig vasthouden en het dan loslaten door middel van activiteit: daaraan herken je de neusgaten van de oude meesters en de hartslag van een voddenpijmonnik; dit stelt ons allen in staat om onze vrijheid te ontdekken. Daarom zegt men: het

valse [denken] wordt gestopt en vanzelf ontstaat er stilte [concentratie]; stilte ontstaat en wijsheid verschijnt; wijsheid verschijnt en vanzelf lost stilte op [in het actief functioneren van wijsheid]. Dit is de enige authentieke visie, helder en duidelijk.

De hele bedoeling van oefenen ligt voor Hongzhi hierin: “Wees vriendelijk en deel jezelf met de honderd grashalmen [d.w.z. met de talloze wezens] op het drukke marktplein.” Hongzhi maant zijn toehoorders herhaaldelijk om het onderricht breder, grondiger te bestuderen en te belichamen, en om verder te blijven gaan dan hun huidige verwezenlijking. Elke keer opnieuw drukt hij ons op het hart om de staat van totaal gewaarzijn te bewerkstelligen.

De Relatie tussen Hongzhi en Dôgen

Na Hongzhi's overlijden is de invloed van zijn onderricht niet zozeer te ontleen aan een directe lijn van opvolgers, maar wel aan zijn weergave van de fundamentele van Zen-meditatie. Die invloed is wellicht het duidelijkst zichtbaar in de manier waarop zijn onderricht verder is ontgonnen door de Japanse Sôtô-school, die afstamt van Dôgen en die zich de laatste decennia verspreid heeft in westerse landen. In deze traditie wordt Hongzhi geëerd als een van de belangrijkste voorlopers, ook al stamt de Japanse Sôtô-school niet van hemzelf maar van een van zijn Dharma-broeders. Hongzhi's geschriften worden ook nog steeds hoog gewaardeerd in het Chinese Zen, hoewel het vanwege de onderlinge samenwerkingsverbanden tussen scholen en stamlijnen binnen het moderne Chinese Boeddhisme onduidelijk is of er hedendaagse Chinese Zen-leraren zijn die afstammen van Hongzhi.

Hongzhi's directe lijn was een vrij lang leven beschoren. Een van zijn directe opvolgers, Si-de Huihui, had vier of vijf generaties later twee opvolgers die naar Japan gingen, Dongming Huiji (1272-1340) en Dongling Yungyu (gest. 1365).²³ Daar vestigden zij een tak van de Sôtô-traditie die bekend staat als de Wanshi-ha (Japans voor “Hongzhi-school”). Deze was grotendeels gehuisvest temidden van de Japanse Rinzai-tempels, waar bekendheid met de Chinese cultuur op prijs werd gesteld en waar men zich ook uitgebreid bezighield met de studie van de leer der vijf posities. Deze lijn leefde voort tot ver in de zestiende eeuw, maar lijkt weinig contact te hebben gehad met de Sôtô-tak die Dôgen vestigde.

In de hedendaagse studie en beoefening van het Boeddhisme valt het besef van Hongzhi's bestaan in het niet bij de waardering voor Dôgen, wiens genie gezien wordt als een unieke en oorspronkelijke synthese van het Boeddhistisch onderricht, zoals zich dat ontwikkelde in de Chinese Zen-traditie. Teneinde Hongzhi's invloed op Zen in kaart te brengen, ligt het dan ook voor de hand om diens onderricht te vergelijken met Dôgen's leringen. Een onderzoek van de belangrijkste aspecten van Dôgen's oefening zal ook leiden tot een beter begrip van de praktische toepassingen en bedoelingen van Hongzhi's meditatie-onderricht. En dat maakt weer duidelijk dat Dôgen in hoge mate dank verschuldigd is aan Hongzhi.

Eihei Dôgen ging naar China en ontving daar in 1227 de overdracht van het Sôtô-onderricht door Tiantong Rujing (1163-1228), de abt van hetzelfde Jingde Klooster op de Tiantong Berg waar Hongzhi abt was geweest; hij was een opvolger in de derde generatie van Changlu Qingliao, een Dharma-broeder van Hongzhi (beiden waren leerlingen van Danxia Zichun). Dôgen heeft duidelijk een hoge dunk van Hongzhi; hij noemt hem een oude boeddha en zegt dat Hongzhi ook de enige was die door Rujing ooit “oude boeddha” werd genoemd.²⁴

Hongzhi's invloed op Dôgen is het duidelijkst zichtbaar in hun meditatie-beoefening en in hun uitleg ervan. Dôgen noemt de stille-verlichting-meditatie zoals die

door Hongzhi werd onderwezen *shikan taza* of “enkel zitten”, een uitdrukking die Rujing gebruikte voor stille verlichting. Deze objectloze en non-dualistische meditatievorm kent geen stadia en ook geen streven naar enig doel of gevolg. Het is dan ook een activiteit die radicaal verschilt van de gebruikelijke wereldse activiteit die altijd resultaat beoogt. Hongzhi stimuleert deze oefenvorm: “Deel in dit hier, voor wat dit is. Deel in dat daar, voor wat dat is.” Wat Hongzhi betreft, bezitten we het stralend “veld van grenzeloze leegte... vanaf het allereerste begin.” Er is geen andere plek om naar op zoek te gaan. “Mensen die oprecht mediteren en op eigen gezag hier terechtkomen, weten dat het veld nooit van hen gescheiden is geweest.” Hongzhi maakt dit gevestigd zijn uitvoerig duidelijk door een voortdurende nadruk op heelheid en ongescheidenheid. Er is niets dat buiten dit lichtend aanwezig bewustzijn valt.

Dôgen geeft blijk van dezelfde visie wanneer hij beoefenaars maant om “geen opzet te koesteren om een boeddha te worden,” deze meditatie is immers al “de Dharma-poort van rust en vervulling, de oefen-realisatie van volledig zegevierende verlichting.”²⁵ De eenheid van oefening en verlichting is een centraal gegeven in Dôgen’s leer. Het is weliswaar essentieel om deze volmaakte, aldoordringende Geest - die zich nergens anders dan precies hier bevindt en altijd zuiver is - volledig te verwezenlijken, maar het volstaat niet om deze waarheid op een theoretisch niveau te begrijpen. Je moet hem persoonlijk beoefenen, ten uitvoer brengen, geldigheid geven, en vieren.

Ook Hongzhi maant zijn luisteraars meermaals om dit onderricht volledig te belichamen en het persoonlijk te ervaren: “Zelfs al begrijp je dit volledig, blijf alsjeblieft oefenen totdat het jou eigen is.” De geest moet zich actief “voegen en reageren zonder zich in te spannen en de dingen onbelemmerd tot stand brengen.” Voor Dôgen wordt dit belichaamd in zazen (zit-meditatie), en ook in een oprecht aandachtig gedrag in het normale dagelijks leven (zoals dat bijvoorbeeld wordt uitgedrukt in Zhaozhou’s “ga je kom afwassen” en “drink je thee” - door Hongzhi geciteerd in zijn Oefen-instructies).

Een distillatie van Hongzhi’s meditatie vormt diens gedicht *De Acupunctuurnaald van Zazen* (zie Religieuze Verzen), dat Dôgen prijst en hoger aanslaat dan meditatiebeschrijvingen van andere leraren. Deze laatste noemt hij “slechts modellen om je te wenden tot de bron en terug te keren tot de oorsprong, vergeefse programma’s om overwegingen op te schorten en om te stollen in gemoedsrust,” dit in tegenstelling tot Hongzhi’s “Naald” die “zegt waar het op staat. Op eigen kracht stralen deze woorden door alle oppervlak en innerlijk van het Dharma-rijk.”²⁶

In dit gedicht heeft Hongzhi het over “verhelderen zonder objecten te ontmoeten,... volledig, zonder gemis, [en] weten zonder iets aan te raken,... zonder ooit bezig te zijn met dualistisch denken.” Dit is een dynamisch, stralend gewaarzijn, niet een onderdrukken van gedachten dat kenmerkend is voor de quëtistische meditatie waarvoor Dahui waarschuwde. De Sôtô-monnik en geleerde Menzan Zuihō (1682-1769)²⁷, die veel bijdroeg aan het hedendaags inzicht in Sôtô-Zen, reageert als volgt op Hongzhi’s vers:

*Als je denkt dat je de illusoire geest hebt afgesneden, in plaats van je eenvoudigweg bewust te worden hoe de illusoire geest smelt [nadruk van mij - TDL], dan zal de illusoire geest weer opkomen, alsof je de steel van een grasstengel had doorgesneden... en de wortel had laten leven.*²⁸

Hongzhi’s objectloze verlichting ontkent de objectiveringen niet in ons ervaren, maar laat deze gewoon op een natuurlijke manier versmelten in enkelvoudig gewaarzijn.

Dôgen schreef een essay dat hij noemde naar Hongzhi’s gedicht en waarin hij *De Acupunctuurnaald van Zazen* citeert. Hij sluit het essay af met een eigen versie ervan, als uitbreiding en uitwerking van Hongzhi’s gedicht.²⁹ Dôgen’s “Naald”-gedicht

versterkt Hongzhi's "verlichtend zonder objecten te ontmoeten" om te benadrukken dat compleetheid zelf al verwerkelijking is en dat deze tot uiting komt door belangeloze inzet (thema's die ook in Hongzhi's Oefen-instructies naar voren komen). Aan het slot van zijn gedicht maakt Dôgen duidelijk dat Hongzhi het niet "fout heeft gezegd, maar het kan ook op deze manier gezegd worden."³⁰

Ofschoon deze meditatie zich in principe niet bezighoudt met concentratie op een object of met groeistadia, ontbreekt het niet aan techniek. In zijn *Lied van de Strodak Hut* heeft Shitou gezegd: "Richt het licht naar binnen en laat het schijnen, keer dan gewoon weer terug." Hongzhi doet in zijn Oefen-instructies eenzelfde suggestie, en raadt beoefenaars aan om "de achterwaartse stap te zetten en direct het centrum in te nemen van de cirkel waarvandaan licht stroomt," en elders om "je naar binnen te keren en alles volledig te laten vallen, dan vindt verwerkelijking plaats."

De achterwaartse stap om het licht naar binnen te laten schijnen, dat wil zeggen, je aandacht zorgvuldig richten op je eigen gewaarzijn, is een basistechniek in Zen-meditatie, *ekô henshō* in het Japans. Dôgen zegt dat het noodzakelijk is om af te zien van

*oefening op basis van intellectueel begrip, waarbij je je op woorden baseert en uitspraken achterna loopt; leer de achterwaartse stap die jouw licht naar binnen keert, en verhelder jezelf. Lichaam en geest zullen vanzelf wegvallen en jouw oorspronkelijk gelaat zal zichtbaar worden.*³¹

Dôgen geeft een toelichting op deze basistechniek die hij "de wezenlijke kunst van zazen" noemt, door een verhaal te citeren over Yaoshan Weiyen (745-828), de directe opvolger van Shitou en leraar van Dongshan's leraar, Yunyan. Een monnik vroeg aan Yaoshan waaraan hij dacht gedurende meditatie. Yaoshan zei dat hij dacht aan datgene dat niet denkt. De monnik vroeg *hoe* hij dat deed, en Yaoshan zei: "Voorbij denken."³² In een andere versie van dit essay schreef Dôgen in plaats van deze dialoog:

*Steeds wanneer er een gedachte verschijnt, word je je ervan bewust; zodra je je ervan bewust wordt, verdwijnt hij. Als je je gedurende langere tijd niet meer bekommert om objecten, zul je vanzelf verenigd worden. Dit is de wezenlijke kunst van zazen.*³³

Het licht van aandachtig gewaarzijn naar binnen keren om de aard van je eigen gedachtenproces te zien en de uitgestrekte, lichtende ruimte rond en onder deze gedachtenmodules (m.a.w. datgene dat niet denkt) te voelen - dat is een centrale techniek in Hongzhi's meditatie-onderricht.

"Je licht naar binnen keren om jezelf te verhelderen" mag dan de techniek zijn van objectloze meditatie, de verwezenlijking ervan vindt plaats wanneer "geest en lichaam vanzelf wegvallen en het oorspronkelijk gelaat duidelijk wordt." Hongzhi beschrijft dit verlichtend loslaten van geest-lichaam in zijn Oefen-instructies waar hij zegt: "Wezenlijk gaat het erom geest en lichaam te ledigen en te openen, zo ruim als het grote, lege universum. Alles is hier op een natuurlijke wijze vervuld." Hongzhi spoort zijn leerlingen ook aan om "geest en vlees volledig los te laten", door "alles helemaal te laten wegvallen, en het dan bijeen te brengen zonder enige uiterlijke condities. Dit staat bekend als het moment van ongenaakbaar schitterende zelveeloesheid."

Dit "afwerpen van geest-lichaam", *shinjin datsuraku* in het Japans, is een sleutelterm voor Dôgen's onderricht; dit heeft te maken met zijn verlichtingservaring in het Chinese Jingde Klooster in 1227. Toen Dôgen in de meditatiezaal zat, werd een monnik die naast hem zat te slapen bestraffend toegesproken door zijn leraar Rujing:

“De weg onderzoeken is het afwerpen van geest-lichaam. Waarom ben jij dan bezig met eenpuntige slaap in plaats van eenpuntige meditatie?” Hierop schijnt Dôgen grondig verlicht te zijn. Hij ging naar Rujing’s kamer en zei: “Geest-lichaam is afgeworpen [of weggevallen].” Rujing stemde in: “Geest-lichaam is afgeworpen in het afwerpen van geest-lichaam”. Dôgen verzocht hem niet zo snel goedkeuring te verlenen, en Rujing antwoordde dat hiermee “het afwerpen afgeworpen” was.³⁴

Dit wegvallen of loslaten van gehechtheid aan geest-lichaam is een wilskrachtig maar moeiteloos verlost worden van alles dat fundamenteel helder verlicht Bewustzijn verhindert. Zoals Shitou in zijn *Lied van de Strodak Hut* zegt: “Laat honderden jaren los, en ontspan volkomen.” Een dikwijls geciteerde passage uit Dôgen’s werk luidt:

*De Boeddha-weg onderzoeken is jezelf onderzoeken. Jezelf onderzoeken is jezelf vergeten. Jezelf vergeten is verlicht worden door alle dingen. Als alle dingen jou verlichten, vallen eigen en andermans geest-lichaam weg. Elk spoortje verlichting wordt verwijderd, waardoor je voorgoed afstand neemt van verlichting en alles beëindigt.*³⁵

Het afwerpen of wegvallen van geest-lichaam staat gelijk aan een blijvend bewustworden van universele verlichtende leegte als aldoordringende kwaliteit van leven; in Sôtô-Zen wordt dit beschouwd als het hoogste ontwaken, en Menzan stelt het gelijk aan *anuttarasamyak-sambodhi*, weergaloos volmaakt boedddhaschap.³⁶

Men heeft zich afgevraagd of Dôgen’s leer van het afwerpen van geest-lichaam werkelijk van Rujing afkomstig was - Dôgen zou Rujing verkeerd begrepen hebben, omdat deze laatste in feite slechts gezegd zou hebben dat je je geest moest ontdoen van stof (onzuiverheden). Dit misverstand of deze bewuste eigen interpretatie zou geleid hebben tot Dôgen’s verlichting en tot zijn eigen oorspronkelijke formuleren van *shinjin datsuraku*. Maar deze speculaties lijken nu toch twijfelachtig.³⁷ Natuurlijk werd de leer van het afwerpen van geest-lichaam verder ontwikkeld en uitgewerkt door Dôgen dan Rujing had gedaan. Maar het zal duidelijker worden in welke mate Dôgen zich verbonden heeft met de benadering van zijn Sôtô-voorgangers, als we zien hoezeer Hongzhi feitelijk doorklinkt in deze leer.

In de schaarse documenten van Rujing wordt, in tegenstelling tot Dôgen’s geschriften, vaak aangeraden om mentale onzuiverheid van je af te werpen, maar niet om “geest-lichaam af te werpen”. Hongzhi’s Oefen-instructies echter bevatten veelvuldige aanmaningen om onzuiverheid van je af te werpen, maar ook vele verwijzingen (zoals de hierboven genoemde) naar een integraler loslaten die niet doelen op een dualistisch idee van reële, uiterlijke zintuiglijke smetten, maar duidelijk op hetzelfde grenzeloos gewaarzijn als Dôgen’s *shinjin datsuraku*.

Deze leer vormt een belangrijk element in Dôgen’s Zen, en omdat er tegenwoordig nog twijfels bestaan omtrent de herkomst ervan, is enig vergelijkend linguïstisch onderzoek vereist, ook al betreft het hier een algemene inleiding tot Hongzhi. De twee ideogrammen die Dôgen combineert ter aanduiding van ‘afwerpen’, *datsu-raku* (*to lo* in het Chinees), betekenen elk afzonderlijk ‘verwijderen’ en, iets minder actief, ‘wegvallen’ of ‘rondstrooien’.³⁸ Waar Hongzhi de ervaring van het volledig loslaten beschrijft, gebruikt hij vaak deze zelfde ideogrammen afzonderlijk, waarbij hij *to* combineert met *jin* (uitputtend) ter aanduiding van ‘volledig afwerpen’. Er is echter één plaats in de Oefeninstructies waar Hongzhi *to* en *lo* tezamen gebruikt, juist om uitleg te geven over het proces van loslaten in meditatie:

Je moet je volledig onttrekken aan het onzichtbare gekneed en gewef van je ingesleten ideeën. Als je af wil van dit onzichtbare [rumoer], moet je er gewoon doorheen zitten en alles loslaten. Realiseer vervulling en verhelder alles door en

door, zodat licht en schaduw helemaal vergeten zijn. Werp je eigen huid af [to lo - nadruk van mij, TDL]; de verstofte zintuigen zullen volledig gezuiverd worden, en het oog zal de helderheid dadelijk waarnemen. Aanvaard je functie en wees volkomen tevreden.

Dit onderricht van het afwerpen van lichaam en geest, zoals dat door zowel Hongzhi als Dôgen wordt geformuleerd, verwijst naar de essentie van stille verlichting, namelijk niets anders dan het richten van het gewaarzijn op het Zelf als één geheel, zodat we terugkeren tot en gehoor geven aan het stralend heldere lege veld van onze eigen oorspronkelijke natuur.

Een ander gemeenschappelijk kenmerk van Hongzhi's en Dôgen's geschriften is het gebruik van rijke poëtische beelden en metaforen. Dôgen staat met name bekend om zijn kunstzinnig gebruik van de taal; hij keert de conventionele taalstructuren binnenste buiten om het geconditioneerde denken uit te schakelen en de logica van ontwaakt bewustzijn te staven. Het is niet onwaarschijnlijk dat linguïstisch onderzoek naar de relatie tussen Hongzhi en Dôgen nog meer overeenkomsten oplevert, zowel in hun stijl van onderwijzen als in hun oefening; beiden manifesteren immers de geest "voorbij denken".

Het Lege Veld van de Boeddha-natuur

Een andere context voor of zelfs inleiding tot Hongzhi's Oefen-instructies is te vinden in het boeddha-natuur thema, zoals dat door Hongzhi wordt verwoord in kwestie 67 van het *Boek van Sereniteit*:

De Bloesem Sier Soetra zegt: "Ik zie nu hoe alle levende wezens overal volledig beschikken over dezelfde wijsheid en deugden als zij die verlicht zijn, maar vanwege onjuiste ideeën en gehechtheden beseffen zij het niet."³⁹

Men zegt dat Shâkyamuni Boeddha dit verkondigde op het moment van zijn grote verlichting; hij erkende daarmee de onvervreembare boeddha-natuur van alle schepselen.

Zijn woorden klinken na in Hongzhi's uitspraak: "Is het niet verbijsterend dat alle mensen erover beschikken, maar geen kans zien er kracht en glans aan te geven? Sluimerend in duisternis, laten zij hun wijsheid overspoelen door dwaasheid die alles blank zet." Dit inzicht vormt ook de basis voor de openingsregels van de Oefen-instructies, die gelezen kunnen worden als een beginselverklaring voor Hongzhi's hele onderricht:

Het veld van grenzeloze leegte bestaat uit wat er bestaat vanaf het allereerste begin. Alle neigingen die jij tot vaste gewoontes hebt gemaakt, moet je zuiveren, genezen, verpulveren, wegpoetsen. Dan kun je je vestigen in de heldere cirkel van licht.

Dit ontwaken, of boeddhaschap, is geen constructie of verworvenheid, en heeft niets te maken met bestaan of niet-bestaan. Eenvoudigweg ontwaken hierin, in wat Hongzhi het lege veld noemt, is wat binnen de Zen-traditie beschouwd wordt als de kern van oefening. "Het kan niet bewerkt of veredeld worden. Van begin af aan is het in alle opzichten compleet."

Ook al kan men misschien een al dan niet gedegen visie van het lege veld verwezenlijken, in het oefenen worden we vaak teruggeworpen in geconditioneerde gewoontereacties, die ooit door ons beperkte menselijke bewustzijn zijn bekostsoofd.

Daarom vereist deze oefening ook een aandachtig observeren van onze illusies, waardoor juist deze hindernissen benut kunnen worden om de oorspronkelijke ruimte van ontwaken te verhelleren en te verlevendigen. We moeten oefenen in het verpulveren, het genezen en het wegpoetsen van de “stoffigheden”, totdat we over dit gewaarzijn kunnen beschikken en de oorspronkelijke, aldoordringende puurheid kan stralen. Hongzhi zegt:

Leeg en verlangenloos, koel en iel, eenvoudig en echt: zo worden de resterende gewoontes van vele levens ontkracht en verwijderd. Wanneer de smetten der oude gewoontes hun werking verliezen, verschijnt het oorspronkelijke licht: het zet jouw schedel in lichterlaaie en laat geen ruimte voor andere zaken. Uitgestrekt en weids, zoals lucht en water zich mengen in het herfstgetij, zoals sneeuw en maan dezelfde tint delen - zo is dit veld zonder begrenzing, zonder richting: één indrukwekkende entiteit, zonder rand of naad. Dan, wanneer je je naar binnen keert en alles volledig laat vallen, vindt verwerking plaats.

De oefening zoals die schuilgaat in Hongzhi's visie van inherente verlichting, vindt zijn zin in het besef dat conditionering gezuiverd of opgelost moet worden; als de verdoezelingen der condities eenmaal zijn afgeschud, vindt vrij functioneren plaats. Dit proces komt ook naar voren in de traditionele Sôtô-benadering van koan-beoefening, waarin de gebeurtenissen en conflicten van ons eigen leven gezien worden als kwesties (koans) die opgelost moeten worden, zowel in de meditatie-oefening als in het overleg met een leraar. In deze benadering, die in het Japanse onderricht van Dôgen *genjôkôan* (de vorm vindende koan) wordt genoemd, kunnen traditionele koan-verhalen worden gebruikt, maar enkel voorzover zij van toepassing zijn op onze eigen ervaring.⁴⁰ We kunnen *genjôkôan* dan ook zien als een techniek om door onze geconditioneerde stoffigheden heen te werken naar het oorspronkelijke grenzeloze veld en naar de expressie ervan in ons leven. Het vormt een aspect van het naar binnen keren van het licht om onszelf te verhelleren, en zodoende het wegvallen van geest-lichaam mogelijk te maken.

De leer van de boeddha-natuur komt ook naar voren, als Hongzhi in zijn zorgvuldig onderzoek van waarneming en beoordeling erop wijst hoe wij onszelf ten onrechte vervreemden telkens als we de wereld van verschijnselen objectiveren. “Heb jijzelf niet de geest geconstrueerd die alle waan en conditionering bekokstoofd? ... Het oog kan zichzelf niet zien, maar de werking ervan kan evenmin worden getemperd.” De volgende passage geeft aan waarom Hongzhi zo'n belang hecht aan een dergelijk onderzoek:

Wij allen bezitten van begin af aan dit zuivere, wonderlijk heldere veld. Leven en sterven in onbegrip komt slechts voort uit argwaan en verzet, en uit de filters van verwarring die wij creëren vanuit een levensvisie van isolement.

Het gedetailleerd onderzoeken van het begripsvormend bewustzijn, d.w.z. dit mechanisme doorzien om zodoende terug te komen tot de oorspronkelijke heldere Geest, vormt een centraal onderdeel van de traditionele Boeddhistische Yogâcâra-school.⁴¹ Een aanduiding van deze oefening is te vinden in Shitou's *Harmonie van Eenheid en Onderscheid*:

*Alle voorwerpen van zintuiglijke waarneming
staan in wisselwerking en staan niet in wisselwerking.
In wisselwerking ontstaat betrokkenheid.
Zo niet, dan behoudt elk zijn plek...*

*Oog en zicht, oor en klank,
neus en geur, tong en smaak;
Bij alle mogelijke dingen
komen zo vanuit hun wortels de bladeren voort.*⁴²

Hongzhi's onderricht van absolute non-dualistische verlichting plaatst zelfs deze illusoire filters van onwetendheid die wijzelf scheppen niet buiten het veld van de boeddha-natuur. Soms hebben we misschien het gevoel dat we ons onmenselijk moeten inspannen en hard moeten werken om het lijden op te lossen. Maar vanuit het ontwaakt bewustzijn dat Hongzhi hier verwoordt, zijn alle belemmeringen in ons leven niets anders dan expressies van het stralend waarheidsveld die wij kunnen verhelleren en oplossen in onophoudelijk ontwaken:

Jouw rechtstreekse aankomst hier schenkt je het vermogen om het geestgrond-Dharmaveld te herkennen dat de diepste bron is van de tienduizend vormen die kiemen in vitale vruchtbaarheid. Deze bloemen en bladeren zijn de hele wereld. Daarom leert men ons dat een enkel zaadje een onbewerkte akker is. Verwijder de nieuwe scheuten niet, dan zal het Zelf gedijen.

Hongzhi stimuleert onze autonome en onverwoestbare inherente wijsheid. Hij biedt ons - via beelden ontleend aan onze natuurlijke omgeving - een overvloed aan voorbeelden van onze aangeboren vertrouwdheid met de werking van helder gewaarzijn, en van het gemak en de eenvoud waarmee het zich manifesteert:

Mensen die de Weg bewandelen gaan tijdens hun reis door de wereld zorgeloos en ongedwongen om met alle condities. Als wolken die eindelijk regen schenken, als maanlicht dat de waterstroom volgt, als orchideeën die in de schaduw bloeien, als de lente die overal ontluikt, zo handelen zij zonder beoordeling, zo reageren zij vol vertrouwen.

In Hongzhi's gebruik van natuurmetaforen klinkt ook de Huayen-leer door, die het rijk van de boeddha-natuur definieert als de totale onderlinge verwevenheid en samenhang van alle levende wezens:

De witte wolken worden geboeid door de solide basis van het groene gebergte. De heldere maan geniet ervan om meegevoerd te worden door het stromende water. Het wolkendek breekt open, en de berg verschijnt. De maan rijst, en het water is koel.

Hongzhi's onderricht vormt een voorbode van moderne filosofische stromingen als bijvoorbeeld Deep Ecology met haar notie van gelijkheid tussen zelf en ecosystemen.⁴³ Niet alleen vanwege het feit dat Hongzhi de wolken en bergen als *metaforen* gebruikt voor verlicht leven, maar omdat de wolken feitelijk onszelf zijn en de bergen onszelf zijn, en ook het geboeid worden onszelf is. Wij zijn het stromend water; wij zijn de heldere maan.

De tekst van de Oefen-instructies is afomstig van Dharma-toespraken tot monniken en leken, d.w.z. beoefenaars die vaak al behoorlijk thuis waren in meditatie. "Dharma" (een Sanskriet woord) verwijst naar het onderricht van spirituele verwerkelijking of gewaarzijn van de werkelijkheid, naar de feitelijke waarheid van het bestaan zelf, en als "dharma's" verwijst de term naar de specifieke elementen van het werkelijkheidsveld. Of het doel van zulk onderricht vervuld wordt en in hoeverre het in staat is om te bevrijden, hangt

grotendeels af van de ontwaakte kwaliteit van de leraar, iets dat zowel in ritme en gevoel als in de letterlijke betekenis van de tekst tot uiting komt.

De feitelijke ervaring van verlicht en verlichtend gewaarzijn wordt hier dankzij Hongzhi's meditatie-instructies beschreven en opgeroepen. Ik hoop dat deze vertaling Hongzhi's rechtstreekse eenvoud bewaart: dat enerzijds het verklarend materiaal voldoet om verwijzingen naar traditioneel Boeddhistisch onderricht en Zen-beelden en -gezegdes te kunnen verduidelijken, maar dat anderzijds geen afbreuk wordt gedaan aan de levensechte en stimulerende kwaliteit van het origineel. Zoals Dongshan zegt: "De bedoeling schuilt niet in de woorden."⁴⁴ Hongzhi wil ieder van ons daadwerkelijk toekomen aan het ervaren en belichamen van het uitgestrekte lege stralende veld waarvan we nooit gescheiden zijn geweest. "Als het op deze manier wordt belichaamd, dan kan dat toch niet anders dan heilzaam zijn?"

Taigen Dan Leighton

OEFFEN-INSTRUCTIES

*Dharma-woorden van monnik Hongzhi Zhengjue
van de Tiantong Berg in de Ming Provincie,
samengesteld en van voorwoord voorzien door monnik Puqung¹*

Hongzhi gaf diepgang en ruimte aan de heldere spiegel, en bracht dit volledig en aandachtig tot uitdrukking.² Hij openbaarde de wonderlijke kracht van subtiele verandering, gaf zich vervolgens over aan zijn bestemming en ontdekte zonneklaar de kern. Alleen iemand die de ware visie bezat en die over een diepe, vloeiende welsprekendheid beschikte, kon dit gerealiseerd hebben! Mijn leraar leefde aan de voet van de Taipai Piek.³ Draken en olifanten struinden er rond.⁴ Hamer en beitel [van het onderricht] lieten er splinters springen. De boodschap van zijn woorden verbreidde zich wijd en zijd zonder aan inhoud te verliezen. Soms kwamen leken en geleerden die vertrouwen hadden in de Weg, en vroegen hem om aanwijzingen; soms verzochten bedelmonniken hem om instructie. Zij vouwden papier uit en noteerden zijn antwoorden. Hij sprak onbekommerd en beantwoordde hun vragen; zo ontstonden efficiënte Dharma-gesprekken. Sommige ervan heb ik uitgekozen en geordend. Ach, de leegte van de grote blauwe hemel, de stroming van de uitgestrekte oceaan. Ik heb deze laatste dimensies nog niet verwezenlijkt, daarom verontschuldig ik me voor mijn poging om zijn gesprekken vast te leggen. Ik moet uitzien naar degenen die op wonderlijke wijze vertoeven in spiritueel ontwaken; dan zal het ritme van zijn woorden beuken, en hun toon zal naar waarde worden geschat.

Het Heldere, Grenzeloze Veld

Het veld van grenzeloze leegte bestaat uit wat er bestaat vanaf het allereerste begin. Alle neigingen die jij tot vaste gewoontes hebt gemaakt, moet je zuiveren, genezen, verpulveren, opruimen. Dan kun je je vestigen in de heldere cirkel van licht. Pure leegte bevat geen beelden, ware eigenheid is nergens van afhankelijk. Schenk alleen maar ruimte en aandacht aan de oorspronkelijke waarheid, zonder je te bekommeren om uiterlijke omstandigheden. Daarom maant men ons te beseffen dat geen enkel ding bestaat. In dit veld verschijnt er geen geboorte en dood. De diepe bron, transparant tot op de bodem, kan stralend en onbekommerd omgaan met elk stofdeeltje zonder er een relatie mee aan te gaan. Het subtiele zien en horen gaat veel verder dan louter kleur en klank. De hele zaak werkt zonder een spoor na te laten en weerkaatst zonder schaduwwerking. Heel natuurlijk treden geest en dharma's tevoorschijn en functioneren in harmonie.⁵ Een oude wijze zei dat de weg van geen-geest belichaamd en vervuld wordt door geen-geest. In het belichamen van de weg van geen-geest vind je eindelijk vrede. Vandaaruit kun je de gemeenschap leiden. Zit stil, met heldere geest, en beland in het centrum van de wonderbaarlijke cirkel. Zo moet je doorgronden en onderzoeken.

De Beoefening van Ware Werkelijkheid

Om echte werkelijkheid te beoefenen hoef je slechts sereen te zitten in stil gewaarzijn. Heb je dit doorgrond, dan kun je niet meer veranderen door uiterlijke aanleidingen en omstandigheden. Deze lege, volledig open geest verlicht op een subtiele, waarachtige manier. Wees weids en vervuld, niet verward door grijpgrage gedachten, maak een einde aan gewoontepatronen en verwezenlijk het Zelf dat niet bezeten is van emoties. Leef niet kortzichtig maar integer, en teer niet op anderen. Zulk een rechtschapen onafhankelijke geest bezit het vermogen om niet langer ontorende situaties na te jagen. Hier kun je rusten en vind je reinheid, puurheid en duidelijkheid. Stralend en doortastend kun je je elk ogenblik omkeren, en op een harmonische, adequate manier omgaan met gebeurtenissen. Alles vindt onbelemmerd plaats, wolken drijven gracieus omhoog naar de spitsen, het maanlicht glijdt sprankelend omlaag in de bergstroompjes.⁶ De hele omgeving wordt helder verlicht en spiritueel getransformeerd, zonder de geringste weerstand; zij geeft duidelijk blijk van onderlinge samenhang,⁷ zoals doos en deksel, of pijlpunten [die elkaar in volle vlucht raken]. Ga dan verder en ontwikkel en voed jezelf, zodat jij rijpheid belichaamt en stabiliteit verwerft. Als je overal volkomen helder harmonieert en de scherpe kanten verwijdert, zonder je op dogma's te baseren - net als de witte os of de wilde kat [die verwondering oproepen] - dan kun je een volledig mens genoemd worden.⁸ Dit is wat de overlevering ons vertelt over het handelen op de weg van geen-geest; maar zolang geen-geest niet is verwezenlijkt, ondervinden we nog de nodige ontbering.

Treed Alles Tegemoet, Laat Los en Verwerf Standvastigheid

Uitgestrekt en ver reikend, zonder begrenzing, onvindbaar en onberoerd, vol licht: deze bezieling kent geen belemmering. Haar helderheid treedt niet naar buiten, noem het daarom leegte en inherente straling. Haar glans heeft een reinigende werking die het voorwaardelijke gebied van oorzaak en gevolg, van subject en object overstijgt. Verfijnd maar gewaarborgd, verlicht en grenzeloos: men kan het ook niet benoemen in termen van bestaan en niet-bestaan, of erover discussiëren met vergelijkingen of berekeningen. Kijk, hierbinnen wentelt de centrale spil, hier opent zich de ingang. Jij voegt je en reageert zonder je in te spannen, en je brengt de dingen onbelemmerd tot stand. Waar je je ook bevindt, verander vrijelijk van richting, zonder op voorwaarden af te gaan of te vervallen in categorieën. Treed alles tegemoet, laat los en verwerf standvastigheid. Deel in dit hier, voor wat dit is. Deel in dat daar, voor wat dat is. Dit en dat vormen één geheel, zonder onderscheid te maken naar plaats van herkomst. Daarom zegt men dat de aarde de berg verheft zonder op de hoogte te zijn van de enorme steilheid ervan; en de rotswand herbergt jade zonder op de hoogte te zijn van de perfectie van die steen. Dit is het ware huisverlaten, de ware belichaming van huisverlaten.⁹

Bezinning op het Tienduizendjarig Bestaan

Voddenpijmonniken maken hun denken droog en fris, zij rusten uit van de naweeën van conditionering.¹⁰ Blijf dit deel van het veld voortdurend bijwerken en opschonen. Kap resoluut alle woekerend gras weg. Reik in alle richtingen tot aan de grens, zonder ook maar één atoompje te schenden. Spiritueel en helder, open en louterend verlicht je alles dat zich aandient. Zo maak je je het stralend licht ogenblikkelijk eigen; haar helderheid kan zich aan geen enkele smet hechten. Haal onmiddellijk het koord aan en beteugel de os via zijn neus.¹¹ Jazeker, zijn hoorns zijn indrukwekkend en hij stampet wild in het rond, maar groenten en graan van de mensen zal hij steeds ongemoeid laten. Rondzwerfend, aanvaard je hoe het gaat. Aanvaardend hoe het gaat, zwerf je rond. Raak niet gebonden aan of gevestigd in een of andere plek. De grond op het veld van de lege *kalpa*¹² zal door de ploeg geopend worden. Door zo te werk te gaan zullen gebeurtenissen niet langer dubbelzinnig zijn, en elke ruimte zal een geheel vormen. Eén manier om je te bezinnen op het tienduizendjarig bestaan, is door te beginnen je niet langer met omstandigheden bezig te houden. Daarom is er gezegd: de geestesgrond bevat alle zaden, en de universele regen doet ze alle ontkiemen. Met het opbloeien van ontwaken verdampt elk gemis; het bodhi-fruit¹³ is vervolmaakt zelf.

Het Boeddha-werk Verrichten

[Het lege veld] kan niet bewerkt of veredeld worden. Van begin af aan is het in alle opzichten volledig, ongerept en helder tot op de bodem. Verkeert alles in de juiste staat en heerst er nergens gebrek, verwerf dan de zuivere blik die alles doorstraalt. Zo wordt bevrijding werkelijkheid. Verlichting betekent belichaming hiervan; stabiliteit groeit uit beoefening hiervan. Geboorte en dood hebben in oorsprong geen wortel of stam; verschijnen en verdwijnen hebben in oorsprong geen aanduidingen of sporen. Het oerlicht doorstraalt de kruin. De oerwijsheid gaat om met condities - in stilte, maar evengoed schitterend. Wanneer je de waarheid bereikt die geen midden of rand heeft, wanneer je hebt afgerekend met vantevoren en achteraf, dan verwerkelijk je de ene heelheid. Overal vinden zintuiglijke waarnemingen en verschijnselen vanzelf plaats. Degene die zijn brede lange tong uitsteekt, geeft de onblusbare lamp door, straalt het wijde licht uit en verricht het grote boeddha-werk zonder ooit via anderen ook maar één atoompje te betrekken van buiten de Dharma.¹⁴ Het is duidelijk dat dit hele gebeuren zich afspeelt binnen de muren van je eigen huis.

Je Niet Bekommeren om Verdienste Is Vervulling

Houd jezelf verre van verwarring en treed onbevungen tegemoet wat zich aan jou voordoet. Geen druppel sijpelt van buiten naar binnen. De twee vormen [yin en yang]¹⁵ hebben dezelfde wortel, en de tienduizend beelden hebben eenzelfde substantie. Ga mee met verandering en geef ruimte aan transformatie, dan wordt het geheel niet overschaduwd door voorgaande condities. Zo bereik je de basis van de grote vrijheid. De wind waait en de maan schijnt, en levensvormen belemmeren elkaar niet. Vestig je daarna weer in jezelf en neem je verantwoordelijkheid. Wijsheid keert terug en het principe is volledig verteerd. Omdat je je niet bekommert om verdienste, is jouw positie gevestigd. Laat je niet verleiden om eervolle functies te bekleden, maar stap in de wereldse stroom en deel in de droom. Vormloos, anoniem en meesterlijk: zonder uitleg is jou duidelijk dat overdracht verdienstelijk is, maar dat het niet jouw eigen verdienste is dat overdracht heeft plaatsgevonden.

De Basis die Geen Wijze Kan Overdragen

Laat je geest en vlees volledig los. Onttrek je volledig aan alle onderscheid tussen licht en donker. De tienduizend veranderingen raken niet aan de basis die zelfs door duizend wijzen niet kan worden overgedragen. Laat dit in alle eenvoud duidelijk worden door diepe, intieme ervaring. Het oorspronkelijk licht vlamt door verwarring heen. Werkelijke verlichting vult alle uiteinden. Alle overwegingen over bestaan en niet-bestaan heb je achter je gelaten. Het wonder openbaart zich aan je, en *kalpa's* lang zal dit ten goede komen. Onmiddellijk volg je de omstandigheden, geen inbreuk kan dit ontwaken verstoren. Bewustzijn kent geen hang naar dingen, en jouw voetstappen zijn niet zichtbaar op het pad. Dat is het moment waarop jou gevraagd wordt het familiebedrijf¹⁶ voort te zetten. Zelfs al begrijp je dit volledig, blij alsjeblieft oefenen totdat het jou eigen is.

Zwerf en Speel Vol Vertrouwen in Samâdhi

Leeg en verlangenloos, koel en iel, eenvoudig en echt: zo worden de resterende gewoontes van vele levens ontkracht en verwijderd. Wanneer de smetten der oude gewoontes hun werking verliezen, verschijnt het oorspronkelijke licht: het zet jouw schedel in lichterlaaie en laat geen ruimte voor andere zaken. Uitgestrekt en weids, zoals lucht en water zich mengen in het herfstgetij, zoals sneeuw en maan dezelfde tint delen - zo is dit veld zonder begrenzing, zonder richting: één indrukwekkende entiteit, zonder rand of naad. Dan, wanneer je je naar binnen keert en alles volledig laat vallen, vindt verwerkelijking plaats. Precies op dat moment van het totale wegvallen zijn overwegingen en gesprekken duizend, nee tienduizend kilometers ver verwijderd. Toch valt er geen principe te onderscheiden; waar kun je dan de vinger op leggen, welke uitleg zou je kunnen geven? Mensen die de bodem van de emmer hebben verloren vinden meteen één en al vertrouwen.¹⁷ Daarom raadt men ons aan om eenvoudigweg onderlinge samenhang te realiseren, vertrouwd te raken met onderlinge samenhang en daarna ommekeer te maken en de wereld te betreden. Zwerf spelenderwijs in *samâdhi*.¹⁸ Elk detail is jou duidelijk. Klank en beeld, echo en schaduw, alles vindt onbemiddeld plaats en laat geen sporen na. De buitenwereld en ikzelf overheersen elkaar niet, want er komt geen waarneming [van objecten] tussen ons. Enkel dit niet-waarnemen omsluit de lege ruimte van de tienduizend majestueuze vormen in het Dharma-rijk.¹⁹ Mensen met het oorspronkelijk gelaat moeten [het veld] belichamen en grondig onderzoeken, zonder de geringste nalatigheid.

De Valleigeest en de Windmeester

Voddenpijmonniken oefenen grondig: geen vezel aan hun lichaam. Hun open geest fonkelt puur, zij zijn als een spiegel die een spiegel weerspiegelt; niets wordt beschouwd als uiterlijk, geen stofje kan zich hierin vestigen. Alles wordt door hen volledig verlicht, niets wordt door hen waargenomen [als object]. Dit noemt men de innerlijke taak op je nemen; dit is het dragen van verantwoordelijkheid. Wijsheid verheldert de duisternis zonder verwarring. De Weg versmelt met het lichaam zonder klem te raken. Deze onbeklemde plaats laat de wijsheid niet weglekken: op het juiste moment treed je op en grijp je in. Het is duidelijk dat de Weg niet wordt aangetast. De valleigeest weerkaatst het geluid.²⁰ De windmeester wandelt door de lucht. Ongehinderd en vrij, zonder beperkingen, gaan zij zelfs niet af op subtiële aanduidingen; hun wezenlijke bezieling kan door niets overschaduwd worden. Zwerf in vredige vervulling rond, totdat je bij zo'n veld aankomt. De hele plek is veilig, alles gaat op zijn gemak, het open veld van de witte os is doodeenvoudig en heeft maar één tint. Al jaag je de os op, hij gaat niet weg. Je moet dit innerlijk ervaren en er thuis raken.

Werp Gewoon Alles van Je Af

Wees stil en verwijl in het Zelf, in ware zodanigheid ontdoe je je van conditionering. Dring met open geest en smetteloos helder naar binnen, en werp gewoon alles van je af. Het is vandaag niet voor het eerst dat je hier arriveert. Sinds het oude verblijf van vóór de lege *kalpa* werd er nooit iets achtergehouden. Maar al ben je wezenlijk bezielde en verlicht, je moet naar voren treden en er uitdrukking aan geven. Maak hierbij elk atoom zichtbaar, zonder ook maar het geringste te verbergen. Koel en droog, in diepe kalmte, doorzie je alles volledig. Voor wie deze rust niet tevreden stelt en ernaar hunkert om voorbij geboorte en dood te gaan: een dergelijke plek zul je nooit vinden. Breek gewoon door alles heen; zonder gedachtenresten zul je zó duidelijk gewaarzijn, dat er geen aanleiding meer is voor onrust. Door met open handen terug te treden [alles opgeven], beheers je leven en dood volledig. Zonder omwegen kun je sprankelen en omgaan met de wereld. Ga óp in alle dingen. Het doet er niet toe waar je bent. Daarom zegt men ons dat van oudsher tot op de dag van vandaag geen enkele dharma verborgen is, en altijd zichtbaar blijft en toegankelijk.

De Oude Veerboot in het Heldere Maanlicht

De eigenlijke taak van een voddenpijmonnik is de beoefening van het wezenlijke: in elk minuscuul gebeuren verfijnd de bron zien schijnen, stralend zonder onderscheid, in één vlekkeloze tint. Je moet je naar binnen blijven wenden, dan zal de bron zich openbaren. Dit is wat men noemt: in staat zijn het familiebedrijf voort te zetten. Ga niet mee met heersende modes, overstijg de splitsing tussen licht en schaduw. Op deze wijze wordt het ene pad van de stamhouders prachtig belichaamd.²¹ Het resterend puin van de wereld verdwijnt, het heeft geen invloed meer. Dit doorzien van de wereld valt in het niet bij het terugkeren naar de oorsprong en het ontvangen van bevestiging. Als je gewaar bent voorbij de grenzen van je schedel, kan het centrum zich eindelijk vullen en kun je verrijzen uit het vergankelijke. De rietpluimen bloeien in het heldere maanlicht; de oude veerboot begint aan haar oversteek; de jade draad past in de gouden naald. Dan dient zich de gelegenheid aan om je om te keren, de wereld binnen te gaan en gehoor te geven aan condities. Alle stoffelijkheid is helemaal van jou; alle dharma's zijn niet van iemand anders. Ga mee met de stroom en roei rustig verder, er zijn hier immers geen obstakels!

Het Fonkelen van de Poorten bij de Bron

Alle boeddha's en alle stamhouders bewijzen zonder uitzondering dat zij allen dit toevluchtsoord hebben bereikt waar de drie tijden [verleden, heden en toekomst] ophouden te bestaan en waar de tienduizend veranderingen worden gestild. Door het kleinste atoom nog niet weerhouden, dringt de inherent verlichte boeddha-geest op subtiële wijze rechtstreeks door tot de oorspronkelijke bron. Wanneer deze geest grondig is herkend en verwerkelijkt, treedt hij vanzelf naar buiten en reageert op situaties. De [zintuig]poorten fonkelen, en alle wezens aanschouwen de glans. Dan begrijpen zij dat uit deze plek vervuld Zelf naar buiten stroomt. De honderden grashalmen rondom mij vormen nooit enige aanleiding of conditionering. Van boven tot onder gaat het hele lichaam vreedzaam zijn gang.

Leven en Sterven in Onbegrip

Leegte heeft geen kenmerken. Verlichting kent geen emotionele kwelling. De aldoordringende, diep innerlijke straling maakt op onnaspeurbare wijze een eind aan elk beschadigd zijn. Zo kan men zichzelf kennen; zo wordt het Zelf vervuld. Wij allen bezitten van begin af aan dit zuivere, wonderlijk heldere veld. Leven en sterven in onbegrip komt slechts voort uit argwaan en verzet, en uit de filters van verwarring die wij creëren vanuit een levensvisie van afgescheiden zijn. Kies voor onbegrensde wijsheid, en laat dit achter je. Vergeet elke verworvenheid, stop met alle strategieën en neem je verantwoordelijkheid serieus. Wanneer je jezelf tot ommekeer hebt gebracht en jij jouw situatie aanvaardt, zal spirituele energie jou op een ongekende manier dragen zodra je de Weg bewandelt. Verbind je met verschijningsvormen in volledige oprechtheid, er is geen greintje stoffelijkheid te bekennen buiten jou.

Zelf en Ander Zijn Hetzelfde

Alle dharma's zijn in wezen onbeschrijflijk verbijsterend. Volmaakte visie kent geen hapering. Berghellingen, grasweiden en wouden spreiden de waarheid onophoudelijk ten toon. Zie en hoor de brede lange tong [van Boeddha's onderricht] die nergens kan verstommen. Al wat je zegt, wordt onmiddellijk gehoord; al wat je hoort, wordt onmiddellijk gezegd. Zintuigen en voorwerpen versmelten; principe en wijsheid worden één. Wanneer zelf en ander hetzelfde zijn, is er geen verschil tussen geest en dharma's. Wanneer je gewaar wordt wat je hebt buitengesloten en ziet hoe het verschijnt, moet je het snel bundelen en je ermee verenigen. Zorg dat het werkt in je eigen huis, en verzeker je dan van een stabiele zitplek.

Miljarden Verlichting Schenkende Geesten

De Weg verliest zich in het lege midden van de cirkel en bereikt tenslotte de open ruimte waar verschijnselen zijn vergeten. Het pure essentiële Zelf vlamt en schittert van inherente verlichting. Zonder de zintuigpoorten tot leven te brengen ervaar je de grenslijn van de wereld der verschijnselen; besef nu hoe subtiel je de gevolgen ontkracht van de kolkende vloed van ontstaan en vergaan! Baseer je enkel op de bron van alle schepping. Haper je ook maar één seconde,²² dan zal er geen ontvangst plaatsvinden. Ervaar alleen maar, en geef passend antwoord. Dit ene bijzondere moment opent vele duizenden wegen, en ieder ding is uitzonderlijk. Vanuit deze vereniging verkondig ik vreugdevol de Dharma. Het Zelf splitst zich in miljarden onmiskenbaar verlichting schenkende geesten. Neem ze waar zonder te vervallen in namen en classificaties, en harmonieer volledig, zonder enige inspanning. De spiegel is helder en onbaatzuchtig. De vallei is onbewoond, maar weerkaatst echo's. Van begin af aan niet beperkt door zien of horen, dartelt en speelt het oorspronkelijke Zelf onbelemmerd in *samâdhi*. Als het op deze manier wordt belichaamd, dan kan dat toch niet anders dan heilzaam zijn?

Zitten Zonder Wereldse Onrust

Als je werkelijk de waarde kent van één enkel stofdeeltje, dan kan jouw oog de wereld met haar veranderingen gerust tegemoet treden. Neem alles helder waar en laat je niet bedriegen, dan zul je niet verward raken in de tienduizend omstandigheden. Maanlicht valt op het water; de wind waait over de pijnbomen. Licht en schaduw verwarren ons niet; geluiden of stemmen houden ons niet tegen. De gierende wind mag resoneren, terwijl hij ongehinderd door de verschillende bouwsels dringt. Je stroomt mee met alle dingen, je harmonieert in ieder opzicht, je maakt voorgoed een eind aan stoffelijke spinsels - en toch arriveer je nog niet in het oorspronkelijke huis. Breng de restanten van je geconditioneerdheid tot rust. Zit, zonder je te bekommeren om wereldse aangelegenheden, stil en klaar, duidelijk en verhelderend, ledig en ontvankelijk, ver reikend en gevoelig. Leef, zonder je in te laten met uiterlijkheden, vervuld in je eigen geest, en je herkent bij het betreden van dit veld je stamhouders in één oogopslag.

Je Bezinnen op Boeddha

Om je te bezinnen op Boeddha moet je je bezinnen op je eigen authentieke vorm. Als je jezelf kunt ervaren zonder enige afleiding, laat dan eenvoudig alle voorkeuren en ga voorbij beeldvorming. Alle boeddha's en alle bewuste wezens bereiken de essentie zonder dualiteit. Voldenpijmonniken gaan in stilte, en zij vertoeven op hun gemak in open bewustzijn; op een wonderlijke manier is hen niets vreemd, net zoals deze stoffige *kalpa* doordrongen is van de uiteindelijke leegte. Waardig, zonder te steunen op anderen, en zonneklaar stralend: dit vormt de blijvende grondslag; de energie keert om en lost alle vervreemding op. Tijdens de tocht door de wereld worden alle omstandigheden beantwoord, want verlichting kent geen streven en laat geen sporen na. Van oudsher omzeilen de wolken obstakels en rustig verspreiden zij hun regen. Het directe onderricht is heel puur en gestaag. Het wijkt voor niets. Maak het je onvervalst en onmiddellijk eigen - zonder je te laten bepalen door oude condities.

Keer Terug naar de Bron en Dien de Stamhouders

Zij die nakomelingen voortbrengen, heten stamhouders. De plek waar de stroom verschijnt, heet de bron. Ben je eenmaal de bron gewaar en herken je de stamhouders, laat dan jouw aandacht niet afdwalen: wees vastberaden en ga niet mee met ontstaan en vergaan, of met vroegere conditionering. Als je volhoudt, zullen alle wezens hun volledigheid tonen. Ontwaak, en op hun beurt zullen gebieden, wortels en stofwolken²³ voorgoed zijn afgedankt. Ook al is er geen verlangen meer, geen wikken en wegen, het transcendent inzicht is niet afgesloten. Volmaakt helder inzicht werkt zorgeloos temidden van tienduizend indrukken en kent geen verwarring. In elk stofdeeltje heerst rijke overvloed. In de honderduizenden *samâdhi*'s zijn alle poorten vorstelijk, en alle dharma's zijn vervuld. Maar je moet ze bijeenbrengen en verinnerlijken. Wil je het vanouds geëerde behalen, keer dan terug naar de bron en dien de stamhouders. Is deze eenheid tot stand gebracht, onderzoek dan jezelf heel nauwkeurig, en ga verder.

Totale Vestiging in Oorspronkelijke Helderheid

De plek van stille, serene verlichting is als het hemelgewelf op een onbewolkte, kristalheldere herfstdag, moeiteloos stralend, met een glans die zowel licht als schaduw doordringt. Dit hele proces bezit een soevereine kwaliteit en een defintief karakter. De heldere bron is vervuld van bezieling, de kern heeft een wijde doorsnede, en de energie leeft intens: alles is duidelijk in het oorspronkelijke licht. Het centrum is voelbaar en wordt alom gevierd. De diverse gebeurtenissen vinden allemaal hun bestemming; yin en yang vullen elkaar aan, en de tienduizend manifestaties zijn evenredig verdeeld. Soepel en gestaag, met een magistrale kalmte, van noord tot zuid, van oost tot west, is de hemel niets anders dan de hemel, zijn de mensen niets anders dan de mensen, ontvankelijk in hun lichamen, zichtbaar in hun vormen, de Dharma verkondigend. Meesterschap komt ten volle tot leven, en alom worden belemmeringen teniet gedaan.

Indrukwekkend Schouwspel van Wolken en Draken

In het windverblijf volgen wolken en draken²⁴ elkaar heel harmonieus. Het is niet meer dan vanzelfsprekend dat zij van meet af aan elkaars bedoelingen niet duidelijk hoeven te maken. Ditzelfde vermogen maakt vodenpijmonniken plooibaar, waardoor zij op basis van de heersende voorwaarden in harmonie samen kunnen oefenen. Arriverend zonder ophef en zich openlijk vertonend, betreden de wonderlijke wolken en draken de hele ruimte: over hun aanwezigheid bestaat geen twijfel. Onverstoorbaar drijven zij boven de tienduizend attributen, elk van hen vormt een onmiskenbaar en indrukwekkend schouwspel. Hun volledigheid laat geen greintje onderscheid toe tussen hen onderling, elk moment komen zij spontaan tot leven; zo maken zij duidelijk wat thuiskomst betekent, al is hun onderzoek pas ten einde wanneer zij verzadigd zijn. Wolken verspreiden zich, en de wind gaat liggen. De herfstlucht klaart op, en de maan verschijnt. Het hemelwater valt nooit droog. Op een ongerepte plek wordt de helderheid stilaan zichtbaar.

Boeddha-bloemen, Bladeren, Wortels en Stof

De Weg is niet wat de stamhouders overdragen. Al vóór de komst van de stamhouders is de hele omgeving ervan vervuld. Leegte heeft wezenlijk geen kenmerken; spiritualiteit kan niet worden nagebootst. Op eigen gezag treedt verlichting tevoorschijn vanachter oorzaken en voorwaarden. Een stamhouder zijn betekent een leven leiden dat onveranderlijk los staat van oppervlaktewerking. Erken dit eenvoudigweg en vereenzelvig je ermee; je kunt het niet krijgen geschonken. Alle boeddha's komen hierin thuis en beschouwen dit als het hoogste goed. Zij gaan mee met transformaties en verspreiden hun lichamen als bloemen, bladeren, wortels en stof. Wijsheid dringt de drie tijden binnen, en de tienduizend veranderingen verwarren ons niet; elk stofdeeltje bevindt zich niet buiten ons. Dit wonder gaat de duizenden bibliotheken van klassieke teksten te boven, dus waar zou je je kunnen hechten aan de schimmige wereld?

De Achterwaartse Stap en de Rechtstaande Kookpot

Met een helder hart, volkomen stil, verlicht je de bron tot op de bodem: leeg en levendig, weids en stralend. Ook al heb je je beeltenis duidelijk en diepgaand onderzocht en heeft geen schaduw of echo er vat op, wanneer je alles door en door beziet, ontdek je dat je toch nog onderscheid hebt gemaakt tussen de verdiensten van een honderdtal ondernemingen. Op dat moment moet je de achterwaartse stap²⁵ zetten en direct het centrum innemen van de cirkel waarvandaan licht stroomt. Edel en onafhankelijk - toch moet je elk voorwendsel voor verdienste laten varen. Neem zorgvuldig waar hoe benoemen leidt tot bestaansvormen, en hoe deze vormen op een heel subtiele manier komen en gaan. Wanneer je jezelf beschikbaar kunt stellen, dan ben je in staat om alle mogelijke zaken te sturen en dan bezit je het zuivere zegel waarmee de tienduizend vormen worden bestempeld. Op zijn tocht door de wereld, temidden van allerlei omstandigheden, betreedt het Zelf in alle begoocheling vreugdevol *samâdhi* en aanvaardt het zijn functie²⁶, namelijk zichzelf volledig te ledigen om niet van zichzelf vol te hoeven zijn. De lege vallei ontvangt de wolken. De koele stroom reinigt de maan. Geen verlaten en geen blijven: ver van alle verandering kun je onderricht geven zonder iets te bereiken of te verwachten. Alles en iedereen hervindt de aloude bodem. Geen haartje is verschoven, gebogen of gerezen. Ondanks de honderden misvormingen of duizenden stomiteiten blijft de rechtstaande kookpot een natuurlijke weldaad.²⁷ Op Zhaozhou's antwoorden “was je kom af” en “drink je thee op” hoef je geen maatregelen te gaan treffen; van begin af aan al bezaten zij een volmaakte duidelijkheid.²⁸ Ieder ding grondig gewaarzijn met je hele oog, dat is het spontane gedrag van een vodenpijmonnik.

Schitter door Alle Weemoed heen

Bestudeer de Boeddha en toets de verfijning van zijn nakomelingen. Je moet je hart in het reine brengen, je overgeven aan bezieling, en rondtrekken in stille aandacht, verbonden met de Dharma-bron. Wees niet bekrompen, verwickel je niet in haarkloverij; laat je edelmoedigheid groter zijn dan alle verschijnselen. Prachtig en weelderig als de vochtige herfstnevels, ongenaakbaar als de maan die de duisternis overwint: schitter van begin af aan door alle weemoed heen, peilloos vrij van smet. Blijvend stil en blijvend heerlijk: de stilte wordt niet beëindigd door oorzaken, de heerlijkheid wordt niet ontsierd door schimmen. De lege *kalpa*, open, rond en zuiver, zal [deze bron] niet verplaatsen, schokken of versluieren. Met jouw vermogen om sereen te zijn, jouw vermogen om te weten, kun je veilig wandelen hier. Het jade vat kantelt op zijn zijde en verschaft jou ogenblikkelijk de energie om terug te keren, jezelf beschikbaar te stellen en gehoor te geven aan de wereld. Hier in dit bestaansvlak functioneren de gescheiden, beperkte vormen, maar zij zijn allemaal slechts wat het Zelf creëert en hangen samen met het optreden van onze eigen vier elementen.²⁹ Hoe zou er dan een hindernis kunnen bestaan? Aangezien [dit bewustzijn] geen enkele beperking kent, is er geen verschil tussen dat daar en ik hier; zelf en ander worden niet gescheiden door hun namen. Geluiden en kleuren mengen zich tezamen, zonder enige aarzeling tuimelen ze door elkaar heen, zorgeloos en ongrijpbaar. Daarom wordt er gezegd dat bergen en rivieren niet gescheiden zijn. Je moet dit belichamen, als de helderheid die alom zichtbaar is.

Het Geestgrond-Dharmaveld en het Ene Zaadje

De ruimte van helder bewustzijn is een oeroud landschap dat niet verandert. Zwerf met ongebreideld enthousiasme over deze smetteloos witte vlakte. De rondrijvende wolken omringen de berg; de familiebies waait ontspanne, zonder opsmuk.³⁰ Het herfstwater weerspiegelt de maan in haar klare helderheid. Jouw rechtstreekse aankomst hier schenkt je het vermogen om het geestgrond-Dharmaveld te herkennen dat de diepste bron is van de tienduizend vormen die kiemen in vitale vruchtbaarheid. Deze bloemen en bladeren zijn de hele wereld. Daarom leert men ons dat een enkel zaadje een onbewerkte akker is. Verwijder de nieuwe scheuten niet, dan zal het Zelf gedijen.

De Wolken worden Geboeid en de Maan Geniet

Een mens die de Weg volgt, houdt er in wezen nergens een vaste verblijfplaats op na. De witte wolken worden geboeid door de solide basis van het groene gebergte. De heldere maan geniet ervan om meegevoerd te worden door het stromende water. Het wolkendek breekt open, en de berg verschijnt. De maan rijst, en het water is koel. In ieder deeltje herfst vindt er een uitgestrekt en grenzeloos proces van onderling doordringen plaats. Elk stofje is heel, zonder mij te bereiken; de tienduizend veranderingen worden gestild, zonder mij te doen wankelen. Als je hier stabiel kunt zitten, dan kun je rustig de oversteek maken en met volle energie werken in de wereld. Er bestaat een prachtige uitspraak dat de zes zintuigpoorten niets verdoezelen en dat de hoofdwegen in alle windrichtingen geen voetspoortje vertonen. De vervolmaakte mens vindt steevast overal zijn bestemming, zonder enige verwarring; hij weet waar hij zijn moet, zachtmoedig maar zonder aarzeling.

Waaien door de Wereld

Uitgestrekte ruimte is alomvattend, net als volledige leegte. Een eenmaal ontwikkeld vermogen is op alle duizenden bestaansvormen even effectief van toepassing. Wanneer er buiten niet één enkel stofdeeltje wordt waargenomen, ben je in staat om je aan te passen aan de wisselende omstandigheden. Wanneer er binnen geen greintje meer over is, kun je je onverwijd vestigen in meditatie. Omdat het inwendige leeg is en kan reageren, zijn opnemen en niet opnemen hetzelfde. Omdat het uitwendige onderling samenhangt en permanent wezenloos is, is gevestigd zijn en niet gevestigd zijn precies hetzelfde. Voddenpijmonniken betreden *samâdhi* als was het hun geboortebries, die door heel de wereld waait.

Het Wonder Bevestigd en Vervuld

Het Dharma-rijk in de tien windstreken komt voort uit de ene geest. Als de ene geest stil is, worden alle verschijnselen volkomen teniet gedaan. Wie is dat daarachter? Wie ben ikzelf? Slechts wanneer je geen onderscheid in vormen maakt, zal er plotseling geen enkel atoompje te vinden zijn, wordt er geen enkele herinnering meer geschapen. Zie, hoe er zelfs nog vóór de zwangere schoot en ná de vleesvrucht elk ogenblik een wonderlijke gloed heerst, vol en rond, zonder kanten of hoeken - onbenulligheden hebben hier afgedaan. Waar helemaal niets versluiert kan worden, heerst zelfkennis. Alleen zulk een kennen van het Zelf heet oorspronkelijke realisatie; je krijgt nog geen haartje zonder het waard te zijn. Schitterend, een uniek en subtiel proces: werkelijk luisteren doe je zonder klank. Daarom zegt men dat het wonder wordt bevestigd en vervuld, zodra men zonder oog of oor waarneemt. Licht stroomt er vandaan en vele duizenden beelden verschijnen. Elk levend wezen is het feitelijk, geïntegreerd in het autonoom functioneren van vodenpijmonniken. Er is slechts één ding van belang: leen niets uit andermans woning. Wil ons huis in stand blijven, dan moet je dit persoonlijk ervaren, duidelijk en intiem.

Alle Wezens Zijn Jouw Stamhouders

Waardeer de leegte van alle dharma's ten volle. Dan is ieders geest vrij en dan verdampen alle stofwolken in de oorspronkelijke glans die overal straalt. Je transformeert overeenkomstig de omstandigheden en je treedt alle wezens tegemoet als jouw stamhouders. Subtiel verlicht je alle condities, je edelmoedigheid overtreft alle tegenstellingen. De wind in de pijnbomen en de maan in het water zijn in hun element, puur en begeerteloos, vervuld. Zonder onderlinge gedachtengangen is er geen verstoring [tussen wind en bomen of maan en water]. Wezenlijk besta jij binnen de leegte en bezit jij het vermogen om naar buiten toe te reageren zonder geraakt te worden, net als de ontluikende lente, of als een spiegel die alle vormen weerkaatst. Temidden van alle tumult treed je spontaan tevoorschijn, en overstijgt alles.

Afsluiten of Aanbieden

Het veld is betrouwbaar en vertrouwd - wanneer de grote werking als een heldere, koele vijver is, zul je de lege *kalpa* zien. Laat je door geen haartje binden, laat je door geen vezel verhullen. Wees soeverein: leeg en helder, zuiver, luisterrijk voltooid. Alle ouden verschijnen op rij, onverholen. Als je dit hier met een hoofdknikje herkent, zul je niet langer jagen op geboorte en dood, en houd je je niet meer bezig met tijdelijk of eeuwig bestaan. Wil je passende verandering aanbrengen, transformeer dan magistraal tezamen met de tienduizend vormen; wil je stil zijn en verwijlen, deel dan in het proces van dragen en omsluiten zoals aarde en hemel (yin en yang)³¹ dat doen. Verschijnen of verdwijnen, afsluiten of aanbieden, alles hangt volledig af van jou. Mensen met het oorspronkelijk gelaat moeten weten hoe men bundelt en verspreidt.

Werp Je Huid Af, Aanvaard Je Functie

De zon overdag en de maan 's nachts, elk op zijn beurt zullen zij elkaar niet verblinden. Zo oefent de voddenpijmonnik standvastig en natuurlijk, zonder randen of naden. Om die stabiliteit te verwerven moet je je volledig onttrekken aan het onzichtbare gekneed en gewef van je ingesleten ideeën. Als je af wil van dit verborgen [rumoer], moet je er gewoon doorheen zitten en alles loslaten. Realiseer vervulling en verhelder alles door en door, zodat licht en schaduw helemaal vergeten zijn.³² Werp je eigen huid af; de verstofte zintuigen zullen volledig gezuiverd worden, en het oog zal de helderheid dadelijk waarnemen. Aanvaard je functie en wees volkomen tevreden. Waar je je ook bevindt, je wordt door niets beperkt; intussen blijf je voortdurend reageren en gehoor geven. Midden in het licht heerst er duisternis; midden in de duisternis heerst er licht.³³ Een anonieme boot vervoert de maan over het water; 's nachts meert hij temidden van het riet, zachtjes deinend in de immense gloed.

Het Veld Behelst Iedereen

Ongerept en duizelingwekkend is het veld: het oog is niet in staat om er grenzen aan te geven. Sereen en verfijnd is het veld: de geconditioneerde geest kan er geen richting en beschutting in vinden. Mensen die oprecht mediteren en op eigen gezag hier terechtkomen, weten dat het veld nooit van hen gescheiden is geweest; boeddha's en demonen kunnen er niet in binnendringen, verderf kan het niet schenden. Hoekig of rond, alle bewuste wezens gedijen vanuit het centrum. Hun handelen en oefenen is in overeenstemming met de Wet. Talloos als de zandkorrels langs de Ganges brengen zij elkaar tot rijping met een verbazingwekkende effectiviteit.³⁴ In dit veld vindt ons leven vorm, in dit veld vindt het vervulling. Het is een kwestie die iedereen aangaat. Laat me je aanmoedigen om verder te gaan en het met eigen ogen te aanschouwen. Zij die deze waarheid kennen, zullen instemmend knikken.

Het Derde Oog en De Gebogen Elleboog

Met de onderarm ingetogen voor je lichaam, kun je reageren op elk voorval; het derde oog verlicht vanzelf het anonieme loslaten van het lichaam.³⁵ Deze twee functies werken bundelend of spreidend - zonder enige notie van binnen of buiten. Vele duizenden bestaansgebieden verrijzen tezamen met jezelf; de drie tijden worden vanzelf overschreden. Uitgestrekte leegte, van binnen uit stralend in zijn eigen licht, kent geen grenzen. Dit is het moment waarop alle illusoire verschijnselen verteerd worden. Wat niet verteerd wordt, is de diepe geest die absoluut is, voorbij leven en dood. Laat bij het betreden van dit veld elke afhankelijkheid varen. Alle situaties worden zorgvuldig verwerkt, als ze niet vervuild worden door bezinksel van condities. Doos en deksel, of pijlen die elkaar in volle vlucht raken: het zijn betekenisvolle omstandigheden waarin niets overbodigs plaatsvindt. Mensen die zwerven en spelen in *samâdhi*, aanvaarden hun functie. Dit bovenste oog en de volledig gebogen elleboog is het enige dat deze monnik hier overdraagt; belichaam het grondig.

Voorbij de Diverse Soorten

Bevroren noch sijpelend, doorzichtig noch troebel is de woordenstroom van deze monnik - neem hem goed op. Wanneer je hem uitwringt en droogt, doe er dan je voordeel mee; wanneer je het gewoel betreedt, wees dan gewaar met je hele oog. Diepgaand inzicht en de veranderlijke wereld vullen elkaar volledig en onbelemmerd. De maan begeleidt de watervloed, de wind plooit het gras. Zij sprankelen en wuiven. Alles wel beschouwd, heerst er nergens verwarring. Vandaar het gezegde dat de diverse soorten weliswaar verschillen, maar dat zich achter elk van hen de Weg bevindt. Reageer op de situatie en handel overeenkomstig. Neem wat je boven de witte grashalmen vergaard hebt, en breng het terug; dat is de juiste handelwijze.³⁶ Zoek je zetel, draag je gewaad; ga verder en ervaar het zelf.

Geen Bemoeienis met de Kwestie van Eenheid

De kwestie van eenheid kun je op geen enkele manier leren. Wezenlijk gaat het erom geest en lichaam te ledigen en te openen, zo ruim als het grote, lege universum. Alles is hier op een natuurlijke wijze vervuld. Deze sterke bezieling kan niet worden ontkracht; situatie na situatie ontstaat er geen verwarring. De maan vergezelt het stromend water, de regen drijft mee met de wolken. Op je gemak, zonder een [hechtende] geest, kan deze intensiteit verwezenlijkt worden. Zorg er slechts voor dat jij jezelf nergens mee bemoeit, dan kun je er zeker van zijn dat niets zich met jou zal bemoeien. Lichaam en geest zijn één hoedanigheid; buiten dit lichaam is er niets anders. Dezelfde substantie en dezelfde functie, één aard en één vorm: alle vermogens en alle stoffelijke objecten overstijgen de zintuigen ieder ogenblik opnieuw. Daarom zegt men: de wijze is zonder zelf, en toch is er niets dat hij niet is.³⁷ Alles dat plaatsvindt wordt onmiddellijk begrepen, je weet vanzelf hoe je het moet opnemen of hoe je het moet loslaten. Wees een witte os in het open veld. Wat er ook gebeurt, niets is in staat hem te verjagen.

Het Gedrag van Maan en Wolken

Het consistente handelen van mensen die de Weg bewandelen is als de drijvende wolken die geen [hechtende] geest bezitten, als de volle maan die vrijelijk reflecteert, door niets begrensd, glinsterend in elk van de tienduizend vormen. Treed waardig en oprecht tevoorschijn, en maak contact met alle uiteenlopende verschijnselen, niet beoedeld en niet verward. Functioneer gelijkwaardig naar alle mensen, want allen bezitten dezelfde substantie als jijzelf. Woorden zijn niet in staat om [deze houding] over te brengen, bespiegelingen krijgen er geen vat op. Overbrug het oneindige en doorklief het voorwaardelijke, dan ben je gediensig zonder te streven naar verdienste. Dit wonder kan niet worden bewerkstelligd via denken of voelen. Aanvaard onderweg je functionaliteit, zorg thuis voor stabiliteit. Door geboorte en dood te doorgronden en door oorzaak en gevolg achter je te laten, besef je voorgoed dat jouw geest van begin af aan geen enkel houvast kent. Vandaar het gezegde dat de geest die overal thuis is, nergens verblijft.

Het Rusten der Stromen en Getijden

Gemak vinden in rust is als de grote oceaan die honderden rivieren opneemt en verenigt tot eenzelfde kwaliteit. Ongedwongen je gang gaan is als de grote getijdestromen, gedragen door de wind en stuk voor stuk samenkomend op deze kust. Hoe zouden zij niet verbonden kunnen zijn met de oorspronkelijke bron? Hoe zouden zij geen uitdrukking kunnen geven aan de grote functie die zich aan ons vertoont? Een vodenpijmonnik leeft in volkomen harmonie wanneer hij meegaat met bewegingen en beantwoordt aan veranderingen. Trouwens, heb jijzelf niet de geest geconstrueerd die alle waan en conditonerig bekokstoof? Zorg dat je volkomen doordrongen raakt van dit besef.

Dertig jaar Leegte en Leven

Doorleefde duidelijkheid verdraagt geen voorbehoud. De vijf graden van voltooiing zijn eindelijk afgerond.³⁸ Op dit moment waarop niet geoordeeld wordt, is het complete lichaam onmiddellijk voorhanden. Het oog kan zichzelf niet zien, maar de werking ervan kan evenmin worden getemperd. Het licht stroomt uit de bron, een pure witte gloed die alles omgeeft. De rietpluimen mengen zich met de sneeuw; de herfst baadt in het helder maanlicht. Hier krijg je de levende gelegenheid tot onderling versmelten.³⁹ Hanteer het moedig en maak er goed gebruik van op het pad van aandachtig gewaarzijn. Geen enkele plek kan verschillen van mijzelf; geen enkele plek kan mij beknotten. Werp de tienduizend vormen soeverein van je af. Juzhi's ene-vinger-Zen werd dertig jaar lang gebruikt zonder aan waarde in te boeten.⁴⁰ De subtiliteit ligt in de eenvoud; hierdoor kan het resultaat in stilte en zonder woorden moeiteloos worden verwezenlijkt. Je reageert zonder ergens naar te grijpen. Geestelijke wezens beschermen het verloop van de Weg. Zo werkt het principe van oudsher. Maar als je je plots ook maar aan een vezel of haartje hecht, dan wordt de voedende geest geblokkeerd en kan deze niet meer stromen, dan is de doorgang vergrendeld en kan deze niet worden geopend. Waar de leegte leeg is, bevat het alle bestaansvormen; waar het bestaan bestaat, deelt het in de ene leegte. Toch vraag ik je: wat is dit?

Het Draaien van De Parel

De oorspronkelijke bron ledigt zich, zonder verklaringen. Wordt hij in beweging gebracht, dan kan hij reageren. Op zo'n moment moet je dat meteen doorzien. Autonom gevestigd als een steile rots, volledig open en toegankelijk, bezielde en onafhankelijk, zuiver stralend: dit alles heeft niet het geringste van doen met uiterlijke omstandigheden. Deze activiteit noemt men het ene heldere gebeuren; het voltrekt zich tezamen met de tienduizend vormen die verschijnen en verdwijnen. Het rijk waar de *samâdhi* van alle stoffelijke vormen verschijnt [door alle *samâdhi*'s te betreden via één *samâdhi*] is helder als het oceaanzegel.⁴¹ Draai het rond, zoals je een parel ronddraait.⁴² Laat alles helemaal wegvallen, en breng het dan bijeen zonder de geringste uiterlijke condities. Dit staat bekend als het moment van ongenaakbaar schitterende zelveeloesheid. 's Nachts rijst de maan en het water glanst, de lentewind waait en de bloemen bloeien. Zonder enige behoefte aan verdienstelijk handelen is alles van nature volmaakt. Oorzaken, voorwaarden, resultaat of vergelding - niets wordt beschouwd als afkomstig van buiten. En weet, dat zowel het licht als de omstandigheden geheel en al verdwenen zijn. Weer vraag ik je: wat is dit?

Het Erfgoed van een Monnik en de Vervagende Wolken

De geboortebries van deze onbeschaafde monnik gebruikt slechts één bedelnap om van te leven en beschouwt de tienduizend vormen van de wereld als zijn erfgoed.⁴³ Subject en object kan men vergelijken met beelden in een spiegel en met de maan in het water, één geworden zonder ook maar iets buiten te sluiten. Om te beginnen: creëer geen eigen identiteit, dan zullen schepselen hun eigen condities niet opdringen. Elke vorm bezit geen vorm. Slechts in deze heelheid zijn dingen niet geïsoleerd. Op deze manier wordt volmaaktheid volledig in praktijk gebracht. Dankzij het weefgetouw van de levende gelegenheid kan de spoel vrij bewegen.⁴⁴ Wanneer je voorbij beeldvorming gaat, verdwijnt alle zintuiglijke stoffigheid. Maar zelfs dan moet je de achterwaartse stap zetten en dit nauwkeurig onderzoeken in ondubbelzinnige meditatie, totdat je verzadigd bent. De wolken vervagen tot één enkele tint. De sneeuw bedekt de duizend bergtoppen. Doordringende visie verschaft de opening om het complete lichaam te aanschouwen.

Het Oorspronkelijk Tehuis

Iemand die de Weg beoefent, gaat bewust verder dan woorden en gedachten. Je bent ogenblikkelijk authentiek, bewandelt het bezegeld pad en hecht geen belang aan overwegingen. Wijd en zijd verbonden stroomt de maan in alle wateren, de wind waait door de soevereine leegte en laat van nature alles onaangetast en onbelemmerd. Transcendent verhelderen kent geen smet, en transcendent functioneren kent geen sporen. Dan kun je *samâdhi* betreden in elke zinnenwaas en je kunt de tienduizend vormen bundelen in het ene zegel. Maak een eind aan elk lekken, geef er geen gehoor meer aan.⁴⁵ Dan kun je werkelijk zeggen dat je het werk van vodenpijmonniken begrijpt. Zorg er tenslotte voor, dat je je de weg naar huis herinnert en ernaar terugkeert. De wolken verdampen in de koele lucht. De herfst is vertrokken en de berg is kaal. Dit is ons oorspronkelijk tehuis.

Een Landbouwer op het Schitterend Veld

Van begin af aan beschikken vodenpijmonniken over dit veld, dat een schone, open, ruime vlakte is. Terwijl zij staren in de verte voorbij de steilste hindernissen, ploegen zij in dit veld de wolken en beplanten zij er de maan. Weids en uitgestrekt, met zuiver, helder inzicht, aanvaardt het ware Zelf zijn functie - in ontstaan of vergaan, in situaties van ontvangst of verlies. Aarzel niet, en werk net als aarde en hemel (yin en yang): verrijs en verdwijn met de tienduizend vormen. Verheven en majestueus: waar komen zij vandaan? Stilletjes in afzondering: waar gaan zij heen? Daarom leert men ons dat de lege hemel het niet kan bevatten en dat de grote aarde het niet kan dragen. Je leeft niet langer op basis van structuren en bent volkomen leeg, niet te vangen met namen; bestaan of niet-bestaan is ontdaan van elke meerwaarde, en wereldse of wijze paden zijn overschreden. Dit stelt je in de gelegenheid om naar huis te gaan. Wat is jou duidelijk, op dat ene moment? Honderdvijftigduizend hectaren ver kun jij rondom je heen de koude, pure, schitterende sneeuw zien. Wie hiervan goed doordrongen is, kan een sterke landbouwer zijn.

Nâga-meditatie

Verweerd en koud in lichaam en geest, zo reinig en sterk je het veld. Alle stoffelijkheid wordt flink opgeschud en dan gedistilleerd, waardoor elk bestaansgebied tenslotte leeg en helder wordt. De maan in het water weerspiegelt het licht van de opklarende hemel. De wolken omringen de berg met zijn herfstkleuren. Gitzwart of frisgroen, de peilloze diepten bezitten een grote kracht. De inherent verlichte oorsprongwortel wordt niet geremd door de takken en bladeren. Dit is het moment en de plek om in één stap alle emotionele verwickelingen van ontelbare *kalpa's* achter je te laten. Eén tienduizendjarige bezinning overstijgt uiteindelijk al het vergankelijke, en spontaan kom je tevoorschijn. Of de wolken die door de onbewoonde vallei trekken nu bewegen of rusten, ze zijn vrij. Gewillig betreed je elke zinnenwaas, terwijl je onafgebroken in *samâdhi* blijft. Daarom heeft men ons gezegd dat *nâga's* altijd in meditatie zijn, nooit gescheiden van deze sublieme staat.⁴⁶

Het Wonder Leren Kennen

In helderheid leeft het wonder, met een spirituele energie die straalt uit eigen kracht. Het kan niet worden aangeraakt, dus kan men het niet bestaan noemen. Het kan niet worden weggevaagd, dus kan men het niet niet-bestaan noemen. Ga verder dan de geest van oordeelsvorming en argumenten, en verlaat de restanten van de schimmige beelden. Wonderbaarlijk is het, om je te ledigen van [het gevoel van] zelf-bestaan. Dit wonder bezit een kracht die zich kan vernieuwen. De maangeest met zijn wolkenlijf maakt zich ongekunsteld en openlijk kenbaar in alle richtingen, zonder gebruik te maken van tekens of symbolen. Met zijn aldoordringend licht reageert hij gepast op elk schepsel en betreedt hij zonder misverstand de zinnenwaas. Hij overwint elk obstakel en straalt door alle lege dharma's. Laat onderscheid en conditionering achterwege; verwelkom zuivere, heldere wijsheid, en speel zorgeloos in *samâdhi*. Kan hier iets haperen? Zo maak je je het wezen eigen.

Stap van de Rand van de Steile Rots

Oefen in leegte en vergeet geconditioneerdheid, want uit de schaduwen fonkelt duizelingwekkend licht. Wanneer elk deeltje bezieling ongehinderd straalt, wordt de geest van de drie tijden doorbroken en zijn de vier materiële elementen in harmonie. Transparant en wonderbaarlijk helder, anoniem en tijdloos stralend: zo kan een voddenpijmonnik oefenen, zonder gebonden te zijn aan leven en dood. Oefen oprecht, en laat je vallen van de rand van de hoge rots, zonder ergens naar te grijpen. De touwen rond je voeten zijn losgesneden. Dit is heelheid - stap maar. Geen enkele boeddha of stamhouder is in staat om jouw eigen oorspronkelijke en wonderbaarlijk lichtend veld te bereiken, dat men het Zelf noemt. Op dit punt aangekomen moet je het familiebedrijf in stand houden. Zodra je verstrikt raakt in overwegingen, hoef je je alleen maar af te wenden van de gedachtenstroom. Leeg en duurzaam bezield, puur en duurzaam verlicht, helder en wit - rietpluimen en maanlicht zijn niet meer te scheiden. De spanen zijn binnen boord, moeiteloos drijft de onbemande boot voorbij. Zeg me nu eens, wie zou op zo'n moment het oog van onderscheid willen hanteren?

Het Wentelend Wiel en de Geur van Sereniteit

Vervuld rondtrekkend zonder kern of randen, alle hoeken vereffenend: de cirkel draait zonder resten achter te laten in de lege grot. Aan de heldere herfsthemel staat een koele maan, de nacht baadt in haar glans. Volmaakt lenteweer brengt een fraaie wolkenhemel en elegante bloesempracht. De poort is open, je kunt erdoorheen. Het wiel van levende aandacht keert zich naar de details. Een voddenspijmonnik aanvaardt dit alles als zijn eigen functie. Geen zinnensmet kan jou bedekken. De tienduizend dharma's zijn lichtwerking van de geest. Stap voor stap laat je [vaste] locaties achter je. Niet gehinderd op het pad der vogels, reageer je gewoon op ieder voorval in de wereld.⁴⁷ De valleigeest hoeft niet te ploeteren, wezenlijk kent hij geen verwarring. Zijn doel is onnavolgbaar. Ieder ogenblik, van begin af aan, bezitten alle zintuigen, alle geesten en alle gedachten geen uiterlijke vorm. Blijvend is slechts de ene, enkelvoudige, ware helderheid. De innerlijke functie krijgt de prachtige gelegenheid om te zorgen voor het inventariseren en opruimen van je resterende conditionering. Het enkelvoudig heldere Zelf wordt geslepen en gezuiverd totdat er geen smetje meer te bekennen valt. Weg met alle categorieën, ruim ze op. Als het inzicht uit jezelf komt en jij vanzelf straalt, kan de geur van sereniteit zich verspreiden. Wijsheid vestigt zich binnen de cirkel; verwickelingen blijven buiten de poort. Alleen dit is de diepgang die leven en dood overstijgt. Je moet de achterwaartse stap zetten en terugkeren naar huis. Dat meen ik oprecht.

Het Familiebedrijf

Voddenpijmonniken zwerven door de wereld terwijl zij hun geest onafgebroken ledigen en verruimen. Zonder binnen ook maar het geringste restant te bewaren, kunnen zij op de juiste manier reageren, niet gehinderd door scheppingsvormen, niet verstrikt in dharma's. Als je openlijk verschijnt en verdwijnt kun je vrijelijk delen, maar als je je slechts baseert op het verstand zul je bedolven worden. Wie pure wijsheid belichaamt, kan vanzelfsprekend en op zijn gemak verkeren met de tienduizend veranderingen, zonder ze te raken en zonder ze te mijden.⁴⁸ Doos en deksel [die passen] en pijlpunten [die elkaar raken]: in harmonie vervullen zij hun doel. Of je nu uiterlijkheden loslaat of bundelt, maak een eind aan ieder lek. Zo ben je het familiebedrijf waardig. Keer dan gewoon terug daarvandaan. De witten wolken drijven de vallei binnen en de heldere maan omgeeft de berg. Op dat moment bezit je dezelfde substantie als de ouden. Vandaar het gezegde: drie mensen leunen op één staf en slapen in één bed. Laat geen sporen na, dan zullen binnen en buiten tot één geheel versmelten, zo rustig als de lucht opklaart na de regenwolken, zo diep als vocht de herfst doordrenkt. Beste mensen hier allemaal, onthoudt dit goed.

De Verbijsterende Schepselen

Ons huis is één enkel veld, schoon, uitgestrekt en luisterrijk, vanzelfsprekend verlicht van binnen uit. Wanneer de geest leeg is en zonder condities, wanneer er sereen gewaarzijn heerst zonder duiding, dan verschijnen en verdwijnen boeddha's en stamhouders die de wereld transformeren. De plek waar nirvana van oorsprong thuishoort, is temidden van de levende schepselen.⁴⁹ Is het niet verbijsterend dat alle mensen erover beschikken, maar geen kans zien er kracht en glans aan te geven?⁵⁰ Sluimerend in duisternis, laten zij hun wijsheid overspoelen door dwaasheid die alles blank zet. Eén moment van herinnering aan verlichting kan een doorbraak betekenen, en je bevrijden uit het stof van voorgaande *kalpa's*. [Het ene veld], stralend en helder wit, kan niet vervormd of gewijzigd worden binnen de drie tijden; de vier elementen zijn niet in staat om het te beïnvloeden. Anoniem meesterschap is diep verankerd en bewaard door alle tijden heen, in verleden en heden, terwijl intussen het versmelten van gelijkheid en onderscheid moederlijk de hele schepping baart. Deze ruimte geeft de energie van vele duizenden levensvormen weer; alle verschijnselen weerspiegelen slechts de schaduwen [van dit veld]. Je moet deze werkelijkheid onvoorwaardelijk belichamen.

Het Volmaakte Zwerven

Het oog dat de schommelingen signaleert en het lichaam dat door de wereld trekt, zijn leeg en beziel, stil en verlichtend; zij vormen een uitzonderlijke verschijning temidden van de tienduizend vormen. Men kan hen niet begraven in aardse klei, men kan hen niet opbergen in de cocon van het geconditioneerd geheugen.⁵¹ De maan doorkruist de hemel, de wolken verlaten de vallei: lichtgevend zonder besef, bewegend zonder zelf, stralend en weldadig. Zo is alles volmaakt, helemaal onthecht en vrijelijk functionerend. Dit noemt men het lichaam dat vanuit de poort tevoorschijn treedt.⁵² Maar dit moet in praktijk gebracht worden tijdens het voortzetten van het familiebedrijf. Leegte is jouw zetel, stilte is jouw onderdak. Subtiel in stand gehouden zonder een bestaansvorm te bezitten, komt er geen conditionering aan te pas; waarachtig verlichtend zonder levenloos te zijn, valt er geen norm aan te geven. Alleen en meesterlijk binnen de cirkel, van binnen uit wentelend voorbij elke maatstaf: dit volmaakte zwerven wordt begeleid door de geesten. Het grote vierkant heeft geen hoeken.⁵³ Vanzelfsprekend, zonder ergens door gehinderd te worden, schenk je hier je energie, doorzie je alle verschuivingen en aanvaard je je functie.

De Eenzame Baken en het Unieke Pad

Mensen die de Weg bewandelen gaan tijdens hun reis door de wereld zorgeloos en ongedwongen om met alle condities. Als wolken die eindelijk regen schenken, als maanlicht dat de waterstroom volgt, als orchideeën die in de schaduw bloeien, als de lente die overal ontluikt - zo handelen zij zonder beoordeling, zo reageren zij vol vertrouwen. Dit is de handelwijze van vervolmaakte mensen. Daarop hervatten zij hun reis, in navolging van de stamhouders; onverstoorbaar gaan zij voort, zonder eigenbelang en zonder bedoelingen. De eenzame baken heeft geen gezelschap. De doordringende, ontzagwekkende stem op het unieke pad naar de andere oever kan elk ogenblik het centrum of de randen vullen, hoorbaar in iedere richting. Doden of baren, opvouwen of uitvouwen: het is jouw eigen soevereine beslissing.

Positieve en Passende Werking

Groots en inherent spiritueel, verfijnd en inherent stralend: de ontwaakte geest kan het universum vullen zonder verdienste te ontlennen aan verlichting, en hij kan begrijpen zonder zich te binden aan verstandelijk redeneren. Temidden van zich manifesterend bestaan en niet-bestaan, niet vatbaar voor de emoties van afweging en argumenten, sta je louter in een positieve en passende wisselwerking, zonder afhankelijk te zijn van anderen. Alle boeddha's, alle stamhouders, alle bladeren en alle bloemen gaan op deze manier verbintnissen aan. In hun reageren zoeken zij geen houvast in vormen; in hun verlichten gaan zij niet uit van condities. Dit stelt hen in staat om wijd open en vrijuit te functioneren. Enkel deze familiebies [puur gewaarzijn] blijkt altijd en overal compleet. Sta jezelf toe hem te aanvaarden.

Een Klacht over Bodhidharma's Komst uit het Westen

De huid verwerven en het merg verwerven zijn pas onlangs tot criteria verheven.⁵⁴ Het schikken van bladeren en bloemen wordt een gracieus vertoon. Voddenpijmonniken die inzicht bezitten, klagen erover dat de grondlegger uit het westen is gekomen en zoveel ophef heeft gemaakt.⁵⁵ Deze situatie heeft zich verder vertakt, zodat iedereen schilfers in zijn ogen kreeg. Daarop hakten verschillende mensen hun hoofd open om een overdaad aan slimheid te leveren: zij markeerden de reling van hun boot om de plek aan te duiden waar hun zwaard overboord viel. Hoe kun je ooit juist handelen, zolang je hen volgt? Doe nu gewoon meteen afstand, schud alles van je af en laat het definitief los. Geen haartje, geen greintje kan jou ervan weerhouden om je voorgoed te vernieuwen en jezelf op orde te brengen. Je kunt nu rustig alles van je afwerpen. De cirkel integreert helderheid - in haar bezieling triomfeert het wonder. Je hoeft slechts te begrijpen dat hier in oorsprong geen gebrek heerst, en dat niet het minste wordt buitengesloten. De taal kan er niet bij komen, horen en zien kunnen er niet aan raken. Het is als een eenhoorn die door alles heen breekt; het is als een zwangere oester. In deze ene lichtstraal trek je rond, vrij en eerlijk oefenend. Zet jouw vitaliteit in om dit te belichamen.

Diepe Verlichting van de Zesde Stamhouder

Toen de Boeddha-stamhouders voor het eerst verschenen, waren er geen monniken en leken, maar iedereen had zijn eigen waarheid en positie. Als gevolg van hun innerlijk ervaren en van hun levende verwerkelijking ging men spreken van het intreden in de Boeddha Geest School.⁵⁶ Oude Lu [de Zesde Stamhouder Huineng] die doordrong tot de Dharma-bron, voorzag in zijn onderhoud via de verkoop van brandhout. Zodra hij te Huangmei [de verblijfplaats van de Vijfde Stamhouder] aankwam, zei hij: “Ik wil een boeddha zijn.”⁵⁷ In de rijstruimte werkte deze Stamhouder [Huineng] aan het stampen van de rijst totdat zijn geestesspiegel alle wereldse onzuiverheid overwon en hij diepgaande zelfverwerkelijking vond.⁵⁸ Te middernacht werd hem het officiële gewaad van de stamhouders overhandigd, waarop hij de Dayu Bergen overstak. Hij had vertrouwen in het gewaad, dus legde hij het neer. Eerwaarde [Hui] Ming kon het met al zijn indrukwekkende kracht niet optillen en besepte toen dat het voor iedereen een eigen innerlijke ervaring moet zijn, en dat men het eerlijk in zichzelf moet verwerkelijken.⁵⁹ Dit geldt ook tegenwoordig nog: voeg je alsjeblieft niet zomaar naar wijze mensen en hemel hen niet op [in plaats van het zelf te verwerkelijken]. Zo moet je het gewaad dragen en je voedsel eten. Met onafgebroken aandacht en zonder afleidende overwegingen zal bewustzijn geen besmettelijke gehechtheden toelaten. Werp het lichaam van de lege *kalpa* van je af, laat je vallen van de steile rots. Doorzie jouw zintuiglijke vermogens, totdat zij volledig zijn uitgeput. Zelfstandige helderheid is de enige verlichting; grenzeloze verruiming verduurzaamt het wonder. Op een natuurlijke manier zal de geest bloeien en de gloed stralen, reagerend op de zichtbare landerijen en velden. Hoe zou je je ooit hebben kunnen scheiden van de diverse transformaties? Nu kun je je mengen tussen de uiteenlopende schepselen en beweeg je je onbevangen op het pad der vogels, eindelijk vrij.

De Authentieke Visie van Bevrijdende Aandacht

Monniken van ons huis moeten beschikken over een droog lichaam en een koele geest om de sprong te maken en geboorte en dood definitief te overwinnen. Ervaar de peilloze dieptewerking van de spiegel, vormloos en intens, volmaakt verlicht. Maak je los uit de vier elementen en de vijf *skândha's*.⁶⁰ Op het moment dat oorzaken en condities nog niet optreden, dat de zintuigpoorten nog niet gerijpt zijn, dat het embryo nog niet volledig ontwikkeld is en dat emoties en betekenissen nog niet stromen - als je zelfs op dat moment toch nog aandacht schenkt, waar is er dan nog ruimte voor lijden? Verwezenlijk dit helemaal. Stevig vasthouden en het dan loslaten in actief zijn, zodat allen hun eigen vrijheid kunnen ontdekken: daaraan herken je de neusgaten van de oude meesters en de hartslag van een voddenpijmonnik. Vandaar het gezegde: het valse [denken] wordt gestopt, en er ontstaat vanzelf stilte; stilte ontstaat, en wijsheid verschijnt; wijsheid verschijnt, en stilte lost vanzelf op [in het actief functioneren van wijsheid]. Dit is de enige authentieke visie, helder en duidelijk.

Wees Vriendelijk en Deel Jezelf

In de grote rust en grote stilstand raken de lippen beschimmeld, en gras tiert welig op je tong. Ga rechtdoor verder [voorbij deze toestand] en laat alles volledig varen; je wordt schoongewassen en fijn gemalen. Onnaspeurbare geheimen als de waterstromen van de herfst of het stempel van de maan aan de hemel worden beantwoord met een stralend licht. Nu moet je weten dat er een pad is waarop je je kunt omkeren. Wanneer je jezelf omkeert, bezit je geen ander gelaat dat herkend kan worden. Zelfs al herken je [je gelaat] niet, toch is niets in staat het te verbergen. Van boven tot onder wordt alles volledig doorgrond. Wanneer je je wortels helemaal hebt blootgelegd tot op hun uiteindelijke herkomst, zijn duizend of tienduizend meesters niets anders dan voetsporen onderweg. Hervat verwonderd de reis, maak gebruik van het pad, en ga verder. In het licht heerst een donkerte die geen sporen van zijn werkzaamheid nalaat. Wees vriendelijk en deel jezelf met de honderd grashalmen op het drukke marktplein. Wijd open en toegankelijk, zing je nu eens op je gemak de geluiden die je tegenkomt, dan weer schets je de kleuren, terwijl je intussen het luisteren overstijgt en het kijken doorgrondt. Werkelijk, op deze manier je volmaakt verenigen is de meest eigenlijke bezigheid voor een vodenpijmonnik.

Het Ware Veld

De wezenlijke geest gaat conditionering te boven, de wezenlijke Dharma spreekt niet, maar geen enkele boeddha en geen enkele stamhouder laat zich hierdoor begrenzen. In de tweede zingevingspoort [die van het relatieve en van spraak] gaan zij in gesprek en boren ter plekke energie aan, die zowel aan de allerbeste beoefenaar als aan de slaapwandelaar wordt toegediend.⁶¹ Daarom zegt Deshan dat onze school geen taal bezit en ook geen enkele dharma heeft, voor wie dan ook.⁶² Oorspronkelijk kwamen de mensen vanzelf tot de waarheid en bezegelden zij zichzelf hierin. Daarop begon men het te bespreken, met als enig doel om obsessief denken en verstrooidheid zonder omhaal te corrigeren en te zuiveren. Als dit soort besmetting is opgelost, dan kent de weidse, grenzeloze gloed geen kern of grens. Het licht cirkelt en ontvouwt zich, wit glimmend doordringt de glans de tien richtingen. Ga zitten in meditatie, en bekommer je op geen enkele manier om oorzaken en condities en woorden van de drievoudige tijd. Als dit gevestigd is, is er niet één stofdeeltje waaraan je je kunt hechten. Enkel in stille sereniteit is het Zelf kenbaar, volledig bezield vanuit zijn eigen heerlijkheid, voor wijzen vertrouwd, voor wereldlijke mensen onverkort aanwezig. Van begin af aan is dit het enige waar dit oude huis zich mee bezig houdt. Hoe kun je in vredesnaam iets verwerven dat zich buiten jezelf bevindt? Dit heet het ware veld, waar ontwaakte mensen ogenblikkelijk kunnen reageren op de tienduizend veranderingen en waar men elk domein kan betreden. Wonderlijk functioneren en spirituele visie kennen nu eenmaal geen enkel obstakel.

Je Ontdoen van Elke Dualiteit

Smetteloze puurheid is jouw lichaam; volmaakte verlichting zonder conditionering is jouw blik. Het oog dat zich binnen in het lichaam bevindt, maakt geen gebruik van de zintuigpoorten; het lichaam dat zich binnen het oog bevindt, vergaart geen verschijnselen. Daarom zegt men dat er buiten zodanigheid geen wijsheid bestaat waarmee zodanigheid gerealiseerd kan worden. Bovendien, buiten wijsheid bestaat er geen zodanigheid die door wijsheid gerealiseerd kan worden. Je zou ook kunnen zeggen: boeddha is de boeddha van de Dharma-familie, Dharma is de Dharma van de boeddha-familie. Voddenpijmonniken vestigen zich hier, wetend dat het volgen van boeddha-tekens en het volgen van Dharma-bloei verwezenlijking van boeddha-Dharma betekent. Zij allen herstellen het absolute, door te zitten en zich te ontdoen van elke dualiteit. Dit is het enige dat mensen door alle tijden heen nodig hebben gehad om volkomen gelukkig te zijn.

RELIGIEUZE VERZEN

Gedichten over de Bodhisattva's in de Soetra van Volledige Verlichting¹

Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Manjushri

Het Grote Wezen Manjushri wekt de werkelijkheidsbries.²
Wijsheid doorziet de waan en verdrijft het lang slepend duister.
Oogaandoeningen zijn uitgeziekt, fantoomboeketten verwelken vanzelf.
Het bewustzijnslicht straalt eenvoudig; terugkerende onechtheid lost op.
De houten man loopt rond, en keert langzaam terug naar zijn plaats;
De jade vrouw wentelt en draait, en wint daarmee de verdienste.³
Hij staaft het kernprincipe om bloot te leggen wat er speelt.
In alle poorten heerst transformatie, zo groot is zijn goddelijke kracht.⁴

Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Samantabhadra

Mijn huis wordt onderhouden door de natuurlijke bron.
In alle landen, talloos als atomen, is Samantabhadra zichtbaar.⁵
De hoorn van een neushoorn heeft één punt; de schaduw van een kikker is transparant.
Het geestesjuweel heeft negen facetten; een kolonne mieren dringt door alles heen.
Ontwaken kent geen opeenvolgende stadia en verwijdert fraaie randjes.
Illusies smelten vanzelf en gaan op in de cirkel.
Het wonderlijk antwoord doordringt het lichaam zonder voor- of achterzijde.
De oude bloesemspiegel laat zich niet besmeuren door oogverblindende schoonheid.⁶

Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Universele Visie

Wie volgt Universele Visie en komt naar de plaats van ontwaken?⁷
Staande voor de hoogste hemel, opent zich het juwelennet.
Totale gloed vult de hele locatie;
Deze innerlijke puurheid verbreekt iedere subtiele gehechtheid.
In het vlechtwerk van principe en verschijnsel dient zich ware leegte aan.
Het licht dat de oerverwarring oplost is niet een of andere lantaarn.
Dit betekenisvol gebeuren is jouw kans.
Boven de pottenbakkerij verrijzen bliksemflitsen.

Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Maitreya⁸

De wortels van onwetendheid en zaden van gehechtheid zijn krachtig opengeploegd.
Het eerste stadium van spiritueel inzicht is de kostbare basis.
Het hemels wezen plant een grashalm en deelt de diepe betekenis.⁹
De Wereldwijd Geëerde laat een bloem draaien; hij glimlacht en knikt.¹⁰
Mahasattva Fu, de vissenbevrijder, komt alle lof toe;
Ook onnozele monnik Hotei verdient diepe buigingen.¹¹
Hier en daar botsen neuzen en hoofden tegen elkaar.
Waar verfijnde geesten wonen, kan men toch niemand iets kwalijk nemen?

Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Pure Wijsheid

Schep geen problemen, alvorens ontwaken volledig is.
Nu dan, vestig stap voor stap blijvende vrede.
Het verenigen van vorm en bewustzijn verloopt niet volgens vast stramien.
De Dharma-natuur smelt de cirkel, en voor ieder wenkt de overtocht.
De bron van deze kwestie openbaart zich, en de wortel komt bloot.
Hoeveel mensen ervaren dit, maar aarzelen dan om verder te gaan?
In het belangeloos tenietdoen van leven en dood wordt deugdzaamheid voltooid.
Een antwoord dat wind en vlag ontkracht, verwijdert de vlaggestok van de tempel.¹²

Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Vorstelijke Deugd en Gemak

Wie de poort der drie meditaties opent, kent geen uitstel of stilstand.¹³
Eenmaal op de onophoudelijke weg, begin je eindelijk rust te vinden.
De weerspiegelingen van stralend gewaarzijn bezitten geen vaste plek.
De klokketoren waaruit hindernissen luiden, is niet zonder zin.¹⁴
Net als de hemelse Heerser, voorzien van een [derde] oog op je hoofd,
Geef je geschenken via de rug van je hand, als leidde je de natie.
Met wereldse werken zet je schepselen over, drijf dus in de oceaan van dromen.
Met wind en mast overwint de maankleurige boot zelfs de hoogste golven.

Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Klankwaarnemer

De wonderlijke vervulling van eenheid en veelheid ontnemt het centrum alle randen.
Gezamenlijk transformeren de vijfvoudige dynamische cirkels elke verwarring.
Blaas- en snaarinstrumenten stemmen overeen; hun klanken volgen de voorschriften.
Spoel en garen bewegen wevend, en fijn brokaat ontstaat.
Het ene geest-lichaam is in staat om reactie te proeven.
De duizend handen en ogen laten zich niet bedriegen.¹⁵
Gepekelde pruimen serveren is dagelijks werk voor een kranige wijze.
Keer niet terug naar harmonie en schoonheid, bespeur wrangheid, verdriet.

Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Universele Verlichting

Genezing en ziekte bestrijden elkaar, zij vormen een hardnekkig verstrengeld paar.
De geestesbloem opent zich en manifesteert zijn eigen Zen-school.
Van nature echt en gloedvol, zonder oefening of verlichting,
Komt hij dagelijks prachtig van pas, in volle blijf van overdracht.
Door te klimmen van de rode aarde naar de wolken, doorgrond je zijn wetten.
Door gouden bladeren te schenken, stop je de tranen en schep je begin van
vertrouwen.
Is de bodem bedekt met afval, loop dan gewoon door de rommel.
Spot niet met de slak die schuifelt in zijn eigen slijm.

Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Volledige Verlichting

Keer terug naar de nabije zetel, en volg het grote rad:
Eeuwen zijn vergaan, nu deel je de levende bezieling van de Aarde.
Na ontwaken vindt het weggefallen zelf uitdrukking in continuïteit.
Verlichting komt anoniem en geen moeite blijft je bespaard.
De tien richtingen voldoen voor het gras op de besneeuwde bergen;
De ene tint stelt ossen in de vochtige weiden volkomen tevreden.
Winden waaien over het hemelwater, en werelds stof verspreidt zich.
Gezamenlijk glinsteren rietpluimen in de heldere herfstmaan.

De Acupunctuurnaald van Zazen¹⁶

Het wezenlijk functioneren van alle boeddha's,
het functionele wezen van alle stamhouders,
is weten zonder iets aan te raken
en verhelderen zonder objecten te ontmoeten.
Weten zonder iets aan te raken
is een van nature subtiele kennis.
Verhelderen zonder objecten te ontmoeten
is een van nature wonderbaarlijk verlichten.
Het van nature subtiele kennen
heeft zich nooit beziggehouden met dualistisch denken.
Het van nature wonderbaarlijk verlichten
heeft nooit de geringste identificatie vertoond.
Nooit bezig zijn met dualistisch denken
is een weten dat zeldzaam is en zonder weerga.
Nooit de geringste identificatie vertonen
is een verlichten dat volledig is en zonder gemis.
Het water is helder tot op de bodem,
vissen zwemmen loom voorbij.
De lucht is eindeloos uitgestrekt,
vogels verdwijnen in de verte.

De Vijf Posities

Het Gedeeltelijke binnen het Volledige:

De blauwe lucht wordt helder en de koude stroom van de Sterrenrivier droogt op.
Te middernacht bonkt de houten knaap op de maandeur.
In het duister schrikt de jade vrouw op uit haar slaap.¹⁷

Het Volledige binnen het Gedeeltelijke:

Oceaan en wolken treffen elkaar op de top van de geestesberg.
Bij terugkomst golft het haar van de oude vrouw als witte zijde
En beschroomd kijkt zij in de spiegel die haar beeltenis killeetjes weerkaatst.

Komend vanuit het Volledige:

In het nachtelijk maanlicht ontdoet het enorme zeemonster zich van zijn schubben.
Zijn grote rug schurkt langs de hemel en zijn vleugelveren slaan de wolken uiteen.
Zoals hij her en der scheert over het pad der vogels,¹⁸ hoe rangschik je hem?

Komend vanuit Beide Tezamen:

Oog in oog, hoeven we elkaars namen niet te schuwen.
In de veranderlijke wind blijft de diepe betekenis onberoerd.
In het licht leidt een weg naar de natuurlijke verschillen.

Aankomend in Beide Tezamen:

De Grote Beer helt over het uitspansel voor het kriecken van de dag.
De kille dauw doet de kraanvogel ontwaken uit zijn dromen.
Als hij opvliegt van zijn oude nest, stort hoog in de wolken de oude pijnboom omver.

De Vier Huisher en Gasten¹⁹

De Gast binnen de Gast:

Wenkbrauwen fronsen zich, de kern van een heel leven staat nu op het spel.
Het gelaat is helemaal stoffig, en de slapen zijn grijs geworden.
Niets nieuws, onbemiddeld verlaat je de poort:
Hoe kun je verder trekken op het huidige, vergane spoor?

De Huisheer binnen de Gast:

Geen hunker meer naar marktvoordeel of stapels goud:
Het wordt avond op de oude weg, en ik informeer naar nieuws van thuis.
Nu mij berichten hebben bereikt dat de ouders gezond zijn,
Los ik alles op en probeer evenwicht te brengen in vreugde en ontzetting van de geest.

De Gast binnen de Huisheer:

Vanuit de hoge toren schalt een hoorn over de zes bonte straten.
Op een gouden paard verlaat de generaal het Keizerlijk Paleis.
Tot ver over de grenzen is zijn heilzame invloed merkbaar.
Niemand hoeft te lijden, hij brengt langdurige vrede.

De Huisheer binnen de Huisheer:

Zonder de gouden zon te verstoren, worden tienduizend deugden vervolmaakt.
In het keizerlijk moeras, nooit ontworpen, bevindt zich de maan.
Zorg er vooral voor, de verboden naam van de keizer nooit uit te spreken.
Wie zou het ooit wagen om het gemoed van de wijze te verstoren?

Het Waarheidslichaam²⁰

Valt er een bloem, dan is het herfst.

Het meest romantisch is de plek waar geen romantiek heerst.

De houten man zet de achterwaartse stap en het gouden koord wordt verbroken.

Geen mogelijkheid te bekennen om voort te sjokken met de ijzeren os.

Het Reactielichaam²¹

Nu de dobbelsteen op tafel ligt, vertrouw ik erop dat het geluk me terwille zal zijn. De wind waait en het gras buigt, de wassende maan staat aan de heldere hemel. Zie hoe deze bespottelijke vleesvrucht de straat blokkeert en de steeg verspert. Bestaat er ooit een moment waarop Maitreya zich niet zou kunnen vertonen?²²

Het Lichaam dat uit de Poort Tevoorschijn Treedt

De ware mens zonder functie is een homp rauw vlees.²³
Duizenden uitgestrekte vlaktes verschijnen op het puntje van een haar.
Het is natuurlijk zaak om geen gebruik te maken van andermans spullen.
Zo werkt het nu eenmaal, als iets gerealiseerd wordt.

De Poort die uit het Lichaam Tevoorschijn Treedt

Laat de leegte los en kom terug naar het doornig woud.
Als je ruggelings de os berijdt, dronken en zingend,
Is het dan niet prachtig hoe de nevel drupt op je bamboe jas en hoed?
In lege ruimte kun je geen naald steken.

Gedenkteken ter Ere van de Derde Stamhouder, Chan-meester Zhijian²⁴

De Weg kent geen wikken en wegen;²⁵
diep zijn de rivieren, en de bergen steil.
De Stamhouder kent geen verschijnen of verdwijnen;
koel staat de maan aan de blauwe hemel.
Knoploos komen de takken met lentebloesem tot ontwaken.
De onbeschutte boomtop vormt het verblijf van de spirituele vogel.
Zo hoog en verheven, de hemelzuil;
helder stroomt de Sterrenrivier.
De stenen os brult!
Uit de grot rijzen de wolken ongehinderd.²⁶

Gedenkteken ter Ere van de Vierde Stamhouder, Chan-meester Dayi

In zijn jeugd al werd de voorouderlijke weg overgedragen aan Huangmei.²⁷
Lege luchtballen barsten plots uiteen, puur en zuiver, vormloos.
De ware gedaante wordt prachtig verlicht door flonkerend vuur.
Als gave stilte klinkt de stem van het onderricht tussen de galmende windgongen.
In de oude pijnboom hangt de maan, koel valt de nacht.
De rillende kraanvogel in zijn wolkennest is nog niet gewekt uit zijn dromen.

Gedenkteken ter Ere van de Vijfde Stamhouder, Chan-meester Daman

Huangmei's vrucht kwam tot rijpheid, en de witte lotusbloem bloeide.

Via vraag en antwoord wordt de boeddha-natuur in verschillende menselijke geboortes geplant.²⁸

Het gewaad was verplaatst naar het zuidelijk bergmassief, dus kon hij vertrekken.

Naar de oude pijnboom op het westelijk bergmassief kan ik terugkeren.²⁹

Twee vleesvrachten zijn geleend om deze kwestie te voltooien;

Eén kruik bevat wind en maan, diep en stofvrij.

Gedenkteken ter Ere van Chan-meester Touzi Qing

In de stoepa ligt jadekleurig gebeente begraven.³⁰
 Wolken omsluiten het midden van de berg.
Stofresten van buiten zijn weggewerkt.
 Het licht van de Weg verheldert de kern.
Hij leidt de jade draad door het oog van de gouden naald
 en vestigt zo onophoudelijk de vrede van de feniks.
Het lentevoertuig verschijnt,
 en er geuren bloesems op de verdorde boom.
's Nachts roept de kraanvogel,
 en maanlicht doordrenkt het eenzame nest.
De stijl van het huis is zó kleurloos en iel,
 dat de stenen os alle rivieren verzwelgt.
Het nageslacht komt zó krachtig tot bloei,
 dat de hemelzuil reikt tot aan het zenit.

Lofzang op Meester Furong, een Ware Stamhouder

Met fenixsblik en kraanvogellijf,
 een stevige werker in het voorouderlijk portaal,
bracht hij schepselen mateloos tot ontwaken;
 nog vóór er gesproken werd, klonk al trommel en gezang.³¹
Hij ontving zijn bevelen, en verliet zich met zijn grote zwaard op de hemel.
Hij ging mee met veranderingen, en droeg de heldere parel in zijn palm.
De ongenaakbare leegte is vol maanlicht.
 Het oude konijn proeft van de rijp.³²
Windstil is de grote oceaan.
 De grandioze walvis spuit waternevel.

Richtlijn voor Stille Verlichting

Stil en sereen vergeet je elk woord, en zuivere helderheid verschijnt voor je ogen. Weerspiegel het, en je wordt grenzeloos; belichaam het, en je wordt geestelijk vervuld. Innerlijke verlichting, in spirituele afzondering stralend, herstelt het onverklaarbare: dauw in het maanlicht, een rivier van sterren, besneeuwde dennen, wolken rond de bergtop.

In duisternis is het het helderst, verborgenheid maakt het des te zichtbaarder. De kraanvogel droomt in het nevelig winterweer; herfststrivieren vloeien de wijde verte in. Eindeloze *kalpa*'s zijn volkomen leeg - alle dingen volledig eender.

Laat in dit serene zijn het wonder leven, dan lost alle streven op in verlichting.

Wat is dit wonder?

Aandachtig verwarring doorzien is de weg van stille verlichting, en de bron van subtiële schittering.

Het waarnemen dat dringt tot in subtiële schittering, is als het weven van goud op een getouw van jade.³³

Het rechte en het kromme vinden elkaar; licht en duister wisselen elkaar af.³⁴

Niet bepaald door zintuiglijke vermogens en objecten, werken zij op het juiste moment onderling samen.

Drink het medicijn van de juiste visie. Sla op de trom met het gif-besmeurde vel.

Wanneer vernietigen en tot leven brengen samenhangen, kun je er gebruik van maken.

Door de poort treedt het Zelf naar voren, de takken dragen bloesem.

Alleen stilte is soevereine welsprekendheid, enkel verlichting is het universele antwoord.

Reagerend zonder tot resultaat te verworden, sprekend zonder behoefte aan toehoorders,

verkondigen de tienduizend verschijnselen de Dharma in een machtige gloed.

Alle objecten getuigen ervan - elk verkeert in samenspraak.

In samenspraak en getuigend, reageren zij passend op elkaar; maar als verlichting sereniteit verwaarloost, verschijnt agressie.

Getuigend en in samenspraak, reageren zij passend op elkaar;

maar als sereniteit verlichting verwaarloost, leidt vaagheid tot verspilde Dharma.

Komt stille verlichting tot voltooiing, dan bloeit de lotus en ontwaakt de dromer:

honderden stromen vloeien in de oceaan, duizenden bergen omringen de hoogste top.

Zoals ganzen de voorkeur geven aan melk, zoals bijen nectar verzamelen:

waar stille verlichting het absolute betreedt, schenk ik mijn onderricht.

Het onderricht van stille verlichting doorstraalt alles, van verheven tot basaal.

Het lichaam is *sunyata*, de armen vormen een *mudrâ*;³⁵

van begin tot eind vertonen de wisselende vormen en tienduizend verschillen één patroon.

Mijnheer Ho schonk jade [aan de Keizer, en Minister] Xiangru wees op de gebrekkigheid ervan.³⁶

Het nemen van risico's heeft zijn wetmatigheden, de grote functie werkt zonder belang.

Een vorst verblijft in zijn koninkrijk, de generaal trekt over de grenzen.

De aanpak van onze school treft rechtstreeks en waarachtig doel.

Maak dit kenbaar in elke windstreek, zonder verlangen naar erkenning.

Richtlijn voor de Zaal van Pure Vervulling

Het zoeken naar vormen en geluiden laat jou de Weg niet werkelijk vinden.
De diepe bron van verwezenlijking,
 zij komt met duurzaamheid, vervulling, eigenheid en puurheid.
Haar puurheid is duurzaam, haar vervulling is mijn eigen zelf.
Deze twee hangen onderling samen, zoals brandhout en vuur.
De vervulling van het zelf is onuitputtelijk, voortdurende puurheid is eindeloos.
Diepgaand leven overstijgt verschijningsvormen.
 Wijsheid verheldert de binnenzijde van de cirkel.
Binnen de cirkel verdwijnt het zelf,
 zonder bestaan of niet-bestaan.
Via een innerlijk aanleveren van spirituele energie,
 wordt de geheime spil subtiel gewenteld.
Als de geheime spil kans ziet om te wentelen,
 verschijnt het oorspronkelijke licht als een vreugdevol teken.
Hoe kan men woorden en beelden onderscheiden,
 wanneer mentale conditionering niet meer ontkiemt?
Wie is degene hier, die ze kan onderscheiden?
 Zie het duidelijk en ken jezelf grondig.
Het is compleet en alomvattend, beschikt over inherent inzicht,
 en houdt zich niet bezig met begripsvormend denken.
Als er geen begripsvormend denken aan te pas komt,
 is het als witte rietpluimen die schitteren in de sneeuw.
Eén straal van de lichtglans doordringt het onbegrensde.
Alle windrichtingen doordringt deze gloed
 die van begin af aan niet verborgen of bedekt is.
De gelegenheid nemend om zich te manifesteren,
 gedijt hij temidden van alle transformaties.
Passend meegaand in de transformaties,
 blijft pure vervulling onveranderd.
De hemel omvat het, de oceaan verzegelt het,
 elk ogenblik kent geen onvolkomenheid.
In deze verwezenlijking zonder onvolkomenheid
 versmelten binnen en buiten.
Alle dharma's overstijgen hun grenzen, alle poorten staan wijd open.
Die open poorten leiden naar de zijstraten van het speelse zwerven.
Het loslaten van zintuig en object is als
 de bloesem van ons staren en luisteren die valt.
Staren en luisteren zijn slechts verre geconditioneerdheden
 van duizenden handen en ogen.
Anderen sterven aan overdadige drukte, maar ik zorg voor duurzaamheid.
Het wonder van duurzaamheid
 bevat geen spoortje subtiële identificatie.
Binnen puurheid is er vervulling, binnen stilte is er verlichting.
Het huis van stille verlichting is de zaal van pure vervulling.
Verblijf in vrede, vergeet ontbering,
 laat overbodigheden los en wordt authentiek.
Wil je authentiek worden, volg dan dit devies: je wint niets door te spreken.
Vimalakirti's goedheid opent de poort van Eenheid.³⁷

BIJLAGEN

A. Basisteksten van de Chinese Sôtô-Zen-traditie

Deze drie leerdichten van de voorzaten van de Caodong- (Japans: Sôtô) lijn hebben de basis gelegd voor latere leraren in de traditie en worden vaak, direct of indirect, geciteerd door Hongzhi. “Lied van de Strodak Hut” en “Harmonie van Eenheid en Onderscheid” zijn van Shitou Xiqian (700-790; Sekito Kisen in het Japans), en “Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi” is van Dongshan Liangjie (807-869; Tozan Ryokai in het Japans), opvolger in de derde generatie van Shitou. Dongshan wordt formeel beschouwd als de grondlegger van de Caodong-school, die deels haar naam aan hem ontleent. “Harmonie van Eenheid en Onderscheid” en “Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi” vormen de grondstenen voor de filosofie van deze traditie en voor haar Dharma-overdracht. Shitou’s “Lied van de Strodak Hut” biedt een belangrijk, vroeg oefenmodel voor Sôtô-Zen, dat van invloed was op Hongzhi’s stille verlichting.

De Engelse vertaling van “Lied van de Strodak Hut” is van Taigen Daniel Leighton en Kazuaki Tanahashi. De eerste uitgave van deze vertaling verscheen oorspronkelijk in het tijdschrift Windbell [1985].¹ De Engelse vertalingen van “Harmonie van Eenheid en Onderscheid” (Sandokai in het Japans) en van “Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi” (Hokyo Zammai in het Japans) zijn gebaseerd op vertalingen die gemaakt zijn voor het erediensproject van de Japanse Sôtô-school (Sôtô shumucho). De vertalingen (inclusief diverse eerdere vertalingen) zijn oorspronkelijk gemaakt door Taigen Leighton, Griffith Foulk, Carl Bielefeldt en Shohaku Okumura, en zijn later nagekeken door een forum van Amerikaanse Sôtô-Zen leraren.

*Lied van de Strodak Hut,
door Shitou*

Ik heb een strooien hut gebouwd die niets van waarde bevat.
Na het eten ontspan ik en geniet van een dutje.
Toen de hut klaar was, verscheen er vers onkruid.
Nu hij langer bewoond is, heeft het onkruid alles overwoekerd.
De persoon in de hut leeft hier rustig,
niet gehecht aan binnen, buiten of iets ertussen.
Op plekken waar wereldse mensen leven, leeft hij niet.
Processen die wereldse mensen waarderen, waardeert hij niet.
De hut is weliswaar klein, maar hij omvat de hele wereld.
In enkele vierkante meters verlicht een oude man alle vormen en hun aard.
Bodhisattva's van het Grote Voertuig bezitten een onwankelbaar vertrouwen.
Een gemiddeld of eenvoudig iemand vraagt zich onwillekeurig af:
zal zo'n hut wel stand houden?
Vergankelijk of niet, de oorspronkelijke meester is aanwezig,
hij dwaalt niet noord of oost, zuid of west.
Er is niets dat deze stevige basis van duurzaamheid kan overtreffen.
Een schitterend venster onder de groene dennen -
jade paleizen of vermiljoenkleurige torens halen het er niet bij.
Gewoon zittend, met een dak boven je hoofd: alles is vredig.
De monnik hier op deze berg heeft dan ook geen enkele verklaring.
Hij leeft hier zonder nog langer te werken aan bevrijding.
Wie zou hier trots zetels gaan ordenen, gasten proberen te lokken?
Richt het licht naar binnen en laat het stralen; keer daarna gewoon weer terug.
De onvoorstelbaar uitgestrekte bron kun je niet benaderen of verlaten.
Ontmoet de voorouderlijke leraren, raak vertrouwd met hun onderricht,
verzamel wat stro om een hut te bouwen, en geef niet op.
Laat honderden jaren los, en ontspan volkomen.
Open je handen en ga je gang, onbevangen.
Duizenden woorden, miljoenen betekenissen,
ze zijn er alleen maar om je te bevrijden van hindernissen.
Wil je kennismaken met de sterveloze persoon in de hut,
wijk dan niet van je vleesvracht hier en nu.

*Harmonie van Eenheid en Onderscheid,
door Shitou*

De geest van de grote wijze uit India
is vertrouwelijk overgedragen van west naar oost.
Mensen mogen weliswaar slim of dom zijn,
maar de Weg kent geen noordelijke of zuidelijke meesters.
De spirituele bron straalt helder in het licht;
de stromen vertakken zich in het duister.
Het grijpen naar dingen is een teken van waan,
maar opgaan in eenheid is nog geen verlicht zijn.
Alle voorwerpen van zintuiglijke waarneming
staan in samenhang, maar ze staan ook los.
In onderlinge samenhang ontstaat betrokkenheid.
Zo niet, dan behoudt elk zijn plek.
Beelden verschillen van vorm en kwaliteit,
geluiden zijn prettig of hinderlijk.
Verfijnde en ruwe taal vallen samen in het duister,
duidelijke en vage uitspraken krijgen betekenis in het licht.
De vier elementen keren terug tot hun natuur
zoals een kind terugkeert tot zijn moeder;
Vuur verwarmt, wind beweegt,
water doorweekt, aarde verstevigt.
Oog en zicht, oor en klank,
neus en geur, tong en smaak;
Bij alle afzonderlijke dingen
komen zo vanuit hun geworteld zijn de bladeren voort.
Stam en tak delen de essentie;
verheven en banaal, alles heeft zijn plek.
In het licht bevindt zich duisternis,
maar maak er geen duisternis van;
In de duisternis bevindt zich licht,
maar beschouw het niet als licht.
Licht en donker contrasteren met elkaar
zoals bij het lopen de voorste voet met de achterste.
Elk van de miljarden dingen heeft een waarde
die vorm vindt overeenkomstig plaats en functie.
Verschijnselen zijn er; doos en deksel passen.
Het principe is werkzaam; pijlpunten treffen elkaar.
Begrijp wat er bedoeld wordt, zodra je de woorden hoort;
hanteer geen eigen criteria.
Als je de Weg die recht voor je ligt niet vat,
hoe weet je dan of je het juiste pad bewandelt?
Vordering is geen kwestie van veraf zijn of dichtbij;
maar ben je verward, dan blokkeren bergen en rivieren jouw weg.
Hen die het geheim onderzoeken zeg ik met alle respect:
besteed jouw dagen en nachten niet vergeefs.

*Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi,
door Dongshan*

De Dharma van zodanigheid is vertrouwelijk overgedragen door boeddha's en stamhouders;

Je beschikt er nu over, zorg er goed voor.

Een zilveren schaal vol met sneeuw; een reiger verscholen in maanlicht -

stel ze aan elkaar gelijk, en ze zijn niet hetzelfde; breng ze in verband, en ze krijgen hun plek.

De bedoeling huist niet in de woorden, enkel een cruciaal moment maakt het duidelijk.

Beweeg, en je raakt verstrikt; ontloop de dingen, en je vervalt in twijfel en onzekerheid.

Afkeren en aanraken zijn beide onzinnig, want het is als een vlammenzee.

Alleen al een schriftelijke weergave is een vorm van ontwijding.

In het nachtelijk duister is het volkomen helder; in het ochtendlicht is het verborgen.

Het is een leidraad voor alle dingen; toepassing ervan stilt alle pijn.

Al kent het geen structuur, het beschikt wel over uitdrukkingvormen.

Het is alsof je voor een kostbare spiegel staat: vorm en beeltenis aanschouwen elkaar.

Jij bent niet het: het is jou.

Als een pasgeboren kind, volledig voorzien van de vijf aspecten:

Geen gaan, geen komen, geen opstaan, geen blijven;

“Bawa, bawa” - wordt hier iets gezegd, of niet?

Uiteindelijk zegt het niets, omdat de woorden niets betekenen.

In het hexagram Verheldering hangen krom en recht samen,

Bijeengenomen vormen zij drie, de combinaties geven vijf,

Net als het kruid met de vijf smaken, of de vajra met de vijf punten.

Wonderlijk verstrengeld binnen het werkelijke, beginnen trom en zang tezamen.

Dring door tot de bron en bewandel de paden; verwelkom het gebied en waardeer de wegen.

Je doet er goed aan dit te eerbiedigen; neem het niet voor lief.

Het is iets natuurlijks en wonderbaarlijks, geen kwestie van illusie of verlichting.

Temidden van oorzaken en condities, van tijdstip en seizoenen, is het sereen en verlichtend.

Zo verfijnd dat het doordringt waar geen opening is, zo uitgestrekt dat het elke begrenzing overschrijdt.

Wijk er een haartje van af, en je bent niet in harmonie.

Nu bestaan er plotse en geleidelijke manieren van onderricht en aanpak.

Als men eenmaal onderricht en methoden onderscheidt, dan heeft elk zijn maatstaven.

Maar of je nu onderricht en methoden beheerst of niet, de werkelijkheid stroomt onafgebroken.

Van buiten onbewogen en innerlijk bevend, als geketende veulens of ineengedoken ratten,

De oude wijzen bezagen dergelijke wezens met mededogen en boden hen de Dharma.

Zij zien wat zwart is aan voor wit, als gevolg van hun waanideeën.

Als het onnatuurlijke denken stopt, dan werkt de geest vanzelf bevestigend en harmonisch.

Wil je de tijdloze sporen volgen, kijk dan toch naar de oude wijzen.

Een die op het punt stond om de Boeddha-weg te verwezenlijken, verdiepte zich tien kalpa's lang in een boom,

Als een in de strijd gelouterde tijger, als een paard met grijze schenkels.

Sommige mensen zijn alledaags, vandaar dure tafels en sierlijke gewaden.

Sommigen hebben grote ogen, vandaar wilde katten en witte ossen.

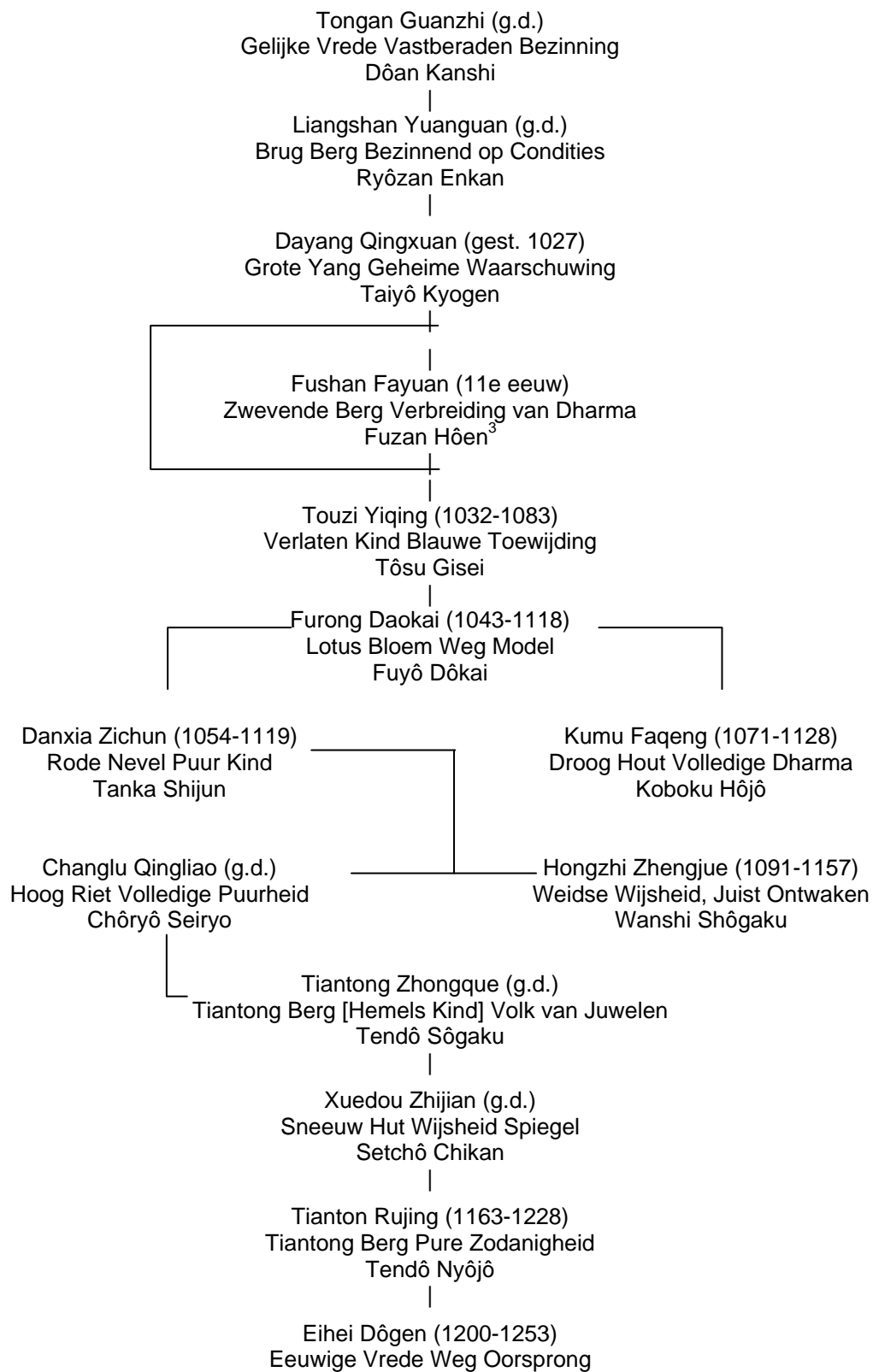
Boogschutter Yi trof het doel van honderd meter afstand.

Maar hoe kunnen twee pijlen elkaar frontaal raken, louter op basis van vaardigheid?
De houten man begint te zingen; de stenen vrouw staat op en gaat dansen.
Je bereikt dit niet op grond van gevoel of besef, en wat heb je aan overwegingen?
Ministers dienen hun vorst, kinderen gehoorzamen hun ouders;
Niet gehoorzamen is respectloos, niet dienen biedt geen steun.
Oefen heimelijk en werk anoniem, als een dwaas, een onnozelaar;
Doe dit ononderbroken, dan heet je huisheer binnen de huisheer.

B. Sôtô-stamboom: van Bodhidharma tot Dôgen²

C. Wade-Giles transcripties van Chinese namen

<i>Pinyin</i>	<i>Wade-Giles Transliteration</i>
Caodong	Ts'ao-tung
Caoshan Benji	Ts'ao-shan Pen-chi
Changlu Qingliao	Ch'ang-lu Ch'ing-liao
Congdao	Tsung-tao
Dahui Zonggao	Ta-hui Tsung-kao
Dajian Huineng	Ta-chien Hui-neng
Daman Hongren	Ta-man Hung-jen
Danxia Zichun	Tan-hsia Tzu-ch'un
Dayang Qingxuan	Ta-yang Ch'ing-hsuan
Dayi Daoxin	Ta-i Tao-hsin
Dazu Huike	Ta-su Hui-ko
Deshan Xuanjian	Te-shan Hsuan-chien
Desun	Te-sun
Dongling Yungyu	Tung-ling Yung-yu
Dongming Huiji	Tung-ming Hui-chih
Dongshan Liangjie	Tung-shan Liang-chieh
Furong Daokai	Fu-jung Tao-k'ai
Fushan Fayuan	Fu-shan Fa-yuan
Guishan Lingyou	Kuei-shan Ling-yu
Hongzhi Zhengjue	Hung-chih Cheng-chueh
Huanglong Huinan	Huang-lung Hui-nan
Jianzhi Sengcan	Chien-chih Seng-tsan
Jinhua Juzhi	Chin-hua Chu-chi
Kumu Faqeng	K'u-mu Fa-ch'eng
Laozi	Lao-tzu
Liangshan Yuanguan	Liang-shan Yuan-guan
Linji Yixuan	Lin-chi I-hsuan
Mazu Dao-i	Ma-tsu Tao-i
Nanquan Puyuan	Nan-ch'uan P'u-yuan
Puqung	P'u-ch'ung
Qingyuan Xingsi	Ch'ing-yuan Hsing-ssu
Sengzhao	Seng-chao
Shitou Xiqian	Shih-t'ou Hsi-ch'ien
Si-de Huihui	Tzu-te Hui-hui
Tiantong Rujing	T'ien-t'ung Ju-ching
Tiantong Zhongque	T'ien-t'ung Chung-ch'ueh
Tongan Daopi	T'ung-an Tao-p'i
Tongan Guanzhi	T'ung-an Kuan-chi
Touzi Yiqing	T'ou-tzu I-ch'ing
Wansong Xingxiu	Wan-sung Hsing-hsiu
Xiangshan	Hsiang-shan
Xuansha Shibe	Hsuan-sha Shi-pei
Xuedou Zhijian	Hsueh-tou Chih-chien
Yaoshan Weiyen	Yao-shan Wei-yen
Yunju Daoying	Yun-chu Tao-ying
Yunyan Tansheng	Yun-yen T'an-sheng
Zaisong Daozhe	Tsai-sung Tao-che
Zhaozhou Congshen	Chao-chou Ts'ung-shen
Zongmi	Tsung-mi

GESELECTEERDE LITERATUUR

Chinees

- Hongzhi Chan Shi Guang Lu*. [Extensive Record of Chan Master Hongzhi] in *Taishô Shinshu Daizôkyô*. no. 2001, vol. 48. Tokyo: Taishô Issaikyô Kankôkai, 1924-1933, pp. 73-78, 98-100.
- Lao-Tzu: "My Words are very Easy to Understand." Lectures on the 'Tao Teh Ching' by Man-jan Cheng*. Original Chinese with trans. by Tam C. Gibbs. Richmond, Ca.: North Atlantic Books, 1981.
- Wu Deng Hui Yuan*. [Five Lamps Merged in the Source] ed. by Dachuan Puji, 13th century. Taipei: Guang Wen bookstore, 1971.
- Xu Chuan Deng Lu*. [Later Record of the Transmission of the Lamp] compiled by Yuan Chi, 14th century. In *Taishô Shinshu Daizôkyô*. no. 2077, vol. 51. p.579. Tokyo: Taishô Issaikyô Kankôkai, 1924-33.

Engels

- Abe, Masao. *A Study of Dôgen: His Philosophy and Religion*. Albany: State University of New York Press, 1992.
- Aitken, Robert. vert. met commentaar. *The Gateless Barrier: The Wu-men Kuan (Mumonkan)*. Berkeley: North Point Press, 1990.
- Badiner, Allan Hunt, red., *Dharma Gaia: a Harvest of Essays on Buddhism and Ecology*. Berkeley: Parallax Press, 1990.
- Bielefeldt, Carl. *Dôgen's Manuals of Zen Meditation*. Berkeley: University of California Press, 1988.
- Chang Chung-Yuan. vert. en introductie. *Original Teachings of Ch'an Buddhism: selected from "Transmission from the Lamp"*. New York: Vintage Books, 1968.
- Chang, Garma C.C. *The Buddhist Teaching of Totality: The Philosophy of Hwa Yen Buddhism*. University Park, Pa.: The Pennsylvania State University Press, 1971.
- _____. *The Practice of Zen*. New York: Perennial Library, 1959.
- Chien, Cheng Bhikshu, vert. *Manifestation of the Tathagata: Buddhahood According to the Avatamsaka Sutra*. Boston: Wisdom Publications, 1993.
- Cleary, J.C. vert. *Swampland Flowers: The Letters and Lectures of Zen Master Ta Hui*. New York: Grove Press, 1977.
- _____. vert. en red. *Zen Dawn: Early Zen Texts from Tun Huang*. Boston: Shambhala, 1986.
- Cleary, Thomas en Cleary, J.C. vert. *The Blue Cliff Record*. 3 volumes. Boulder: Shambhala, 1977.
- Cleary, Thomas. vert. *The Book of Serenity*. Hudson, N.Y.: Lindisfarne Press, 1990.
- _____. vert. *The Buddhist "I Ching", by Chih-hsu Ou-i*. Boston: Shambhala, 1987.
- _____. *Entry into the Inconceivable: an Introduction to Hua Yen Buddhism*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1983.
- _____. vert. *Entry into the Realm of Reality, The Guide: A Commentary on the "Gandavyuha" by Li Tongxuan*. Boston: Shambhala, 1989.
- _____. vert. *The Five Houses of Zen*. Boston: Shambhala, 1997.
- _____. vert. *The Flower Ornament Scripture: a Translation of the Avatamsaka Sutra*. Boston: Shambhala, 1984.
- _____. vert. en red. *The Inner Teachings of Taoism*. Boston: Shambhala, 1986.
- _____. vert. en commentaar. *No Barrier: Unlocking the Zen Koan, A New Translation of the Mumonkan*. New York: Bantam Books, 1993.
- _____. vert. *"Shôbôgenzô:" Zen Essays by Dôgen*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1986.
- _____. vert. *The Sutra of Hui-neng: With Hui-neng's Commentary on the Diamond Sutra*. Boston: Shambhala, 1998.
- _____. vert. *The Taoist I Ching*. Boston: Shambhala, 1986.
- _____. red. en vert. *Timeless Spring: a Sôtô Zen Anthology*. Tokyo: Weatherhill, 1980.
- _____. vert. en introductie. *Transmission of Light: Zen in the Art of Enlightenment by Zen Master Keizan*. S.F.: North Point Press, 1990.
- _____. vert. *Zen Essence: the Science of Freedom*. Boston: Shambhala, 1989.
- Cook, Francis. *How to Raise an Ox: Zen Practice as Taught in Zen Master Dôgen's "Shôbôgenzô"*. L.A.: Center Publications, 1978.
- Dumoulin, Heinrich. *Zen Buddhism: A History*. 2 vols. Vertaald door James W. Heisig en Paul Knitter. New York: Macmillan Publishing Company, 1990.
- Ebrey, Patricia Buckley, en Peter N. Gregory, red. *Religion and Society in T'ang and Sung China*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.
- Foster, Nelson, en Jack Shoemaker, red. *The Roaring Stream: A New Zen Reader*. Hopewell, N.J.: The Ecco Press, 1996.

Gimello, Robert M. en Gregory, Peter N. red. *Studies in Ch'an and Hua Yen*. Honolulu: Kuroda Institute, University of Hawaii Press, 1983.

Gregory, Peter, red. *Traditions of Meditation in Chinese Buddhism*. Honolulu: Kuroda Institute, University of Hawaii Press, 1986.

Heine, Steven. *Dôgen and the Koan Tradition: A Tale of Two "Shôbôgenzô" Texts*. Albany: State University of New York Press, 1994.

_____. "Dôgen Casts off 'What': An Analysis of Shinjin Datsuraku" in *The Journal of the International Association of Buddhist Studies*. volume 9, no. 1. Bloomington, In.: 1986.

Kasulis, T.P. *Zen Action/ Zen Person*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1981.

Katagiri, Dainin. *Returning to Silence, Zen Practice in Daily Life*. Boston: Shambhala, 1988.

Kim, Hee Jin. *Dôgen Kigen - Mystical Realist*. Tucson: University of Arizona Press, 1975.

_____. vert. *Flowers of Emptiness: Selections from Dôgen's "Shôbôgenzô"*. Lewiston, N.Y.: The Edwin Mellen Press, 1985.

King, Sallie B. *Buddha Nature*. Albany: State University of New York Press, 1991.

Kodera, Takashi James. *Dôgen's Formative Years in China: An Historical Study and Annotated Translation of the "Hôkyô-ki"*. Boulder: Prajna Press, 1980.

_____. "Ta Hui Tsung-Kao (1089-1163) and his 'Introspecting the Kung-An Ch'an (Koan Zen)'." *Ohio Journal of Religious Studies*. Cleveland, vol. 6, no. 1, 1978.

LaFleur, William R., red. *Dôgen Studies*. Honolulu: Kuroda Institute, University of Hawaii Press, 1985.

Leighton, Taigen Daniel. *Bodhisattva Archetypes: Classic Buddhist Guides to Awakening and their Modern Expression*. New York: Penguin Arkana, 1998.

Leighton, Taigen Daniel, en Shohaku Okumura, vert. *Dôgen's Pure Standards for the Zen Community: A Translation of Eihei Shingi*. Albany: State University of New York Press, 1996.

Matsunaga, Daigan en Matsunaga Alicia. *Foundation of Japanese Buddhism*. 2 volumes. L.A.: Buddhist Books International. 1976.

Miura, Isshu en Sasaki, Ruth Fuller. *Zen Dust: the History of the Koan and Koan Study in Rinzai (Lin-chi) Zen*. N.Y.: Harcourt, Brace, and World, Inc., 1966. Later opnieuw uitgegeven, zij het zonder de bijzonder uitvoerige en onschatbare voetnoten, als *The Zen Koan: Its History and Use in Rinzai Zen*.

Muller, Charles, vert. *The Sutra of Perfect Enlightenment*. Albany: State University of New York Press, 1999.

Nagao, Gadjin. *Mâdhyamika and Yogâcâra*. Vert. door Leslie Kawamura. Albany: State University of New York Press, 1989.

Nishijima, Gudo Wafu en Chodo Cross. *Master Dôgen's Shôbôgenzô*. 4 vols. Woods Hole, Mass.: Windbell Publications, 1994-99.

Ogata, Sohaku, vert. *The Transmission of the Lamp: Early Masters; Compiled by Tao Yuan, a Ch'an Monk of the Sung Dynasty*. Durango, Colo.: Longwood Academic, 1990.

Okumura, Shohaku, en Taigen Daniel Leighton, vert. *The Wholehearted Way: A Translation of Eihei Dogen's "Bendowa" with Commentary by Kosho Uchiyama Roshi*. Boston: Charles Tuttle and Co., 1997.

Okumura, Shohaku. vert. en red. *Dôgen Zen*. Kyoto, Japan: Kyoto Sôtô Zen Center, 1988.

_____. vert. *"Shôbôgenzô-Zuimonki," sayings of Eihei Dogen Zenji recorded by Koun Ejo*. Kyoto: Kyoto Sôtô Zen Center, 1987.

Powell, William F. vert. *The Record of Tung Shan*. Honolulu: Kuroda Institute, University of Hawaii Press, 1986.

Powers, John, vert. *Wisdom of Buddha: The Samdhinirmocana Sutra*. Berkeley: Dharma Publishing, 1995.

Price, A.F. en Wong Mou-Lam. vert. *The Diamond Sutra and The Sutra of Hui Neng*. Berkeley: Shambhala, 1969.

Red Pine, vert. *The Zen Teaching of Bodhidharma*. San Francisco: North Point Press, 1989.

Sangharakshita. *The Eternal Legacy: An Introduction to the Canonical Literature of Buddhism*. London: Tharpa Publications, 1985.

Seed, John; Macy, Joanna; Fleming, Pat; en Naess, Arne. *Thinking Like a Mountain: Towards a Council of All Beings*. Philadelphia: New Society Publishers, 1988.

Sheng-Yen, Master. *Complete Enlightenment: Zen Comments on the Sutra of Complete Enlightenment*. Boston: Shambhala, 1999.

_____. *Getting the Buddha Mind: on the Practice of Ch'an Retreat*. Elmhurst, N.Y.: Dharma Drum Publications, 1982.

_____. vert. en red. *The Poetry of Enlightenment: Poems by Ancient Ch'an Masters*. Elmhurst, N.Y.: Dharma Drum Publications, 1987.

Snyder, Gary. *The Practice of the Wild*. New York: North Point Press, 1990.

Stevenson, Dan. "Silent Illumination Ch'an" in *Ch'an Magazine*. vol. 2, no. 5. Elmhurst, N.Y.: 1981.

Suzuki, Shunryu. *Zen Mind, Beginner's Mind*. N.Y.: Weatherhill, 1970.

Tanahashi, Kazuaki, red. en vert. *Enlightenment Unfolds: Life and Work of Zen Master Dôgen*. Boston: Shambhala, 1998.

- _____. ed. *Moon in a Dewdrop: Writings of Zen Master Dôgen*. S.F.: North Point Press, 1985.
- Thurman, Robert A.F. vert. *The Holy Teachings of Vimalakirti*. University Park, Pa.: Penn. State Univ. Press, 1976.
- Verdu, Alfonso. *Dialectical Aspects in Buddhist Thought: Studies in Sino-Japanese Mahâyâna Idealism*. Center for East Asian Studies, University of Kansas, 1974. Distributed by Paragon Book Gallery, N.Y.
- Waddell, Norman and Abe, Masao. vert. "Dôgen's Fukanzazengi and Shôbôgenzô Zazengi" in *The Eastern Buddhist* 6, no. 2. 1973.
- _____. vert. "The King of Samâdhis Sâmadhi: Dogen's Shôbôgenzô Sammai O Zammai" in *The Eastern Buddhist* 7, no. 1. 1974.
- _____. vert. " Shôbôgenzô Buddha Nature" in *The Eastern Buddhist* 8, no. 2. 1975; 9, no. 1. 1976; 9, no. 2. 1976.
- Watson, Burton. vert. *The Vimalakirti Sutra*. New York: Columbia University Press, 1997.
- _____. vert. *The Zen Teachings of Master Lin-Chi*. Boston: Shambhala, 1993.
- Williams, Paul. *Mahâyâna Buddhism: The Doctrinal Foundations*. London: Routledge, 1989.
- Willis, Janice Dean. *On Knowing Reality*. New York: Columbia University Press, 1979.
- Wu, John C.H. *The Golden Age of Zen*. Taipei, Taiwan: United Publishing Center, 1975.
- Wu, Yi. *Chinese Philosophical Terms*. Lanham, Maryland: University Press of America, 1986.
- _____. *The Book of Lao Tzu*. San Francisco: Great Learning Publishing Company, 1989.
- _____. *The Mind of Chinese Ch'an (Zen): The Ch'an School Masters and their Kung-ans*. San Francisco: Great Learning Publishing Company, 1989.
- Yamada, Koun. vert. en commentaar. *Gateless Gate*. L.A.: Center Publications, 1979.
- Yampolsky, Philip B. vert. *The Platform Sutra of the Sixth Patriarch*. N.Y.: Columbia Univ. Press, 1967.
- Yukoi, Yuho, met Daizen Victoria. vert. *Zen Master Dôgen: An Introduction with Selected Writings*. Tokyo: Weatherhill, 1976.

DE VERTALERS

Taigen Dan Leighton houdt zich sinds 1975 bezig met de formele beoefening van Sôtô-Zen, zowel via Japanse als via Amerikaanse leraren. Hij heeft de priesterwijding ontvangen in de lijn van Shunryu Suzuki Roshi, en leidt meditatiegroepen in San Francisco Bay Area. Taigen doceert aan de Berkeley Graduate Theological Union.

Taigen Leighton is de auteur van Bodhisatta Archetypes, en was redacteur en medevertaler van Dogen's Pure Standards for the Zen Community en the Wholehearted Way, en medevertaler van andere Zen-uitgaven, waaronder Moon in a Dewdrop en Enlightenment Unfolds. Taigen is bovendien een bekroond documentairemaker en editor.

Yi Wu, een deskundige op het gebied van Chinese cultuur, godsdienst en filosofie, behaalde een Ph.D. aan de University of Chinese Culture in Taipei, waar hij hoofd was van de vakgroep Filosofie. Hij is momenteel als Professor of Chinese Language verbonden aan de sectie Filosofie en Godsdienst van het California Institute of Integral Studies in San Francisco.

Yi Wu heeft veertien boeken uitgegeven in het Chinees; ook verzorgde hij in Taiwan een zelf geschreven lezingen-cyclus voor de radio over Chinese filosofie. In het Engels zijn de volgende boeken van hem verschenen: Chinese Philosophical Terms, The Book of Lao Tzu, en The Mind of Chinese Ch'an (Zen).

NOTEN

Inleiding

¹ De belangrijkste bronnen voor Hongzhi's leven zijn *Xu Chuan Deng Lu* [Later Record of the Transmission of the Lamp] in *Taishō Shinshū Daizōkyō* (Tokyo: Taishō Issaikyō Kankōkai, 1924-1933), no. 2077, vol. 51, p. 579; Isshu Miura en Ruth Fuller Sasaki, *Zen Dust: the History of the Koan and Koan Study in Rinzai (Lin-chi) Zen* (New York: Harcourt, Brace & World, 1966), pp. 170-171; Takashi James Kodera, *Dōgen's Formative Years in China: An Historical Study and Annotated Translation of the "Hōkyō-ki."* (Boulder, Colo.: Prajna Press, 1980), pp. 92-93, 99-101; en Dan Stevenson, "Silent Illumination Ch'an," in *Ch'an Magazine*, (Elmhurst, N.Y.) 2, no. 5 (1981).

Wanneer personen in de Inleiding voor de eerste keer genoemd worden, wordt hun geboorte- en sterfdatum vermeld (indien beschikbaar). De Sôtō-stamboom (bijlage B) bevat de vertalingen van namen en de Japanse uitspraak van Chinese namen zoals die gewoonlijk in het Japanse Zen wordt gebruikt. Namen van prominente personen die niet in die stamboom voorkomen worden vermeld in de noten. Monniksnamen, die meestal worden toegekend door de meester door wie men wordt gewijd, weerspiegelen vaak aspecten van het spirituele karakter en het potentieel van de betreffende monnik (vergelijkbaar met de naamgeving bij Indianen). Maar het was ook gebruikelijk om later een naam te gebruiken die was afgeleid van de plaats waar de meester onderrichtte; deze naam heeft in het algemeen geen betrekking op diens spirituele kwaliteiten. De vertalingen in dit boek geven mogelijk niet alle relevante spirituele betekenissen of connotaties van de namen weer.

² Linji en Caodong zijn de twee belangrijkste nog bestaande takken van het Chinese Chan-Boeddhisme; in het Japans heten zij Rinzai and Sôtō. Huanglong Huinan betekent Gele Draak Zuidelijke Wijsheid; in het Japans Ôryu E'nan.

³ *De Bloesem Sier Soetra* heet de Avatamsaka-soetra in het Sanskriet, Huayen in het Chinees, en Kegoan in het Japans. In China ontwikkelde zich een afzonderlijke Huayen-school die zich baseerde op deze soetra. Dit wordt besproken in de Inleiding, in het onderdeel getiteld "De Sôtō-context".

⁴ Het zelf van vóór de lege kalpa, wanneer het materiële universum nog niet bestaat, wordt beschouwd als onze wezenlijke natuur. Het is een gebruikelijke Zen-uitdrukking om het ware Zelf weer te geven of werkelijk inzicht te toetsen, en vormt een synoniem voor het oorspronkelijk gelaat oftewel het gelaat vóórdat je ouders waren geboren. Kalpa is Sanskriet voor een buitengewoon lange tijdsduur (zie noot 12 van de Oefeninstructies). In de Boeddhistische cosmologie verloopt het bestaan van elk universum in een cyclus van vier kalpas: de lege, de wordende, de aanhoudende, en de aflopende.

⁵ Yuanwu's naam betekent "Volledige Verlichting Bekwaam Toegewijd", in het Japans uitgesproken als Engo Kassin. Voor een Engelse vertaling van zijn beroemde collectie, zie Thomas Cleary en J. C. Cleary, vert., *The Blue Cliff Record, 3 vols.* (Boulder, Colo.: Shambhala, 1977). Ik zal de term "koan" blijven gebruiken om naar deze verhalen te verwijzen, omdat dit woord inmiddels is ingeburgerd.

⁶ Shohaku Okumura, vert., "*Shōbōgenzō Zuimonki*," *Sayings of Eihei Dōgen Zenji Recorded by Koun Ejō* (Kyoto: Kyoto Sôtō Zen Center, 1985), sec. 2-6, p. 77.

⁷ Dahui Zonggao betekent "Grote Wijsheid Stamvaderlijk Stralende Zon"; Daie Sōkō in het Japans.

⁸ Miura en Sasaki, *Zen Dust*, p. 171.

⁹ Dachuan Puji, ed., *Wu Deng Hui Yuan* (Taipei: Guang Wen Bookstore, 1971).

¹⁰ Belangrijkste bronnen voor deze sectie zijn: Chang Chung-Yuan, vert., *Original Teachings of Ch'an Buddhism: selected from "Transmission from the Lamp"* (New York: Vintage Books, 1971), inclusief zijn inleidingen; Thomas Cleary, ed. en vert., *Timeless Spring: A Sôtō Zen Anthology* (Tokyo: Weatherhill, 1980); Thomas Cleary, vert., *Transmission of Light: Zen in the Art of Enlightenment by Zen Master Keizan* (San Francisco: North Point Press, 1990); Thomas Cleary, vert., *The Book of Serenity* (Hudson, N.Y.: Lindisfarne Press, 1990); William Powell, vert., *The Record of Tung-shan* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1986); Kazuaki Tanahashi, ed., *Moon in a Dewdrop: Writings of Zen Master Dōgen* (San Francisco: North Point Press, 1985); en Alfonso Verdu, *Dialectical Aspects in Buddhist Thought: Studies in Sino-Japanese Mahāyāna Idealism* (Lawrence: University of Kansas, Center for East Asian Studies, 1974).

Mazu Dao-i betekent "Paard Voorouder Pad van Eenheid"; in het Japans Baso Dōitsu.

¹¹ Sengzhao betekent "Grondlegger Monnik," in het Japans Sōjō. Sengzhao, een leerling van de grote vertaler Kumarajiva (344-413), was een meester van de Mādhyamika-school, de vroege Mahāyāna-Boeddhistische leer die zich toelegt op een minutieus onderzoek van leegte.

¹² T. Cleary, *Book of Serenity*, kwestie 91, p. 391.

¹³ "Harmonie van Eenheid en Onderscheid" heet "Can Tong Qi" in het Chinees, "Sandōkai" in het Japans. Zie bijlage A; of voor een andere versie T. Cleary, *Timeless Spring*, pp. 36-38.

¹⁴ Voor het "Lied van de Kostbare Spiegel Samādhi" ("Bao Jing Sanmei" in het Chinees, "Hōkyō Zammai" in het Japans) zie bijlage A; T. Cleary, *Timeless Spring*, pp. 39-42; of Powell, *The Record of Tung-*

Shanpp. 63-65. Voor Dongshan's commentaar in versvorm op de vijf posities, zie Powell, *Record of Tung-shan*, pp. 61-63.

¹⁵ Voor een verdere bespreking van de vijf posities, zie Verdu, *Dialectical Aspects in Buddhist Thought*; T. Cleary, *Timeless Spring*, pp. 36-53; Chang, *Original Teachings of Ch'an*, pp. 41-57; en Powell, *Record of Tung-shan*, pp. 11-14. Voor de Rinzai school aanpak van de vijf posities, zie Miura, *The Zen Koan* (ingekorte heruitgave van *Zen Dust*), pp. 62-72.

¹⁶ Zie bijlage A. Of ook T. Cleary, *Timeless Spring*, p. 36.

¹⁷ Nanquan Puyuan betekent "Zuidelijke Bron Universele Geloofte," in het Japans Nansen Fugan. Zie noot 8 van de Oefeninstructies. Guishan Lingyou betekent "Oefen Berg Spirituele Bescherming," in het Japans Isan Reiyû. Guishan wordt beschouwd als een van de grondleggers van de Guiyang Zen-school, een van de klassieke "vijf huizen" waartoe ook Sôtô en Rinzai behoren.

¹⁸ Later vroeg een monnik aan Dongshan of Yunyan het zelf wist of niet. Dongshan antwoordde: "Als hij het niet wist, hoe zou hij het dan kunnen zeggen? Als hij het wel wist, hoe zou hij het dan willen zeggen?" (T. Cleary, *Book of Serenity*, kwestie 49, p. 206). [Vergelijk ook Dongshan's "Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi", bijlage A: "Jij bent niet het: het is jou." - opm. Ned. vert.]

¹⁹ Belangrijkste bronnen voor deze sectie zijn: J. C. Cleary, vert., *Swampland Flowers: The Letters and Lectures of Zen Master Ta Hui* (New York: Grove Press, 1977); Takashi James Kodera, "*Ta Hui Tsung-Kao (1089-1163) and his 'Introspecting the Kung-An Ch'an (Koan Zen)'*", *Ohio Journal of Religious Studies* (Cleveland) 6, no. 1 (1978); Kodera, *Dôgen's Formative Years in China*; en Miura en Sasaki, *Zen Dust*.

Linji Yixuan is een opvolger van Mazu in de vierde generatie. Zijn naam betekent "Dichtbij de Rivier Diepe Betekenis"; in het Japans Rinzai Gigen.

²⁰ Okumura, *Shôbôgenzô-Zuimonki*, p. 193.

²¹ Cleary en Cleary, *Blue Cliff Record*, I: xxii-xxiii.

²² J. C. Cleary, *Swampland Flowers*, pp. 129,131.

²³ Belangrijkste bronnen voor deze sectie zijn o.a. Thomas Cleary, vert., "*Shôbôgenzô: Zen Essays by Dôgen*" (Honolulu: University of Hawaii Press, 1986); Tanahashi, *Moon in a Dewdrop*; Shohaku Okumura, vert. en ed., *Dôgen Zen* (Kyoto, Japan: Kyoto Sôtô Zen Center, 1988); Gudo Wafu Nishijima en Chodo Cross, *Master Dôgen's Shôbôgenzô. 4 vols.* (Woods Hole, Mass.: Windbell Publications, 1994-99); Hee-Jin Kim, *Dôgen Kigen--Mystical Realist* (Tucson: University of Arizona Press, 1975); Shunryu Suzuki, *Zen Mind, Beginner's Mind* (New York: Weatherhill, 1970); Steven Heine, "*Dôgen Casts Off 'What': An Analysis of Shinjin Datsuraku*," *The Journal of the International Association of Buddhist Studies* (Bloomington, Ind.) 9, no. 1 (1986); en Carl Bielefeldt, *Dôgen's Manuals of Zen Meditation* (Berkeley: University of California Press, 1988).

Si-de Huihui betekent "Zelf Verwonderlijk Schitterende Wijsheid"; in het Japans Jitoku Eki. Hij is bekend vanwege een van de belangrijkste traditionele versies van de ossehoedersteksten. Dongming Huiji betekent "Oostelijke Helderheid Heilzame Zon"; in het Japans Tômyô Enichi. Dongling Yungyu betekent "Oostelijke Heuvel Eeuwig Geven"; in het Japans Tôryô Eiyô.

²⁴ Zie Dôgen's "Zazenshin" (Acupunctuurnaald van Zazen), in Bielefeldt, *Dôgen's Manuals*, pp. 199-205; en in Okumura, *Dôgen Zen*, pp. 99-101.

²⁵ Norman Waddell en Masao Abe, "*Dôgen's Fukanzazengi and Shôbôgenzô Zazengi*," *Eastern Buddhist* 6, no. 2 (1973):123.

²⁶ Bielefeldt, *Dôgen's Manuals*, pp. 198-199.

²⁷ Menzan Zuihō betekent "Tegenover de Berg Gunstige Richting."

²⁸ Okumura, *Dôgen Zen*, pp. 55-56.

²⁹ Vertalingen van Dôgen's versie van dit gedicht zijn o.a. te vinden *ibid.*, pp. 100-101; Tanahashi, *Moon in a Dewdrop*, pp. 218-219; en Bielefeldt, *Dôgen's Manuals*, p. 204-205.

³⁰ Bielefeldt, *Dôgen's Manuals*, p. 205.

³¹ Waddell en Abe, "*Dôgen's Fukanzazengi*," p. 122.

³² Zie *ibid.*, p. 123; Okumura, *Dôgen Zen*, pp. 94-95; en voor een nuttige bespreking van Dôgen's meditatie-techniek, T. Cleary, *Shôbôgenzô, Zen Essays*, pp. 9-13.

³³ Bielefeldt, *Dôgen's Manuals*, p. 181.

³⁴ Heine, "*Dôgen Casts Off 'What'*", p. 53.

³⁵ T. Cleary, *Shôbôgenzô: Zen Essays*, p. 32.

³⁶ Okumura, *Dôgen Zen*, p. 53.

³⁷ Heine, "*Dôgen Casts Off 'What'*", pp. 54-55, 61-63.

³⁸ See *ibid.*, pp. 55-56.

³⁹ T. Cleary, *Book of Serenity*, kwestie 67, p. 281.

⁴⁰ Voor *genjôkôan* oefening, zie Kim, *Dôgen Kigen*, p. 100.

⁴¹ Voor voorbeelden van Yogâcâra-ondericht, zie John Powers, vert. *Wisdom of Buddha: The Samdhinirmocana Sutra*. (Berkeley: Dharma Publishing, 1995); D.T. Suzuki, vert., *The Lankavatara Sutra* (Boulder, Colo.: Prajna Press, 1978); Janice Dean Willis. *On Knowing Reality*. (New York: Columbia

University Press, 1979); Yoshito S. Hakeda, vert., *The Awakening of Faith: Attributed to Asvaghosha* (New York: Columbia University Press, 1967); of Gadjin Nagao. *Mādhyamika and Yogâcâra*. Vertaald door Leslie Kawamura. Albany: State University of New York Press, 1989.

⁴² Uit bijlage A; of zie T. Cleary, *Timeless Spring*, pp. 36-37

⁴³ Voor voorbeelden van Deep Ecology, zie John Seed, Joanna Macy, Pat Fleming, en Arne Naess, *Thinking Like a Mountain: Towards a Council of All Beings* (Philadelphia: New Society Publishers, 1988); en Allan Hunt Badiner, red., *Dharma Gaia: a Harvest of Essays on Buddhism and Ecology* (Berkeley: Parallax Press, 1990).

⁴⁴ In *Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi*; zie bijlage A.

Oefeninstructies

¹ De monnik Puqung, wiens naam "Universeel Respect" betekent, is een leerling van Hongzhi. Hij wordt niet genoemd als een van Hongzhi's elf meest prominente discipelen in de *Wu Deng Hui Yuan (Vijf Lampen Verzonken in de Bron)*. Ik kan geen verdere informatie over hem vinden.

² De spiegel is een traditioneel Zen-symbool voor de heldere open geest die weergeeft zonder binding of onderscheid. In zijn "Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi" gebruikt Dongshan Liangjie, de grondlegger van de Caodong/Sôtô traditie die door Hongzhi wordt voortgezet, de kostbare spiegel als een beeld van ontwaakt, eenpuntig bewustzijn. Zie bijlage A.

³ Taipai Piek was de hoogste top van de Tiantong Berg waar Hongzhi's Jingde Klooster was gelegen. De drie namen werden door elkaar gebruikt als aanduiding van Hongzhi's tempel.

⁴ "Draken en olifanten" is een gangbaar Zen-beeld voor verlichte beoefenaars. "Draak" verwijst zowel hier als elders in de tekst vooral naar de inheemse Chinese draak en niet zozeer naar de Indiase *nâga*, die Hongzhi later vermeldt met gebruikmaking van de standaard Chinese transcriptie.

⁵ "Dharma" komt uit het Sanskriet en verwijst naar de leer van spirituele verlichting, naar de waarheid van hetgeen onderwezen wordt, en - als "dharma's" - naar de afzonderlijke elementen in de waarneembare werkelijkheid. Hier ligt de nadruk op de laatste betekenis.

⁶ De maan staat voor ontwaken, haar licht valt gelijkelijk op alle stromen van verschijnselen.

⁷ De uitdrukking "onderlinge samenhang" wordt vaak gebruikt door Hongzhi; mogelijke betekenissen zijn ook "toepasselijk", "eenheid" of "harmoniseren". "Doos en deksel" en "pijlpunten" verwijzen naar Shitou's *Harmonie van Eenheid en Onderscheid*:

*Verschijnselen zijn er: doos en deksel passen.
Het principe is werkzaam: pijlpunten treffen elkaar.*

Dit symboliseert het onderling onafhankelijk en onbelemmerd functioneren der verschijnselen zoals beschreven in de theorie van het Chinese Huayen-Boeddhisme. Met pijlpunten die elkaar in volle vlucht raken wordt de wonderlijke en ogenblikkelijke werking geschilderd van het absolute op het vlak van verschijningsvormen. In het *Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi* zegt Dongshan: "Maar kunnen pijlpunten elkaar frontaal raken op basis van vaardigheid?". Zie bijlage A.

⁸ Dit beeld verwijst naar Dongshan's *Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi*, in de vertaling van William Powell: "Ten behoeve van de minder begaafden is er een voetsteun met juwelen en zijn er gewaden van brokaat; ten behoeve van hen die in staat zijn tot verwondering, is er een wilde kat of een witte os" (uit Powell, *The Record of Tungshan*, pp. 63-65). Zie ook bijlage A. Met deze uitspraak refereert Dongshan aan een gezegde van een van zijn vroegere leraren, Nanquan (748-834), een leerling van Mazu (709-788) en leraar van de grote Zhaozhou (778-897). Hongzhi citeert het gezegde in kwestie 69 van het *Boek van Sereniteit*: "Nanquan sprak tot de gemeenschap: 'De Boeddha's van verleden, heden en toekomst weten niet dat het er is; katten en koeien weten het.'" Deze kwestie heeft te maken met het directe, niet-zelfbewuste waarnemen en handelen van katten en koeien, dit in tegenstelling tot mensen. Beide diersoorten worden in verband gebracht met Nanquan die beroemd is om het verhaal van zijn "doden van een kat". Zie Cleary en Cleary, *Blue Cliff Record*, kwestie 63, II: 406. Nanquan verwees graag naar ossen, bijvoorbeeld door te stellen dat hij na zijn dood zou terugkomen als "een waterbuffel aan de voet van de heuvel": zie Chang, *Original Teachings of Ch'an Buddhism*, pp. 153-163. Later werd de os in Zen gebruikt in verschillende versies van de ossehoedersafbeeldingen waarin de stadia van spirituele ontwikkeling worden uitgebeeld. In sommige versies verandert de kleur van de os geleidelijk van zwart in wit, als symbool van het zuiveringsproces. Ook Hongzhi verwijst vaak naar ossen, soms met een duidelijke verwijzing naar de ossehoedersafbeeldingen.

⁹ "Huisverlater" is een traditionele benaming voor Boeddhistische monniken; het is een verwijzing naar het moment waarop de historische Boeddha, Shâkyamuni, zijn paleis verliet in het oude India om volmaakte verlichting te zoeken en te realiseren. Het begrip is ook van toepassing op Chinese Zen-monniken die uit het starre maatschappelijke familie-systeem stapten en intraden in een klooster of op

trektocht gingen van leraar naar leraar. Op een dieper spiritueel niveau verwijst huisverlaten naar het proces waarin de beoefenaar alle gehechtheden loslaat die het gevolg zijn van persoonlijke gewoontepatronen en van mentale en emotionele conditionering.

¹⁰ “Voddenpijmonnik” (Eng.: patch-robbed monk) is een standaard benaming voor een Boeddhistische monnik. De naam heeft te maken met de pij die de monniken sinds Shâkyamuni's tijd naaien ter gelegenheid van hun wijding; oorspronkelijk gebruikte men daarvoor afgedankte vodden die in eenzelfde tint geverfd werden.

¹¹ In sommige versies van de ossehoedersreeks is te zien, hoe de os via zijn neus wordt beteugeld; dit is “het temmen van de os”, een stadium van het pad dat vaak gepaard gaat met intensieve zuivering en training.

¹² Het tijdsbestek van een *kalpa* wordt aangeduid door het beeld van een vogel die éénmaal in de honderd jaar met een stukje zijde in zijn klauwen over de top van de Mount Everest strijkt: de periode die de zijde nodig heeft om de hele berg volledig af te slijten vormt een *kalpa*, zegt men.

¹³ “Bodhi” is een Sanskriet woord dat volledig ontwaken betekent; het heeft dezelfde stam als “boeddha”, de ontwaakte.

¹⁴ De “brede lange tong” is een van de tweeëndertig fysieke kenmerken van een boeddha, een verwijzing naar het welbespraakt uiting geven aan de waarheid. “Dharma” betekent op deze plek het rijk van de werkelijkheid en ook het onderricht dat leidt tot verwerkelijking ervan.

¹⁵ “Twee vormen” is een normale naam voor yin en yang, de oude Chinese tweedeling die staat voor respectievelijk aarde en hemel, donker en licht, passief en actief, vrouwelijk en mannelijk.

¹⁶ “Familiebedrijf” verzinnebeeldt de voortzetting en overdracht van een specifieke traditie of school binnen het onderricht. In bredere zin worden allen die toevlucht nemen tot de boeddha-dharma “kinderen van boeddha” genoemd. Het familiebedrijf voortzetten betekent dus het vervullen van je eigen, van harte doorvoelde gelofte om verlichting te realiseren - in Mahâyâna-perspectief: door alle wezens samen met jezelf te bevrijden.

¹⁷ “De bodem van de emmer verliezen” is een Zen-beeld voor de ervaring van een plotseling en volledig vervluchtigen van je vooropgezette meningen, je vaste kijk op de wereld. Na zo'n ervaring zijn je houdingen onomkeerbaar getransformeerd, ook al kunnen ingesleten gewoontereacties je gedrag in zekere mate bepalen binnen de context van verdere activiteiten in de wereld.

¹⁸ *Samâdhi* is de toestand van meditatieve concentratie. In de soetra's van het Mahâyâna-Boeddhisme worden vele verschillende *samâdhi's* genoemd, met allerlei kleurrijke benamingen.

¹⁹ Het Dharma-rijk of werkelijkheidsdomein (in het Sanskriet *dharmadhâtu*) is het gehele veld van de Dharma of waarheid; het staat gelijk aan alle dharmas of entiteiten, dat wil zeggen, het hele universum van fenomenen gezien in zijn fundamentele puurheid.

²⁰ Dit is een verwijzing naar boek 6 van Laozi's *Dao De Qing*, de oude Taoïstische klassieker: “De valleiigeest sterft nooit. Dit heet het raadselachtig vrouwelijke. De opening van het raadselachtig vrouwelijke heet de oorsprong van hemel en aarde.”

²¹ Stamhouders - in sommige vertalingen ook “patriarchen” genoemd - verwijst naar de stamboom van meesters (te herleiden tot Shâkyamuni Boeddha) die het onderricht in stand hebben gehouden en over hebben gedragen. Deze term duidt met name op de grote grondleggers die de verschillende vertakkingen (scholen) van de leer hebben gesticht of ontwikkeld of verbreid.

²² De hapering tussen het zelf en het komen en gaan der verschijnselen. Zonder die hapering heerst er gewaarzijn waarin het ontstaan van het decor aan geluiden, beelden, gedachten e.d. onmiddellijk wordt herkend.

²³ “Gebieden, wortels en stofwolken” verwijzen naar de achttien *dhâtu's*: de zes zintuiglijke bewustzijnsvormen, de zes zintuiglijke vermogens, en de zes zintuiglijke objecten; in hun samenspel brengen zij onze ervaring van wereldlijke verschijnselen tot stand.

²⁴ Wolken zijn een symbool voor monniken die hun huis verlaten en vrij rondzwerven. Draken zijn een symbool voor verlichte meesters of gevorderden op de Weg (zie noot 4 hierboven).

²⁵ De “achterwaartse stap” is meditatieve introspectie, de belangrijkste techniek van Hongzhi's meditatie-beoefening; ook Zen-leraren als de Zesde Stamhouder Huineng, Shitou en Dôgen onderwezen dit. Zie de paragraaf “De relatie tussen Hongzhi's en Dôgen” in de Inleiding.

²⁶ “Het Zelf betreedt vreugdevol *samâdhi* in alle begoocheling en aanvaardt zijn functie” verwijst naar de *samâdhi* van eigen-vreugde of innerlijke vervulling, een belangrijk aspect van het Sôtô Zen-onderricht, *jijuyû zammai* genaamd in het Japans; zie Shohaku Okumura en Taigen Dan Leighton, *The Wholehearted Way: A Translation of Ehei Dôgen's “Bendôwa”* (Boston: Charles E. Tuttle & Co., 1997), pp. 14-19, 22-23, 43. De Chinese samenstelling voor vreugde of vervulling betekent letterlijk “functie krijgen”. Hongzhi herhaalt hier het ideogram “functie” om de letterlijke betekenis te benadrukken.

²⁷ Het begrip “kookpot” staat eenvoudigweg voor “oprechtheid”. De kookpot is een traditioneel Chinees voorwerp binnen de alchemie en de kookkunst, en wordt daarom geassocieerd met spirituele transformatie. Hier wordt het beeld gebruikt om context te geven aan meditatie-beoefening en aan de daarmee verbonden yogische (energetische) betrouwbaarheid. Kookpot is de naam van hexagram nr. 50

in het oude Chinese klassieke werk *Boek der Veranderingen* oftewel *I Ching*: "Om dingen te veranderen is er niets beters dan de kookpot; met dit werktuig kan men verstandigen verfijnen, wijzen bereiden, boeddha's koken en volgelingen reinigen. Hoe zou dat niet zeer bevorderlijk kunnen zijn voor voorspoed en ontwikkeling?" (Thomans Cleary, vert., *The Buddhist "I Ching"*, by Chih-hsu Ou-i [Boston: Shambhala, 1987], p. 189).

²⁸ De grote Zen-meester Zhaozhou Congshen (778 - 897; "Zhao Provincie Raadgeving Volgend", in het Japans Jōshū Jūshin) is een bron van vele klassieke koans. Toen een zojuist gearriveerde monnik hem benaderde voor instructie, vroeg Zhaozhou of hij al ontbeten had. Op het bevestigend antwoord van de monnik zei Zhaozhou: "Ga dan je kom afwassen." Zie Koun Yamada, vert., *Gateless Gate* (Los Angeles: Center Publications) kwestie 7, of Thomas Cleary, vert. en commentaar, *No Barrier: Unlocking the Zen Koan, A New Translation of the Mumonkan* (New York: Bantam Books, 1993), kwestie 7; en Cleary, *Book of Serenity*, kwestie 39, pp. 171 - 172. Hongzhi's commentaar in versvorm op deze kwestie in het *Boek van Sereniteit* (*Book of Serenity*) luidt:

*Ontbijt voorbij, je behoort de kom te wassen;
Geopend, verenigt de geestgrond zich vanzelf.
En nu, als gast van het klooster, alles volledig bestudeerd -
Maar vond daarbinnen nu verlichting plaats of niet?*

Hongzhi refereert in dit tekstdeel ook aan een ander verhaal over Zhaozhou. Aan twee monniken die hem bezochten vroeg hij of ze al eens eerder waren geweest. Toen zij achtereenvolgens na elkaar bevestigend en ontkennend antwoordden, reageerde Zhaozhou in beide gevallen met: "Drink een kopje thee". Nadat een kloosterling hem later vroeg wat hiervan de bedoeling was, zei Zhaozhou ook tegen hem: "Drink een kopje thee". Zie John C.H. Wu, *The Golden Age of Zen* (Taipei: United Publishing Center, 1975), p. 136.

²⁹ Het "jade vat" is een beeld voor puur, verlicht bewustzijn. "Op zijn zijde kantelen" staat voor de functie van ontwaken, gehoor gevend aan de beperkingen van de fenomenen-wereld. In het Boeddhisme vormen de vier elementen - aarde, water, vuur en lucht - de traditionele bestanddelen van al het materiële.

³⁰ "Bergen" kunnen fungeren als beeld voor Zen-meesters, die vaak genoemd worden naar de berg waar ze zetelen. "Familiebries" of "geboortebries" [Eng. home-wind] verwijst naar de kleur of stijl die het onderricht van een bepaalde school of richting kenmerkt.

³¹ Meer over de alchemistische processen van yin en yang in Thomas Cleary, vert., *The Taoist I Ching* (Boston: Shambhala, 1986); of Thomas Cleary, vert. en red., *The Inner Teachings of Taoism* (Boston: Shambhala, 1986).

³² Hier wordt verwezen naar licht en schaduw als dualistische begrippen.

³³ Een verwijzing naar Shitou's *Harmonie van Eenheid en Onderscheid* (zie bijlage A):

*In het licht bevindt zich duisternis,
maar maak er geen duisternis van;
In de duisternis bevindt zich licht,
maar beschouw het niet als licht.
Licht en donker contrasteren met elkaar
zoals bij het lopen de voorste voet met de achterste.
Elk van de miljarden dingen heeft een waarde
die vorm vindt overeenkomstig plaats en functie.*

³⁴ "Rivierzand" of "kieselstenen" wordt in Chinese vertalingen van Boeddhistische soetra's gewoonlijk gebruikt als omschrijving voor "alle zandkorrels langs de rivier de Ganges", een gangbare uitdrukking in de soetra's om een enorme hoeveelheid aan te geven. Het beeld behelst op deze plek wellicht ook de notie dat kieselstenen elkaar polijsten in de stroming.

³⁵ "De onderarm ingetogen voor je lichaam" (letterlijk: "onderarm [of elleboog] terug") is raadselachtig maar schijnt te duiden op een gebaar van verzamelen of van wijzen naar jezelf via de op borsthoogte gebogen onderarm. Dit lijkt een gebaar te zijn van zelfbeheersing, iets dat Hongzhi mede bevorderlijk acht om te reageren op gebeurtenissen. Het "derde oog" (letterlijk: "oog van de bovenste poort") verwijst naar het spirituele oog van inzicht dat gewoonlijk midden op het voorhoofd wordt afgebeeld; tevens oog van Maheshvara, de koning der hemelse godheden in de Indische cosmologie, een naam die ook gebruikt wordt als aanduiding voor grote bodhisattva's.

³⁶ De "witte grashalmen" is een synoniem voor de verscheidenheid aan verschijnselen.

³⁷ Dit is wat Shitou uitlegt op het moment van zijn grote ontwaken: "Wie kan de talloze dingen beschouwen als zichzelf? Alleen een wijze." Zie het onderdeel van de inleiding getiteld "De Sôtô-context"; en Chang, *Original Teachings of Ch'an Buddhism*, p. 245.

³⁸ De letterlijke weergave van de “vijf graden van voltooiing” luidt “verdienstelijk handelen”; in de Sôtô-school gebruikt men die term voor de “vijf graden van verdienstelijke voltooiing”, een van de twee systemen waarmee de grondlegger van deze school, Dongshan Liangjie (807-869), het onderricht van de vijf posities presenteerde. Zie de bespreking van de vijf posities in de Inleiding, “De Sôtô-context”. Hongzhi's commentaren in versvorm, “De Vijf Posities”, zijn te vinden in de Religieuze Verzen verderop in dit boek.

³⁹ “Onderling versmelten” zou hier ook vertaald kunnen worden als “wederzijdse tegenprestatie” of “interactie”. Het karakter *ji*, dat hier is weergegeven als “levende gelegenheid”, biedt ruime interpretatiemogelijkheden; primaire betekenissen kunnen zijn: energie, verandering, werking, gelegenheid, oorsprong, weefgetouw of mechanisme. Deze zin zou ook als volgt gelezen kunnen worden: “Hier beschik je over het vermogen tot interactie.”

⁴⁰ Jinhua Juzhi of Judi (9^e eeuw) betekent “Gouden Bloem van Juzhi [een plaats]”; in het Japans Kinka Gutei. Deze Zen-meester was beroemd vanwege het feit dat hij alle vragen beantwoordde met het opsteken van een vinger. Zie T. Cleary, *Book of Serenity*, kwestie 84; Cleary and Cleary, *Blue Cliff Record*, kwestie 19; en Yamada, *Gateless Gate*, kwestie 3. In het *Boek van Sereniteit* voegt Hongzhi het volgende commentaar in versvorm toe:

*Het vingertoppen-Zen van Oude Judi -
Dertig jaar lang bruikbaar zonder slijtage.
Hij bezit waarlijk de vrijgevochten techniek van een Wegbewandelaar -
Wezenlijk nemen zijn ogen geen wereldse dingen waar.
Zijn realisatie is uiterst eenvoudig,
De werkwijze des te breder inzetbaar.
Uit een haarpunt drinkt men een oceaan van miljarden werelden:
Vissen en draken in overvloed - in wiens handen vallen zij?
Let goed op, mijnheer Ren, bij het hanteren van de hengel!*

Na dit vers te hebben uitgesproken, stak ook Hongzhi zijn vinger omhoog en zei: “Kijk!” (T. Cleary, *Book of Serenity*, p. 358).

⁴¹ “Zegel” verwijst naar het stempel van authenticiteit; de term wordt ook gebruikt voor *mudrâ*, een meditatief gebaar of houding. Men zegt dat de *samâdhi* van het oceaan-zegel het bewustzijn is van waaruit Boeddha de Bloesem Sier Soetra verkondigde. Een commentaar uit de Huayen-school zegt: “Het 'oceaan-zegel' is het fundamentele gewaarzijn van ware zodanigheid. Wanneer de waan eindigt, is de geest zuiver en verschijnen talloze vormen tegelijkertijd. Het is als de oceaan. Vanwege de wind ontstaan er golven; als de wind gaat liggen is de oceaan rustig en kan elk beeld erin weerspiegeld worden.” Dôgen's essay “De Samâdhi van het Oceaan-Zegel” begint aldus: “Om Boeddha's en Zen-volgelingen te zijn, is het noodzakelijk om de *samâdhi* van het oceaan-zegel te zijn” (T. Cleary, *Shôbôgenzô*, pp. 76, 78).

⁴² Zen-meester Xuansha Shibe (835-908; “Donker Zand Volledige Leraar”, in het Japans Gensha Shibi) zei: “Het hele universum is één heldere parel”. Zie Norman Waddell en Masao Abe, vert., “Dôgen's Ikka Myôju: One Bright Pearl,” *Eastern Buddhist* 6, no. 2 (1971).

⁴³ “Deze onbeschaafde [of nederige] monnik” verwijst naar Hongzhi zelf.

⁴⁴ “Weefgetouw van de levende gelegenheid” is de vertaling van het karakter *ji* (zie noot 39). In dit geval wordt de betekenis “weefgetouw” gesuggereerd vanwege de koppeling met het karakter voor “spoel”. Dit beeld geeft aan dat zuiver gewaarzijn pas alles kan doordringen zodra alomvattende niet-vervreemde visie zich heeft aangediend of gevestigd.

⁴⁵ In het Boeddhdhisme staan “lekken” of “uitstorting” voor gehechtheid aan zintuiglijke objecten en aan hartstochten dus; het duidt ook op het lekken van *samâdhi*-energie.

⁴⁶ Een *nâga* is een oceaan-geest of draak, soms de waker over Boeddhistisch onderricht dat op menselijk vlak nog niet begrepen kan worden. *Nâga*-meditatie is meditatie of *samâdhi* die onafgebroken voortduurt temidden van alle handelen.

⁴⁷ Dongshan stelde zijn leerlingen soms voor om het spoorloze pad van de vogels in de lucht te evenaren, want daar “ontmoet je geen mens”. Daartegenover stelde hij het oorspronkelijk gelaat, dat in zijn woorden bestond uit “het niet volgen van het pad der vogels”. Het pad der vogels is een symbool voor het volledig functioneren van de monnik, zonder sporen achter te laten; dit beeld is al te vinden in de Boeddhistische soetra's, bijvoorbeeld in de Dhammapada en Prajnâpârâmitâ. Zie Powell, *Record of Tung-shan*, pp. 55, 85.

⁴⁸ Dit is een verwijzing naar Dongshan's *Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi*: “Afkeren en aanraken zijn beide onzinnig, want het is als een vlammenzee”. Zie bijlage A.

⁴⁹ Nirvana, het traditionele doel van het Boeddhdhisme, is een toestand waarin geen geboorte of dood en geen geconditioneerd bewustzijn heerst. Hongzhi stelt nirvana hier gelijk aan samsara, het geconditioneerde bestaansvlak waar levensvormen worden geschapen.

⁵⁰ In kwestie 67 van het *Boek van Sereniteit*, “Wijsheid van de Bloesem Sier Soetra”, worden Shâkyamuni Boeddha's woorden geciteerd die hij sprak op het moment van verlichting: “Ik zie nu hoe alle levende wezens overal volledig beschikken over dezelfde wijsheid en deugden als zij die verlicht zijn, maar vanwege onjuiste ideeën en gehechtheden beseffen zij het niet” (T. Cleary, *Book of Serenity*, p. 281). Zie de Inleiding, het onderdeel getiteld “Het Lege Veld van de Boeddha-natuur”.

⁵¹ “Aardse klei” verwijst naar wereldse, zintuiglijke verlangens.

⁵² “Vanuit de poort” is een benaming voor het onderricht van een bepaalde school; hier doelt Hongzhi op het tevoorschijn treden uit het je trainen in vrij functioneren. Zie ook het gedicht “Het Lichaam Verschijnt vanuit de Poort” in de *Religieuze Verzen* verderop.

⁵³ Een citaat uit Laozi's *Dao De Qing*, Boek 41: “Het grote vierkant heeft geen hoeken. Het grootste vat wordt het langst gevuld. Grootse muziek bezit de fijnste tonen. De Grote Vorm kent geen structuur.”

⁵⁴ Bodhidharma (5^e - 6^e eeuw), de grondlegger van Zen in China, zei tegen vier van zijn leerlingen dat zij respectievelijk zijn huid, vlees, botten en merg hadden verworven. Aangezien zijn opvolger, de Tweede Stamhouder Dazu Huike (487-593), het merg kreeg toegewezen, interpreteerde men dit als de diepste verwezenlijking; de vier vormen werden abusievelijk gezien als relatieve stadia. Dôgen zegt in *Verstregelde Ranken*: “Alle vier de leerlingen bezaten verwezenlijking en inzicht. De verwezenlijking en het inzicht van elk van hen is huid, vlees, botten en merg die uit lichaam en geest barsten, is huid, vlees, botten en merg die lichaam en geest afschudden. Je moet de stamhouder niet zien of horen met een beperkt idee van zijn uitspraken.... Je moet begrijpen dat hij...niet bedoelde te zeggen dat het ene inzicht waardevoller is dan het andere. Ook al bestaan er betere of slechtere visies, de weg van de stamhouders kent slechts het verwezenlijken van het Zelf.... Van meet af aan werd elk van hen gelijkwaardig bevestigd door Bodhidharma” (uit Tanahashi, *Moon in a Dewdrop*, pp. 169-170).

⁵⁵ De vraag die monniken in de Zen-traditie stellen over Bodhidharma's komst uit het westen (India), heeft een fundamentele betekenis.

⁵⁶ “Boeddha Geest School” is een benaming voor de Chan/Zen-school.

⁵⁷ Huineng (638-713); familienaam Lu), de befaamde Zesde Stamhouder van Zen, was een ongeschoolde houthakker uit de rimboe van Canton en een leek, toen hij de dharma-overdracht ontving van de Vijfde Stamhouder. Huangmei verwijst naar Daman Hongren (602-675), de Vijfde Stamhouder na Bodhidharma, wiens tempel zich bevond op de Huangmei-berg. Zie ook Hongzhi's vers ter nagedachtenis aan Daman in “Religieuze Verzen”. Voor het complete verhaal waarnaar in dit gedeelte van de tekst wordt verwezen, zie Philip Yampolski, red. en vert., *The Platform Sutra of the Sixth Patriarch* (New York: Columbia University Press, 1967).

⁵⁸ Dit is een duidelijke verwijzing naar het gedicht van Huineng dat hij blijkbaar schreef om de overdracht van het stamhouderschap te verdienen. In dit gedicht maakt hij zijn diepe verwelkoming van leegte kenbaar door te verkondigen dat er niet zoiets bestaat als een geest of een spiegel waarop zich stof of wereldse onzuiverheid kan verzamelen. Huineng's “overschrijden van onzuiverheid” waarvan Hongzhi hier gewag maakt, duidt dan ook op Huineng's realisatie van de leegte van een onafhankelijk, inherent bestaan van elke onzuiverheid.

⁵⁹ De Dayu Bergen liggen ten zuiden van Huangmei. Nadat Huineng de overdracht ontving van de Vijfde Stamhouder, raadde deze hem aan om naar het zuiden te vluchten teneinde te ontkomen aan de jaloezie en wrok van de uitgebreide monnikenschare die zich had genesteld rond Huangmei. Huiming (“Helder Inzicht”, een naam die pas na dit incident werd gebezigd) was een hooggeplaatste monnik te Huangmei en een voormalig generaal. Hij wist Huineng op te sporen, waarop deze het gewaad en de nap, de tekenen van overdracht, op een rots plaatste. Wonderlijk genoeg kreeg de potige Huiming er geen beweging in. Toen het tot hem doordrong dat het hem feitelijk ging om het onderricht zelf en niet om de uiterlijke symbolen ervan, werd hij Huineng's eerste leerling. Hij vroeg Huineng onmiddellijk om instructie en kreeg te horen dat hij rustig moest gaan zitten om, zonder te denken in termen van juist of verkeerd, zijn oorspronkelijk gelaat te ontdekken. Huiming ontwaakte. Hij vroeg Huineng of er wellicht nog iets wezenlijks te leren viel, en Huineng zei hem het licht naar binnen te richten, dan zou hij alles vinden dat hij nodig had. Voor een verdere bespreking, zie de paragraaf over de “achterwaartse stap waarbij het licht naar binnen wordt gericht” (de meditatietechniek van stille verlichting zoals die ook hier door Huineng wordt beschreven), in de Inleiding, “De Relatie tussen Hongzhi en Dôgen”.

⁶⁰ De vijf *skândha's* zijn vorm, gevoel, denken, wens en besef. In het Boeddhisme vormen deze vijf van oudsher de basis van alle ervaring; als onderricht bieden zij een tegengif tegen de vaste ideeën omtrent het inherent bestaan van een persoonlijk zelf.

⁶¹ De twee poorten van zingeving zijn het universele dat stil is, en het specifieke dat gebruik maakt van spraak. De zinsnede “gaan zij in gesprek en boren energie aan” verwijst naar het *Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi* waarin Donhshan zegt: “De bedoeling huist niet in de woorden, enkel een cruciaal moment maakt het duidelijk.” Het laatste gedeelte kan ook als volgt worden gelezen: “...maar hij reageert op de drang tot zoeken”, of “...maar hij reageert op het ontstaan van energie.” Verderop voegt het gedicht er het volgende aan toe: “Wonderlijk verstregeld binnen het werkelijke, beginnen trom en zang gezamenlijk. Dring door tot de bron en bewandel de paden; omarm het gebied en koester de wegen.”

“Trommel en gezang” kan men interpreteren als “onderzoek en uitkomst”. Aangaande “allerbeste beoefenaar als...slaapwandelaar” zegt Shitou in *Harmonie van Eenheid en Onderscheid*: “Mensen kunnen weliswaar slim of dom zijn, maar de Weg kent geen noordelijke of zuidelijke meesters”. Zie bijlage A, en T. Cleary, *Timeless Spring*, pp. 36, 39-40.

⁶² Deshan Xuanjian (780-865; “Verdienste Berg Spiegel Tonend”, in het Japans Tokusan Senkan) is een stamhouder uit de Yunmen en Fayan Zen-scholen. Hier betekent “geen enkele dharma” dat er aan niemand enig onderricht te geven valt.

Religieuze Verzen

¹ In de *Soetra van Volledige Verlichting* komen twaalf bodhisattva's voor die met Boeddha spreken en diens leer vertolken. De soetra was belangrijk voor het Chinese Boeddhisme, al denken moderne geleerden dat het een apocriefe tekst is die in China is opgesteld; sommige delen van dit leerstuk werden al vroeg in twijfel getrokken, bijvoorbeeld door de dertiende eeuwse Japanse Sôtô-grondlegger Dôgen. Maar de soetra had een grote betekenis in het Chinese Boeddhisme, hetgeen voor een deel zeker toe te schrijven is aan de bezielde en invloedrijke commentaren van Guifeng Zongmi (780-841), de Vijfde Stamhouder van de Huayen-school die ook een plaats bekleedde in de Zen-stamlijn als opvolger van een van de leerlingen van de Zesde Stamhouder. Tiantong Hongzhi vermeldt aan het begin van zijn gedichten op de bodhisattva's van deze soetra dat deze gedichten een reactie vormen op gelijksoortige gedichten op deze bodhisattva's door Zhenxie Changlu Qingliao (in het Japans Shinketsu Chôryô Seiryô), Hongzhi's Dharma-broeder wiens stamlijn later zou worden nagelaten aan Dôgen. De beelden in deze gedichten van Hongzhi houden inderdaad vaak weinig rechtstreeks verband met het materiaal in de soetra's. Voor een Engelse vertaling van deze soetra, zie Master Sheng-Yen, *Complete Enlightenment: Zen Comments on the Sutra of Complete Enlightenment*. (Boston: Shambhala, 1999).

² Bodhisattva - of verlichtingswezen - Manjushri belichaamt wijsheid en inzicht, en is een van de belangrijkste archetypische bodhisattva's in het Mahâyâna-Boeddhisme. Hij vertegenwoordigt de leer van de leegte, en snijdt onbevreesd door alle illusies heen om het wezen van alle verschijnselen te kennen; hij wordt dan ook soms afgebeeld met een zwaard, gezeten op een leeuw. Zie voor verdere informatie hoofdstuk vijf van mijn boek: Taigen Daniel Leighton, *Bodhisattva Archetypes: Classic Buddhist Guides to Awakening and their Modern Expression*. (New York: Penguin Arkana, 1998).

“Groot Wezen” is de letterlijke vertaling van Mahasattva, een standaard benaming voor bodhisattva's.

“Werkelijkheidsbries” verwijst naar het *Boek van Sereniteit*, kwestie 1, waarin Manjushri de zodanigheid vande Boeddha verkondigt. Hongzhi's commentaar in versvorm op die kwestie luidt:

*De unieke werkelijkheidsbries - zie je?
Onophoudelijk hanteert de schepping spoel en weefgetouw,
Het oude brokaat wordt geweven, lentepatronen vinden vorm,
Maar aan Manjushri's lek valt niets te doen.*

Zie T. Cleary, *Book of Serenity*, p. 4.

³ De houten man en jade vrouw verwijzen naar figuren die door Dongshan worden beschreven in zijn *Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi*: “De houten man begint te zingen; de stenen vrouw staat op en gaat dansen.” Zie bijlage A. Zie ook Hongzhi's vers hierna, “De Vijf Posities.”

⁴ Poorten verwijst naar zintuig-poorten, of waarnemingsvermogens, maar ook naar onderrichts- of Dharma-poorten, ingangen naar verwerkelijking.

⁵ De naam Samantabhadra betekent Universele Deugd of Eerbiedwaardige. Hij is de bodhisattva van het verlicht oefenen in de wereld, het toepassen van wijsheid ten behoeve van schepselen. Samantabhadra belichaamt ook grote betrokkenheid en gewijde geloftes, en verheven visioenen van onderlinge verwevenheid. Ofschoon hij in vele gedaantes aanwezig is in de wereld, schijnt het ingewikkelde oefeningen te vergen om hem te zien in volle glorie. Zie Leighton, *Bodhisattva Archetypes*, hoofdstuk zes.

⁶ “Bloesemspiegel,” is linhua, letterlijk de bloem van de waterkastanje, die diamantvormige bladeren bezit; soms ook gebruikt als term voor spiegel.

⁷ “De plaats van ontwaken” is dôjô, een Sino-Japanse vertaling van bodhimandala, de plek een boeddha ontwaakt. Afgezien van Manjushri, Samantabhadra en Maitreya (hierna), zijn de overige bodhisattvas die optreden in de *Soetra van Volledige Verlichting* verder weinig bekend, en zij komen ook niet voor in andere soetra's.

⁸ Maitreya Bodhisattva is bekend omdat Shakyamuni Boeddha voorspelde dat deze leerling zou incarneren als eerstvolgende toekomstige boeddha. Men zegt dat Maitreya op dit moment verblijft in een van de meditatiehemels, in afwachting van zijn boedddhaschap en zoekend naar middelen om alle schepselen te bevrijden. Zijn naam verwijst naar de beoefening van liefdevol mededogen, en op afbeeldingen lijkt hij vaak enigszins simpel en dwaas, maar altijd vriendelijk. Vanuit historisch perspectief

vormt Maitreya een complex figuur, die staat voor quasi-messiaanse hoop op een betere toekomst en die in China behoorlijk wat sectevorming tot gevolg had. Hij wordt ook in verband gebracht met de Boeddhistische Yogâcâra-school met haar meditatieve onderzoek van de fenomenologie van het bewustzijn en de mentale obstakels voor ontwakken, waarin Maitreya zich verdiept terwijl hij geduldig wacht op boeddhaschap. Zie Leighton, *Bodhisattva Archetypes*, hoofdstuk negen.

⁹ “Het hemels wezen plant een grashalm” verwijst naar een verhaal dat Hongzhi opnam als kwestie 4 in zijn koan-verzameling die de basis vormde voor het *Boek van Sereniteit*. Indra, god van de schepping, maakte een wandeling met de Wereldwijd Geëerde en zijn gevolg, en de Boeddha wees naar de grond en zei: “Dit is een geschikte plek om een heiligdom te bouwen.” Indra nam een grashalm, stak hem in de grond en zei: “Het heiligdom is gebouwd.” De Boeddha glimlachte. Zie T. Cleary, *Book of Serenity*, pp. 17-19.

¹⁰ Hier wordt gedoeld op een bekend Zen-verhaal, waarin Boeddha stilzwijgend een bloem toont ten overstaan van de menigte, waarop zijn leerling Mahakashyapa glimlachte. In de Zen-traditie wordt dit beschouwd als de eerste overdracht van de “schat van het Ware Dharma-oog, en de wondere geest van nirvana”, hetgeen Mahâkâshyapa maakte tot de eerste Indische Zen-stamhouder.

¹¹ Mahâsattva Fu (497-569) was een befaamd Boeddhistische lekenprediker in het oude China. Men zei dat Fu in de leer was gegaan bij zijn tijdgenoot Bodhidharma, die befaamd was als grondlegger van Chan. Fu beweerde uit Maitreya's meditatie-hemel te zijn gekomen; hij werd later dan ook alom beschouwd als een incarnatie van Maitreya. In dit gedicht gebruikt Hongzhi een van Fu's bijnamen “Vis Bevrijding Groot Wezen” (Yuxing Dashi in het Chinees; Gyôgyô Daishi in het Japans). Fu werd zo genoemd vanwege zijn gebruik om vissen die hij had gevangen terug te brengen naar het midden van de rivier en de vissen die dat wilden vrij te laten uit zijn mand. Fu redde later veel boeren van de hongerdood door al zijn huisraad te verkopen; met zijn gezin werkte hij hard op het land om de vele mensen te voeden terwijl hij hen tevens de Dharma verklaarde.

Hotei is de Japanse naam van de legendarische monnik Budai uit het China van de tiende eeuw, die gewoonlijk wordt afgebeeld en vereerd als de dikke, lachende boeddha. Hotei, een vriendelijke, slonzige bedelmonnik die vaak speelde met kinderen, werd na verloop van tijd beschouwd als een incarnatie van Maitreya. Ik gebruik de Japanse naam, deels omdat deze bekender is in het Westen, maar ook omdat de identificatie zo wijd verbreid is, dat deze figuur algemeen gewoon wordt bestempeld als Maitreya (Milofe in het Chinees) in het Chinese Boeddhisme. Voor meer informatie over Hotei en Mahasattva Fu, zie Leighton, *Bodhisattva Archetypes*, pp. 260-262.

¹² Wind en vlag ontkrachten verwijst naar een verhaal over de Chinese Zesde Stamhouder Huineng. Nadat de Vijfde Stamhouder hem overdracht had verleend, leefde Huineng vijftien jaar lang in onanimitieit, alvorens hij zich bekend maakte en begon te onderrichten. Zie noten 57-59 van de Oefeninstructies. Aanleiding voor het verrijzen was het verhaal dat als kwestie 29 fungeert in de *Poortloze Poort*, de koan-verzameling *Mumonkan*; daarin hoorde hij twee monniken discussiëren over een vlag die in de wind wapperde. Een monnik zei dat de vlag bewoog. De andere zei dat de wind bewoog. Huineng merkte op dat hun beider geest in feite bewoog.

De vlaggestok van de tempel verwijderden verwijst naar het verhaal dat voorkomt in kwestie 22 van de *Mumonkan*, waarin Boeddha's leerling Mahakashyapa zijn opvolger Ananda opdraagt om de vlaggestok, d.w.z. discussie, weg te halen bij de tempelingang. Zie T. Cleary, vert. *No Barrier: Unlocking the Zen Koan*, pp. 141-143, 106-109; of Aitken, Robert, vert. met commentaar, *The Gateless Barrier: The Wu-men Kuan (Mumonkan)*. (Berkeley: North Point Press, 1990) pp. 184-188, 142-146.

¹³ De drie meditatie verwijzen naar de drie meditatie-technieken of geschikte methoden zoals Boeddha die in de soetra beschrijft aan Bodhisattva Vorstelijke Deugd en Gemak. In het Sanskriet heten deze respectievelijk *shamâtha*, *samâpati*, en *dhyâna*, en de soetra bespreekt op diverse manieren het gebruik ervan. Op gevaar af de uitleg van de soetra al te vereenvoudigd weer te geven: de eerste techniek houdt in een tot rust brengen en stillen van alle gedachten. Dit gebeurt niet door gedachten te onderdrukken en buiten te sluiten, maar door gedachtenactiviteit eenvoudigweg te laten komen en gaan, zonder je erom te bekommeren en zonder iets te manipuleren. De tweede techniek betekent: alle verschijnselen te zien als even illusoir, zelfs met inbegrip van verlichtingsonderricht, terwijl de beoefenaar toch blijft delen in dit illusoire veld teneinde de waanwezens te bevrijden. De derde methode die de soetra beschrijft behelst het loslaten van alle ideeën en een volledig realiseren van de leegte van lichaam en geest en elke andere notie. Hierdoor worden alle hindernissen overschreden, ofschoon de beoefenaar zich gewoon manifesteert in de fysieke wereld, “net zoals de klank van een muziekinstrument verder kan dragen [dan de klankkast].” Zie Sheng-Yen, *Complete Enlightenment: Zen Comments on the Sutra of Complete Enlightenment*. pp. 41-42, 224-235.

¹⁴ De *Soetra van Volledige Verlichting* zegt in het hoofdstuk over de Bodhisattva van Pure Wijsheid: “Alle hindernissen zijn zelf absolute verlichting,” en “Alle kwellingen zijn in werkelijkheid bevrijding.” Zie Sheng-Yen, *Complete Enlightenment*. p. 38.

¹⁵ Duizenden handen en ogen is een verwijzing naar de iconografische vormen van de Bodhisattva van mededogen: Avalokiteshvara in het Sanskriet, Chenrezig in het Tibetaans, Guanyin in het Chinees, en

Kannon of Kanzeon in het Japans. Het is waarschijnlijk de populairste bodhisattva, en tevens een van de meest complexe, met veel verschillende verschijningsvormen. De naam Avalokiteshvara/ Kanzeon betekent de Geluiden van de Wereld Gewaarzijn, hetgeen veel lijkt op de naam van de Bodhisattva Klankwaarnemer, maar dit lijkt toch een andere bodhisattva te zijn dan de befaamde bodhisattva van mededogen. Voor Avalokiteshvara in al haar gedaanten, zie Leighton, *Bodhisattva Archetypes*, hoofdstuk zeven.

¹⁶ Deze titel zou men ook kunnen vertalen als "Aanbevelingen voor Zazen" of "Het Punt van Zazen." Zazen betekent zit-meditatie.

¹⁷ Zie noot 3 hierboven, en het "Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Manjushri." De fase die Hongzhi in dit gedicht over de vijf posities beschrijft gaat blijkbaar vooraf aan het zingen van de houten man in Dongshan's *Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi*. De Sterrenrivier is de melkweg.

¹⁸ Zie noot 47 van de Oefeninstructies.

¹⁹ "De vier huisheren en gasten" is een leerbegrip van de grote Linji Yixuan (gest. 867), grondlegger van de Rinzai-school. Zie Chang, *Original Teachings of Ch'an Buddhism*, pp.95-97.

²⁰ Het "waarheidslichaam," of *dharmakâya*, is het absolute, lege, kosmische lichaam van de boeddha.

²¹ Het "reactielichaam" of transformatielichaam of *nirmânakâya*, is het historisch lichaam van de boeddha die incarneert in menselijke gedaante om met ontwaakt mededogen te reageren op schepselen.

²² Maitreya, van wie voorspeld is dat hij de volgende geïncarneerde boeddha zou zijn, zou nu verblijven in de hemels van het rijk van verlangen, in afwachting van de gelegenheid om te verschijnen en alle schepselen te bevrijden. Maar hij kan zich ook kenbaar maken in de wereld, bijvoorbeeld als de dwaze monnik Hotei. Zie het eerdere "Gedicht opgedragen aan Bodhisattva Maitreya".

²³ Deze beroemde uitdrukking van Linji duidt op de volledig gerealiseerde beoefenaar. Hongzhi vertelt het verhaal in het Boek van Sereniteit: "Linji zei tegen de groep: 'Er is een ware mens zonder functie die voortdurend in en uit gaat door de openingen in je gezicht. Beginners die dit nooit hebben ervaren: kijk! Kijk!' Daarop trad een monnik naar voren en zei: 'Wat is de ware mens zonder functie?' Linji kwam uit zijn zetel, en greep hem vast: de monnik aarzelde. Linji duwde hem van zich af en zei: 'De ware mens zonder functie - wat een stuk stront!'" (T. Cleary, *Book of Serenity*, kwestie 38, p.167).

²⁴ "Gedenkteken" is letterlijk pagoda of stoepa, een monument dat de relikwieën bevat van een boeddha of heilige. Jianzhi Sengcan (d.606), een lepralijder, was nog een leek toen hij de overdracht ontving van de Tweede Stamhouder.

²⁵ Een citaat uit het lange, populaire gedicht "Vertrouwen in Bewustzijn," toegeschreven aan de Derde Stamhouder. Zie bijvoorbeeld de vertaling in D.T. Suzuki, *Manual of Zen Buddhism* (N.Y.: Grove Press, 1960), pp.76-82.

²⁶ Grot (dong) en wolk (yun) zouden heel goed betrekking kunnen hebben op de Sôtô-grondlegger Dongshan Liangjie (807-869) en zijn opvolger Yunju Daoying (d. 902), of misschien op zijn leraar Yunyan Tansheng (782-841). Zie Inleiding, "De Sôtô-context." Wanneer men het zo leest, kunnen de laatste regels van dit vers luiden: "De stenen os brult! Dongshan en Yunju [of Yunyan] kwamen voort uit deze helderheid."

²⁷ Dayi Daoxin (580-651) was de eerste Zen-stamhouder die zijn eigen, zelfstandige gemeenschap vestigde. Huangmei is de plaatsnaam van de Vijfde Stamhouder Daman (zie het volgend gedicht). Dit gedicht en het volgende verwijzen naar een verhaal in de Sôtô-traditie betreffende de Vierde en Vijfde Stamhouder; Dôgen noemt het in zijn essay "Shôbôgenzô Buddha Nature" (zie de vertaling van Norman Waddell en Masao Abe in de *Eastern Buddhist* 8, nr. 2 [1975]: 107-108). De Vierde Stamhouder, Dayi, ontmoette Daman in zijn vorig leven toen hij Zaisong Daozhe heette, "Zwerver die Dennen Plant." Dayi zei, "Ik zou de Dharma graag aan je overdragen, maar je bent te oud. Als je weer in deze wereld zult worden herboren, zal ik op je wachten." Zaisong stemde hiermee in. Nadat hij was gestorven en herboren werd (als de persoon die de Vijfde Stamhouder zou worden), ontmoette hij Dayi toen hij zeven jaar oud was, en Dayi herkende hem.

²⁸ De Vijfde Stamhouder, Daman Hongren (602-675) vestigde een grote, bloeiende gemeenschap. "De Boeddha-natuur wordt in verschillende menselijke geboortes geplant" is een verdere verwijzing naar het verhaal dat in de vorige noot werd verteld. Zodra de Vierde Stamhouder Dayi de zeven jaar oude Daman ontmoette, volgde er een bijzondere dialoog. Dayi vroeg hem: "Wat is jouw naam?" De jongen antwoordde: "Er is een naam, maar dat is geen gewone naam." De Stamhouder vroeg: "Welke naam is dat?" De jongen zei: "Boeddha-natuur." De Stamhouder beweerde: "Jij hebt geen boeddha-natuur." De opmerkelijke knaap antwoordde: "U zegt 'geen [boeddha-natuur]', omdat boeddha-natuur leegte is." Voor Dôgen's net zo uitzonderlijke en verhelderende commentaar op deze dialoog, zie zijn "Buddha Nature" in *ibid.*, pp. 108-112.

²⁹ "Het gewaad verplaatst naar het zuidelijk bergmassief" is een verwijzing naar Daman's overdracht aan de zuiderling Dajian Huineng die de Zesde Stamhouder werd maar naar het zuiden moest vluchten vanwege Daman's erfenis. Zie noten 57-59 van de Oefeninstructies. De westelijke bergen, in de richting van zonsondergang, is een traditioneel Chinees beeld voor de dood; "kan ik terugkeren" verwijst dan ook naar dood en wedergeboorte.

³⁰ Touzi Yiqing (1032-1083) vestigde de Sôtô-school opnieuw nadat deze bijna was uitgestorven (zie noot 3 van bijlage B, de Sôtô-stamboom); hij bevorderde een hernieuwde studie van de vijf posities en van de *Bloesem Sier Soetra*. Relikwieën van boeddha's en heiligen die in een stoepa worden bewaard bestaan gewoonlijk uit de overblijfselen van beenderen na de crematie van het lichaam; deze resten bezitten naar men zegt een kristallijne kwaliteit.

³¹ Furong Daokai (1043-1118) was Touzi's directe opvolger en leraar van Hongzhi's leraar Danxia Zichun. Hij hernieuwde en verduurzaamde de richtlijnen voor het Sôtô klooster-model.

"Trommel en zang" is een symbool voor de harmonische interactie tussen leraar en leerling.

³² In Oost-Azië spreekt men van een konijn op de maan, zoals westerlingen een mannetje zien op de maan.

³³ Het getouw van jade, dat ook vertaald zou kunnen worden als "jade machine" of "jade bewerking," is een belangrijk symbool voor Hongzhi voor totale integratie of gelijktijdige verwezenlijking van zowel het universeel als het specifieke. In kwestie 49 van het *Boek van Sereniteit*, betreffende Yunyan's opmerking "Alleen dit is het" tegen Dongshan, bevat Hongzhi's commentaar in versvorm de volgende regels: "De kostbare spiegel, klaar en helder, toont absoluut en relatief: de jade machine werkt - zie hoe ze beide tegelijkertijd verschijnen." Wansong voegt eraan toe: "Ook al is de spiegel helder, hij heeft een voor- en achterkant; alleen het spinnend jade getouw weeft ze tot een geheel, zij het het licht, zij het het donker, via de techniek van gelijktijdige verwerkelijking" (uit T. Cleary, *Book of Serenity*, p. 208).

³⁴ Recht en krom zijn synoniemen voor volledig en gedeeltelijk, of universeel en specifiek. Zie de bespreking van de vijf posities in de Inleiding, "De Sôtô-context."

³⁵ Sunyata, Sanskriet voor "leegte," is het fundamentele Boeddhistische leer van de afwezigheid van een inherent bestaan in alle schepselen. Het is ook vertaald als "relativiteit," aangezien alle schepselen in werkelijkheid onderling afhankelijk en volkomen verweven zijn.

Mudrâ is Sanskriet voor symbolische fysieke gebaren of houdingen, vaak gebruikt tijdens rituele bekrachtigingen die aspecten van het onderricht vertegenwoordigen en effectueren. Mudrâ is vertaald als "zegel" in de zin van bevestiging of waarmerk van een lering. De zazen-houding als geheel zou men kunnen zien als een mudrâ, en wordt daarom ook beschreven als "samâdhi van het oceaan-zegel."

³⁶ Hier wordt bedoeld op een verhaal uit de Periode der Strijdende Staten in China (480-221 v.C.).

Mijnheer Ho bood schonk een grote steen waarin zich jade bevond aan een vorst die de waarde ervan niet herkende en bevel gaf Ho's voet af te hakken. De steen werd aangeboden aan een tweede vorst die de beoordelingsfout herhaalde, hetgeen Ho zijn tweede voet kostte. Een derde vorst aanvaardde tenslotte het geschenk en wist de kostbaarheid ervan te waarderen. Zie Burton Watson, vert., *Han Fei Tzu: Basic Writings* (New York: Columbia Univ. Press, 1969), p. 80.

Later besloot deze koning het juweel voor vijftien steden te ruilen met een naburige vorst. De wijze Minister Xiangru vervoerde de steen voor hem. Nadat hij het juweel had overhandigd, bespeurde Xiangru dat de rivaliserende koning niet van zins was om zich te houden aan zijn belofte om de steden af te staan. Xiangru wist het grote juweel via een smoes terug te krijgen: hij wees naar de steen en zei tegen de koning dat hij hem een defect in de steen wilde tonen; zodra de koning de steen teruggaf aan Xiangru, vluchtte hij veilig terug naar zijn eigen land met het kostbaar object.

³⁷ Vimalakirti was een verlicht leken-beoefenaar uit de tijd van Shâkyamuni Boeddha, die alle leerlingen en bodhisattva's overtrof in inzicht; hij wordt hoog gewaardeerd in Zen. Het hoogtepunt van de soetra die naar hem is genoemd, vormt Vimalakirti's "donderende" stilte, waarmee hij - nadat de verzamelde bodhisattva's tevoren talrijke verhandelingen hadden gegeven over dit onderwerp - antwoord geeft op de vraag hoe men non-dualiteit moet betreden. Zie Robert Thurman, vert., *The Holy Teaching of Vimalakirti: a Mahâyâna Scripture* (University Park: Pennsylvania State University Press, 1976), pp. 73-77.

Bijlagen

¹ "Lied van de Strodak Hut" is afkomstig uit Taishô Shinshû Daizôkyô, (Tokyo: Taishô Issaikyô Kankôkai, 1924-33), 51:461c. "Harmonie van Eenheid en Onderscheid" komt uit Taishô Shinshû Daizôkyô, (Tokyo: Taishô Issaikyô Kankôkai, 1924-33), 48:000c. "Lied van de Kostbare Spiegel Samâdhi" komt uit Taishô Shinshû Daizôkyô, (Tokyo: Taishô Issaikyô Kankôkai, 1924-33), 48:000c.

² Gebaseerd op Dôgen's stamboom zoals die geldt binnen de Japanse Sôtô-school. Eerst worden de Chinese monniksnamen vermeld (uitgezonderd het Sanskriet van Bodhidharma en het Japans van Dôgen), gevolgd door de data (voorzover bekend), de Nederlandse vertaling, en de Japanse uitspraak. Zie Inleiding, noot 1.

³ Fushan, een Rinzai-meester, verbreidde - en behoevde daarmee - het Sôtô-onderricht zonder zelf de overdracht te hebben aanvaard. Toen Dayang langer in leven bleef dan zijn verlichte leerlingen, dreigde de stamlijn uit te sterven; maar de bejaarde Dayang riep de hulp in van Fushan die al een opvolger in de Rinzai-lijn was, zes generaties na Rinzai. Fushan stemde dharmisch volledig overeen met Dayang, maar hij kon voor zijn gevoel niet de extra verantwoordelijkheden op zich nemen die het publiekelijk

vertegenwoordigen van de Sôtô-school met zich mee bracht. Fushan was echter wel in staat om het Sôtô-onderricht over te dragen aan een geschikte leerling, Touzi Yiqing.